

Univerza
v Ljubljani

Fakulteta
za gradbeništvo
in geodezijo

Jamova cesta 2
1000 Ljubljana, Slovenija
<http://www3.fgg.uni-lj.si/>

DRUGG – Digitalni repozitorij UL FGG
<http://drugg.fgg.uni-lj.si/>

To je izvirna različica zaključnega dela.

Prosimo, da se pri navajanju sklicujete na bibliografske podatke, kot je navedeno:

Flander, Ž., 2013. Analiza parcelnega vzorca "na delce" in njegovo spreminjanje na izbranih območjih v Sloveniji. Diplomaska naloga. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo. (mentorica Zavodnik Lamovšek, A., somentorica Foški, M.): 25 str.

University
of Ljubljana

Faculty of
Civil and Geodetic
Engineering

Jamova cesta 2
SI – 1000 Ljubljana, Slovenia
<http://www3.fgg.uni-lj.si/en/>

DRUGG – The Digital Repository
<http://drugg.fgg.uni-lj.si/>

This is original version of final thesis.

When citing, please refer to the publisher's bibliographic information as follows:

Flander, Ž., 2013. Analiza parcelnega vzorca "na delce" in njegovo spreminjanje na izbranih območjih v Sloveniji. B.Sc. Thesis. Ljubljana, University of Ljubljana, Faculty of civil and geodetic engineering. (supervisor Zavodnik Lamovšek, A., co-supervisor Foški, M.): 25 pp.

Univerza
v Ljubljani

Fakulteta
za gradbeništvo
in geodezijo

Jamova 2
1000 Ljubljana, Slovenija
telefon (01) 47 68 500
faks (01) 42 50 681
fgg@fgg.uni-lj.si

UNIVERZITEINI ŠTUDIJ
PRVE STOPNJE GEODEZIJE
IN GEOINFORMATIKE

Kandidatka:

ŽANA FLANDER

**ANALIZA PARCELNEGA VZORCA »NA DELCE«
IN NJEGOVO SPREMINJANJE NA IZBRANIH
OBMOČJIH V SLOVENIJI**

Diplomska naloga št.: 38/GIG

**ANALYSIS OF LAND PLOT PATTERN »NA DELCE«
AND ITS CHANGING AT SELECTED AREAS
IN SLOVENIA**

Graduation thesis No.: 38/GIG

Mentorica:

doc. dr. Alma Zavodnik Lamovšek

Predsednik komisije:

izr. prof. dr. Dušan Kogoj

Somentorica:

viš. Pred. mag. Mojca Foški

Ljubljana, 20. 09. 2013

STRAN ZA POPRAVKE, ERRATA

Stran z napako

Vrstica z napako

Namesto

Naj bo

IZJAVE

Podpisana **Žana Flander** izjavljam, da sem avtorica diplomske naloge z naslovom: »**Analiza parcelnega vzorca »na delce« in njegovo spreminjanje na izbranih območjih v Sloveniji**«.

Izjavljam, da je elektronska različica v vsem enaka tiskani različici.

Izjavljam, da dovoljujem objavo elektronske različice v repozitoriju UL FGG.

Ljubljana, 10. 9. 2013

Žana Flander

BIBLIOGRAFSKO - DOKUMENTACIJSKA STRAN IN IZVLEČEK

UDK: 711.1:332.21(497.4)(043.2)
Avtor: Žana Flander
Mentorica: doc. dr. Alma Zavodnik Lamovšek
Somentorica: viš. pred. mag. Mojca Foški
Naslov: Analiza parcelnega vzorca »na delce« in njegovo spreminjanje na izbranih območjih v Sloveniji
Tip dokumenta: Diplomaska naloga - univerzitetni študij
Obseg in oprema: 25 str., 7 pregl., 25 sl., 29 pril.
Ključne besede: parcelni vzorec na delce, franciscejski kataster, zemljiški kataster, dejanska raba, polje

Izvleček:

V diplomski nalogi smo predstavili parcelni vzorec »na delce« in njegove štiri delitve: pravilni delci, nepravilni delci, prehodne oblike med grudami in delci ter kombinacija sklenjenih prog in pravilnih delcev. Pogledali smo, za katera slovenska naselja je značilen posamezen tip ter si na podlagi štirih kriterijev izbrali osem naselij za nadaljnjo primerjavo. Za vseh osem naselij smo izdelali karte franciscejskega katastra in zemljiškega katastra ter karte dejanske rabe. Na podlagi pripravljenih kart smo v nadaljevanju izdelali vizualno primerjavo spreminjanja parcelnega vzorca, vasi, infrastrukture, dejanske rabe in vodotokov v treh različnih časovnih obdobjih, in sicer v času izdelave franciscejskega katastra, leta 1950 ter danes. Na podlagi izdelane primerjave smo za nadaljnjo analizo izbrali naselje, pri katerem smo ugotovili največ sprememb. Franciscejski katastrski načrt izbranega naselja smo vektorizirali. Izdelali smo več statističnih analiz števila in površin parcel ter deležev posameznih vrst rabe na obravnavanem območju. Ugotovili smo, da so se oblike parcel in deleži vrst rab na celotnem obravnavanem območju v 200 letih zelo spremenili, predvsem zaradi komasacij kmetijskih zemljišč, zaraščanja kmetijskih zemljišč v travnike in širjenja stavbnih zemljišč na kmetijska zemljišča.

BIBLIOGRAPHIC - DOCUMENTALISTIC INFORMATION AND ABSTRACT

UDC: 711.1:332.21(497.4)(043.2)
Author: Žana Flander
Supervisor: Assist. Prof. Alma Zavodnik Lamovšek, Ph. D.
Cosupervisor: Sen. Lect. Mojca Foški, M. Sc.
Title: Analysis of land plot pattern »na delce« and its changing at selected areas in Slovenia
Document type: Graduation Thesis - University studies
Scope and tools: 25 p., 7 tab., 25 fig., 29 ann.
Keywords: land plot pattern on particles, Franziscean cadastre, land cadastre, land use, field

Abstract:

In this graduation thesis we present a land plot pattern »na delce« (a typical Slovenian parcellation type, consisting of particles) and its four types: regular particles (pravilni delci), irregular particles (nepravilni delci), transitional forms between parties called »grude« and ordinary particles, and combination of connected tracks and regular particles. We looked up which Slovenian villages have typical types of land plot pattern »on particles« and after that we chose eight villages for further comparison. We made maps of a Franziscean cadastre, maps of a Franziscean cadastre with land cadastre and maps of current land use for all eight villages. Those maps were our basis for visual comparison of changing land plot pattern, villages, infrastructure, land use and rivers at three different times: in the time of Franziscean cadastre, in year 1950 and today. After comparison, we chose one village for further analysis. We vectorized a map of Franziscean cadastre. Then we made different statistics about number and area of plots and part of land use on the chosen village. At the end, we figured out that shapes of plots and parts of land use in the whole village have changed a lot through 200 years.

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici doc. dr. Almi Zavodnik Lamovšek in somentorici viš. pred. mag. Mojci Foški za vso strokovno pomoč in nasvete pri izdelavi diplomske naloge. Zahvala gre tudi ge. Barbari Trobec, ki nam je uredila podatke zemljiškega katastra.

Posebna zahvala gre tudi moji družini in prijateljem, ki so me skozi vsa tri leta študija podpirali in mi stali ob strani.

KAZALO VSEBINE

Izjave	IV
Bibliografsko - dokumentacijska stran in izvleček.....	V
Bibliographic - documentalistic information and abstract.....	VI
Zahvala	VII
1 UVOD.....	1
2 PROUČEVANJE PARCELNIH VZORCEV PO ILEŠIČU	2
2.1 Vrste parcelnih vzorcev	2
2.2 Opis obravnavanega parcelnega vzorca »na delce« po Ilešiču.....	2
2.3 Uporaba franciscejskega katastra za proučevanje sprememb v prostoru	3
3 METODA DELA IN PODATKI	5
3.1 Podatki.....	5
3.1.1 Georeferenciranje listov franciscejskega katastra.....	5
3.1.2 Vektorizacija franciscejskega katastra.....	6
3.1.3 Primerjalna preglednica rab med podatki franciscejskega katastra, veljavnega katastra ter dejansko rabo prostora.....	7
3.2 Prostorska razporeditev obravnavanega parcelnega vzorca »na delce« v Sloveniji.....	9
3.3 Izbor območij iz prostorske razporeditve parcelnega vzorca	10
3.4 Ugotavljanje sprememb parcelnega vzorca in dejanske rabe v času franciscejskega katastra in danes na izbranih območjih.....	11
4 ANALIZA OBMOČJA NASELJA PREDOSLJE	15
4.1 Analiza oblike in velikosti parcel v času franciscejskega katastra in danes	15
4.2 Analiza dejanske rabe prostora v času franciscejskega katastra in danes.....	18
5 SKLEPNE UGOTOVITVE IN ZAKLJUČEK.....	21
VIRI IN LITERATURA	23
Literatura.....	23
Viri.....	23
PRILOGE.....	25

KAZALO SLIK

Slika 1: Arja vas (Ilešič, 1950).....	2
Slika 2: Predoslje (Ilešič, 1950)	2
Slika 3: Lanišče (Ilešič, 1950).....	3
Slika 4: Tomačevo (Ilešič, 1950)	3
Slika 5: Vektorizacija v programu ArcMap (lasten prikaz)	6
Slika 6: Pregled topoloških napak v programu ArcMap (lasten prikaz)	7
Slika 7: Prostorska razporeditev parcelnega vzorca »na delce« v Sloveniji (povzeto po Ilešiču, lasten prikaz)	9
Slika 8: Lega izbranih naselij v Sloveniji (lasten prikaz).....	10
Slika 9: Izsek obravnavanega območja Arje vasi s prikazom franciscejskega katastra in zemljiško-katastrskim prikazom (v merilu 1:5000 v prilogi C.2).....	11
Slika 10: Izsek obravnavanega območja Žerovnice s prikazom franciscejskega katastra in zemljiško-katastrskim prikazom (v merilu 1:5000 v prilogi D.2).....	11
Slika 11: Izsek obravnavanega območja Predoselj s prikazom franciscejskega katastra in zemljiško-katastrskim prikazom (v merilu 1:5000 v prilogi E.2)	12
Slika 12: Izsek obravnavanega območja Butoraj s prikazom franciscejskega katastra in zemljiško-katastrskim prikazom (v merilu 1:5000 v prilogi F.2)	12
Slika 13: Izsek obravnavanega območja Lanišča s prikazom franciscejskega katastra in zemljiško-katastrskim prikazom (v merilu 1:5000 v prilogi G.2).....	13
Slika 14: Izsek obravnavanega območja Polja pri Bistrici s prikazom franciscejskega katastra in zemljiško-katastrskim prikazom (v merilu 1:5000 v prilogi H.2).....	13
Slika 15: Izsek obravnavanega območja Tomačevo s prikazom franciscejskega katastra in zemljiško-katastrskim prikazom (v merilu 1:5000 v prilogi I.2)	13
Slika 16: Izsek obravnavanega območja Šikol s prikazom franciscejskega katastra in zemljiško-katastrskim prikazom (v merilu 1:5000 v prilogi J.2).....	13
Slika 17: Parcele v času franciscejskega katastra na podlagi izvedene vektorizacije (lasten prikaz) ...	15
Slika 18: Parcele leta 1950 (Ilešič, 1950).....	15
Slika 19: Izmerjene stranice desetih izbranih njiv pri franciscejskem katastru (lasten prikaz).....	16
Slika 20: Izmerjene stranice desetih izbranih njiv pri zemljiškem katastru (lasten prikaz)	16
Slika 21: Število parcel na območju polj glede na različne vrednosti površin.....	17
Slika 22: Število parcel na območju naselja glede na različne vrednosti površin	17
Slika 23: Rabe v času franciscejskega katastra (lasten prikaz)	18
Slika 24: Vrste rab iz podatkov zemljiškega katastra (ZKP, 2010)	19
Slika 25: Dejanska raba (MKO, 2013).....	19

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Primerjava rab med podatki zemljiškega katastra (Pravilnik, 1982), podatki franciscejskega katastra (Arhiv RS, 2013) in dejansko rabo prostora (MKO, 2013).....	8
Preglednica 2: Število naselij s pripadajočim poljem v Sloveniji s parcelnim vzorcem »na delce«	10
Preglednica 3: Izbrana obravnavana naselja.....	10
Preglednica 4: Povzetek sprememb na obravnavanih območjih	14
Preglednica 5: Osnovni podatki obravnavanih območij.....	14
Preglednica 6: Statistika površine parcel na obravnavanem območju Predoselj v času franciscejskega katastra in danes	16
Preglednica 7: Analiza franciscejskega katastra, zemljiškega katastra in dejanske rabe na obravnavanem območju naselja Predoslje.....	18

UPORABLJENE KRATICE

DOF	Državni ortofoto
FGG	Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo
FK	Franciscejski kataster
GURS	Geodetska uprava Republike Slovenije
KO	Katastrska občina
MKO	Ministrstvo za kmetijstvo in okolje
OGU	Območna geodetska uprava
RPE	Register prostorskih enot
RS	Republika Slovenija
UL	Univerza v Ljubljani
ZK	Zemljiški kataster
ZKP	Zemljiškokatastrski prikaz

»Ta stran je namenoma prazna.«

1 UVOD

»Če se ozreš po katerikoli slovenski pokrajini, pa naj so to odprte ravnine Prekmurja in Dravskega polja, valoviti svet na Dolenjskem, prodne ravnine in terase naših alpskih kotlin, slemena in prisojne strani našega hribovja, planote, suhe doline in vrtače našega krasa ali prisojne gorice Goriških Brd, povsod pomeni polje s svojo značilno razporeditvijo in razdelitvijo eno izmed najznačilnejših potez v pokrajinskem licu. Ponekod široke plodne ravninske površine, preorane in posejane v dolgih in ozkih jermenastih njivah, drugje skromne njivice razporejene sredi gozda vzdolž strmih prisojnih pobočij, pa zopet rdeče pobarvane proge kraških njiv sredi pustih kraških goličev« (Ilešič, 1950).

Svetozar Ilešič je leta 1950 prvi naredil analizo parcelnih vzorcev polj in podal tipologijo poljske razdelitve za Slovenijo. Od takrat se ni več izdelovalo poglobljenih študij poljske razdelitve. V teh 60 letih od njegove razdelitve so mnoga poljska zemljišča spremenila svojo obliko zaradi širjenja naselij, umeščanja infrastrukture (cest, železnic), komasacij, spremenjenega načina kmetovanja, itd.

Zaradi zaznanih pojavov in sprememb v prostoru smo si zastavili dve raziskovalni vprašanji:

- Ali so parcelni vzorci, ki jih je opredelil Ilešič, še razpoznavni v prostoru?
- Kakšne so spremembe parcelnih vzorcev ter kako se odražajo v prostoru?

Ilešič podaja štiri osnovne tipe poljske razdelitve, v diplomski nalogi pa smo se osredotočili le na tip poljske razdelitve na delce ter njegove podtipe ter prehodne oblike med delci in drugimi tipi. Delo smo razdelili v štiri ključne korake, tako si sledijo tudi poglavja v diplomski nalogi.

V uvodnem delu smo predstavili posamezne tipe poljske razdelitve po Ilešiču ter še posebej obravnavan tip »na delce«. V drugem poglavju smo prikazali zbiranje in pripravo podatkov za nadaljnje delo, v tretjem, metodološkem, pa opredelili metodo dela. Sledi analiza rezultate ter v zaključnem poglavju sklepne ugotovitve.

Že Ilešič je parcelne vzorce proučeval le na območju polja (izvzel je gozdne površine, večja območja travnikov ter vas). Na tem območju obravnave poteka tudi naše delo. Izraz »polje« v diplomski nalogi obravnavamo kot *sklenjeno območje zemljišč za kmetijsko pridelavo*, izraz »njiva« pa uporabimo takrat, ko govorimo o delu polja, praviloma o zemljiški parceli na območju polja, na kateri je kot raba določena njiva.

Tako kot Ilešič bomo tudi mi uporabljali poimenovanja polj po najbližjem oz. pripadajočem naselju. Kadar navajamo naselja, ki imajo parcelno razdelitev »na delce« s tem dejansko opredelimo parcelni vzorec na območju polja praviloma najbližjega naselja. Ker je zveza med poljsko razdelitvijo in obliko ter strukturo naselij nakazal že Ilešič, smo ločeno od polja analizirali tudi spremembe na območju vasi.

Parcelni vzorci so neposredno povezani z dejansko rabo prostora. Evidentiranje parcel v času nastanka franciscejskega katastra je neposredno povezano s takratno dejansko rabo zemljišč ter heterogenostjo lastništva. Zaradi te zveze smo v preučevanje parcelnih vzorcev vključili tudi analizo rabe prostora. Zaradi časovne omejitve analiza lastniškega vzorca ni opravljena.

2 PROUČEVANJE PARCELNIH VZORCEV PO ILEŠIČU

2.1 Vrste parcelnih vzorcev

Ilešič (1950) razlikuje štiri glavne tipe poljske razdelitve: polja v grudah, polja v delcih, polja v sklenjenih progah in zemljišča v celkih. Zaradi geografske razgibanosti Slovenije z osnovno razdelitvijo na štiri osnovne tipe ne moremo opisati vseh pojavnih oblik poljske razdelitve. Zato je Ilešič uvedel še prehodne oblike med grudami in delci ter kombinacije sklenjenih prog in pravilnih delcev. V diplomski nalogi smo se osredotočili na proučevanja polja v delcih in kombinacije delcev z drugimi tipi poljske razdelitve, z grudami in sklenjenimi progami.

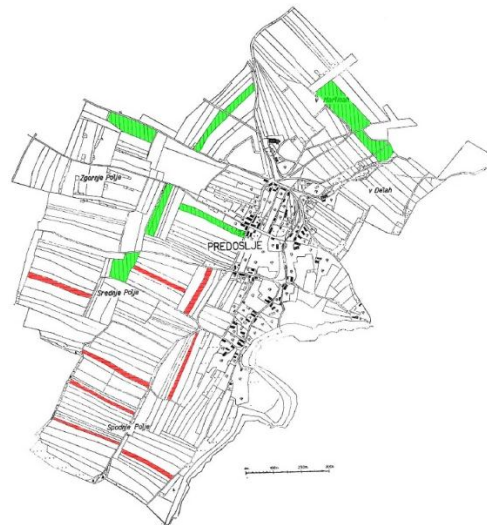
2.2 Opis obravnavanega parcelnega vzorca »na delce« po Ilešiču

Polja v delcih se pojavljajo v velikih sklenjenih vaseh v glavnem na večjih ravninah in poljih ter Notranjskem in Dolenjskem krasu. Celotno polje je razdeljeno na več delov glede na kakovost tal ali pa glede na nekdanje kolobarjenje posameznih kultur (ozimine, jarega žita, prahe). Njive se spreminjajo po smeri od polja do polja Vsak kmet ima eno ali več parcel na vsakem od teh delov celotnega polja, kar pomeni, da je značilna parcelna razdrobljenost kmetij. En kmet ima tako svoje parcele razmetane po vsem vaškem zemljišču, vendar enakomerno in po določenem redu, kar se vidi na sliki 1 in 2, kjer zelena in rdeča barva predstavljata njive, ki jih imata v lasti dva kmeta. Parcele so ozke, dolge ter med sabo vzporedne. Tipičen primer razdelitve na pravilne delce predstavljajo polja naselij Arja vas, Žerovnica in Tišina (Ilešič, 1950).

Polje z nepravilnimi ali grudastimi delci je podobno polju s pravilnim delcem (prevlada podolgovatih njiv, parcelna razdrobljenost kmetij), vendar je tu parcelacija manj sistematična, deleži polj posameznega kmeta so bolj razmetani po celotnem vaškem polju ter parcele so manj pravilnih oblik. Pri poljih z nepravilnimi delci je značilno, da ima vsak vaški del svojo posest samo v določenem predelu vaškega zemljišča. Na sliki 2 je vidno, da ima kmet iz severnega dela vasi Predoslje njive razporejene v severnem delu polja (zeleno obarvane njive), kmet iz južnega dela vasi pa njive v južnem delu polja (rdeče obarvane njive). Nepravilni delci so značilni predvsem za Soško dolino, Brkinska Brda, srednji del Gorenjske ravnine, nizek in odprt svet Dolenjske ter Belo krajino. Ilešič kot tipičen primer nepravilnih delcev navaja naselja Predoslje, Butoraj, Buje, Stržišče in Morsko.

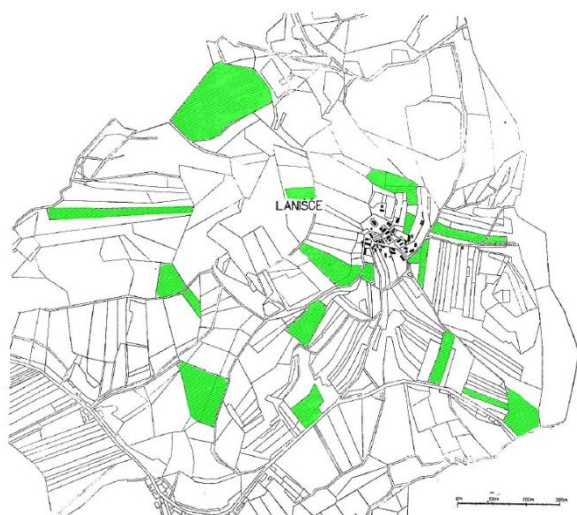
Slika 1: Arja vas (Ilešič, 1950)

Slika 2: Predoslje (Ilešič, 1950)

Pri prehodni obliki med grudami in delci smo že bliže pravim grudam. Pri tem parcelnem vzorcu se menjajo prave grude in posamezna polja z dolgimi njivami, kar se vidi na sliki 3. V hribovitem svetu se dolge njive nahajajo na obsežnejših terasah in slemenih, zelo pogoste pa so tudi na prisojnih pobočjih, kjer njive potekajo v smeri izohips. Ko relief postane strm ali bolj razgiban, se začnejo grude. Zaradi razgibanega površja Slovenije je ta parcelni vzorec razširjen po vsej Sloveniji, razen na velikih ravninah in hribovjih s samotnimi kmetijami. Ilešič kot tipičen primer prehodne oblike med grudami in delci navaja naselja Lanišče, Polje pri Bistrici, Dolga Poljana, Šebaščan, Jugorje, Hlebce in Zapuže.

Pri poljih, kjer je kombinacija sklenjenih prog in pravih delcev, ima vsaka kmetija svoje polje v enem kosu, ki sega v pravilni zemljiški progi v enem kosu od kmetije do gozda ali do meje vaškega zemljišča, kar se vidi na sliki 4, poleg tega pa kmetijam pripada še vrsta manjših pasov, ki so kot delci porazdeljeni po vaškem polju. Proge niso nikoli širše od 30 m, večinoma so precej ožje, celo od 5 do 10 m. Ta parcelni vzorec je značilen predvsem za dolge ali obcestne vasi na Kamniškem, Ljubljanskem in Dravskem polju. Ilešič kot tipičen primer kombinacije sklenjenih prog in pravih delcev navaja naselja Tomačevo, Šikole in Kleče.

Slika 3: Lanišče (Ilešič, 1950)

Slika 4: Tomačevo (Ilešič, 1950)

2.3 Uporaba franciscejskega katastra za proučevanje sprememb v prostoru

Franciscejski kataster je uvedel Franc I. leta 1817 za potrebe obdavčitve zemljišč v habsburških dednih deželah, saj je želel davčno enakopravnost gosposke in kmetov. Katastrske občine so tako postale enote davčne in politične uprave (Lisec, 2012).

Na območju Slovenije obstaja več koordinatnih sistemov franciscejskega katastra. Kranjska je imela izhodišče koordinatnega sistema na hribu Krimu, Schockelberg blizu Gradca je bil izhodišče za Štajersko ter Gellertheygy blizu Budimpešte za Prekmurje (Lisec, 2012). Slovenija je bila razdeljena na kresije. Kranjska se je delila na Ljubljansko, Novomeško in Postojnsko kresijo in Štajerska na Mariborsko in Celjsko kresijo. Poznamo tudi Koroško in Goriško kresijo, Prekmurje pa se deli na Železno županijo in Županija Zala (Arhiv RS, 2013a).

Deželne komisije so eno leto pred detajlno izmero zemljišč obvestile občine, da so morale urediti posestne meje. Na osnovi komisijskega ogleda so katastrsko občino začasno opisali in jo grafično ponazorili s skico. Meje katastrskih občin so dva tedna pred izmero predhodno določili in označili na terenu s kamni, grafično pa so bile zajete šele pri snemanju detajla. Pravtako je morala vsaka občina dva tedna pred začetkom izmere zamejičiti vse posestne meje (Lisec, 2012).

Pred izmero so si pripravili geodetsko podlago (matematično osnovo in meje katastrske občine) za mersko mizo, na kateri so izdelovali katastrski načrt. Območje so razdelili na ledine, ki predstavljajo območja v naravi, ki so omejena z naravnimi objekti kot so potoki, reke, poti in ceste. Navodila za detajlno izmero so bila zapisana v instrukcijah, kjer so podrobno opisali, na kakšen način se izmerijo zemljiške in stavbne parcele ter kakšna je najmanjša parcela, ki jo še lahko izmerimo (najmanjša površina parcel oz. najmanjša širina pri cestah). Med izmero so izdelovali tudi indikacijsko skico, kjer so zapisali ime posestnika, številko hiše, imena ledin, itd. Izmero so izvajali od pomladi do jeseni, pozimi pa so obdelovali podatke in barvali načrte (Lisec, 2012).

Operat franciscejskega katastra je sestavljen iz katastrskega načrta, indikacijske skice (kopije katastrskega načrta), seznama zemljiških parcel, seznama stavbnih parcel, abecednega seznama posestnikov, končnega opisa meje katastrske občine, seznama kultur, seznama parcel nepoznanih lastnikov, izračuna površin in pismene navedbe davkarije o davčnih zavezancih. Katastrski načrti so dopolnili pisnega dela operata. Žal ne prikazujejo reliefa, saj je prikaz izoblikovanosti površja omejen le na naravne in kulturne objekte v prostoru. Najpomembnejši topografski element na kartah franciscejskega katastra je mejna črta posamezne parcele in njena parcelna številka, saj je osnovni namen zemljiškega katastra prav evidenca parcelne razmejitev in rabe tal. Vsaka parcela je na katastrskem načrtu obarvana glede na rabo, ki jo dopolnjujejo še preprosti topografski znaki, npr. trta za vinograd, smreka za iglasti gozd, sadno drevo za travnik s sadnim drevjem, W za pašnik, itd. (Petek in Urbanc, 2004).

Katastrska izmera franciscejskega katastra je bila za večino območja današnje Slovenije končana do leta 1828, za območje Prekmurja pa po letu 1856 (Petek in Urbanc, 2004).

Karte franciscejskega katastra so uporabne za proučevanje pretekle rabe tal in parcelne strukture, saj dobimo pregled o stanju prostora v 19. stoletju. Iz abecednega seznama posestnikov lahko ugotovimo tudi posestno strukturo, vse te podatke pa lahko potem uporabimo pri primerjavi tedanjega in današnjega stanja prostora. Pri uporabi kart FK lahko naletimo na nekaj težav, saj ni ohranjenih kart za vse KO. Pri interpretaciji kart so lahko težave tudi pri razločevanju rab, saj so lahko iste rabe v različnih odtenkih na različnih kartah, težave pri georeferenciranju pa se lahko pojavijo pri umestitvi karte v koordinatni sistem, pri čemer potrebujemo še ustrezno programsko opremo (Petek in Urbanc, 2004).

3 METODA DELA IN PODATKI

Proučevanja parcelnega vzorca »na delce« smo izvedli v treh ključnih korakih:

- 1– Prostorska proučitev parcelnega vzorca po Ilešiču s pregledom vseh naselij s pripadajočim poljem, ki jih je Ilešič uvrstil v vzorec »na delce«. Pregled vseh naselij nam omogoča pregled nad prostorsko razporeditvijo vzorca v Sloveniji ter nadaljnji izbor obravnave posameznih naselij. Pregled in kartografski prikaz je opisan v poglavju 3.2
- 2– Izbor obravnavanih območij iz prostorske razporeditve parcelnega vzorca »na delce«
Za vsak podtip parcelnega vzorca izberemo najmanj dve naselji s pripadajočim poljem, ter opravimo vizualno primerjavo parcelnega vzorca med stanjem za časa FK in danes. Kriteriji za izbor naselij so opisani v poglavju 3.3, primerjava med posameznimi naselji pa v poglavju 3.4
- 3– Nabor naselij skrčimo na eno obravnavano naselje s poljem »na delce«, ter za obravnavano območje izvedemo analizo parcelnega vzorca, kar je podrobneje razdelano v rezultatih (poglavje 4)

Celostna obravnava parcelnega vzorca »na delce« zahteva intenzivno obravnavo vseh podtipov vzorca v različnih delih Slovenije, v različnih geografskih okoljih. Časovna omejitev nam onemogoča poglobljeno analizo, zato smo kot testen primer naredili le analizo parcelnega vzorca na enem primeru (naselje Predoslje).

3.1 Podatki

Za potrebe naloge smo pridobili sledeče podatke:

- podatke registra prostorskih enot (GURS, 2010),
- podatke dejanske rabe zemljišč (MKO, 2013a).
- podatke zemljiškega katastra (datoteke VK1, VK5, VK6, VGEO) (OGU Kranj, 2013)
- visokoločljivostne skenograme franciscejskega katastra (Arhiv RS, 2013)

Na UL FGG imamo za potrebe izdelave vaj in diplomskih nalog izdelan WMS server oz. »Web Map Service«, kot spletni vmesnik s podatki GURS, kjer dostopamo do podatkov DOF, zemljiško katastrski prikaz, topografska karta, katastrske občine, relief. Nizkoločljivostne rastrske slike listov Franciscejskega katastra smo pridobili na spletni strani Arhiva RS (Arhiv RS, 2013a), kjer so ti podatki prosto dostopni.

Podatke smo za izdelavo naloge ustrezno pripravili, skenograme franciscejskih katastrov za izbrana naselja smo georeferencirali, za izbrano naselje opravili vektorizacijo podatkov franciscejskega katastra ter za potrebe primerjave rab prostora izdelali primerjalno tabelo rab med podatki FK, veljavnega katastra ter podatki za dejansko rabo prostora.

3.1.1 Georeferenciranje listov franciscejskega katastra

Vsak koordinatni sistem je razdeljen na liste, vsako naselje pa se nahaja na več listih FK, zato smo te liste predhodno združili in obrezali v programu Adobe Photoshop. Opazili smo, da prihaja do deformacij na robovih listov in medsebojnega neujemanja sosednjih listov. Pri izdelavi franciscejskega katastrskega načrta je lahko prišlo tudi do gubanja in krčenja papirja. Skenograme smo uvozili v

program ArcMap. Rastrska slika nima ustreznih koordinat, zato jo moramo pretvoriti v Gauss-Kruegerjev koordinatni sistem. V programu ArcMap obstaja funkcija Georeferencing, s katero se lažje in preprostejše vpenja karte v ustrezen koordinatni sistem s pomočjo kontrolnih točk. S primerjavo franciscejskega katastra in DOFa smo poiskali identične točke. Za identične oz. kontrolne točke smo vzeli točke, za katere predvidevamo, da se v teh 200 letih niso spremenile: vogali stavb (npr. cerkev), križišča poti, stiki njiv ali meja katastrske občine. Skenograme smo georeferencirali na pravilen položaj z afino transformacijo, kjer se uporabi šest transformacijskih parametrov: dva premika, en zasuk, dve spremembi merila in ena sprememba kota med koordinatnima osema. Za vpetje karte na pravilen položaj bi zadoščale že tri točke, vendar jih zaradi kontrole raje izberemo več. Paziti smo morali na dobro izbrane kontrolne točke, saj lahko slaba kontrolna točka pokvari že dobro vpeto karto (Petek in Fridl, 2004).

Liste franciscejskega katastra je težko georeferencirati tako, da bi se popolnoma prilegali DOFu, saj je treba upoštevati to, da so izdelani v slabi/različni natančnosti (dovoljeno odstopanje 1 m na 200 m). Najbolj natančno so narisani ravninski, kmetijski predeli, saj je bila za te predele zahtevana najvišja natančnost. V naseljih je slabša kakovost meritev, saj so stanovanjske stavbe izmerili z verigo, pomožne stavbe (hlev, skedenj, zidanice, ...) pa odmerili s koraki (Lisec, 2012).

3.1.2 Vektorizacija franciscejskega katastra

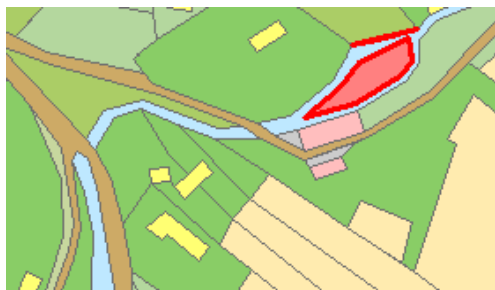
Za podrobnejšo obravnavo in analizo sprememb parcelnega vzorca smo izvedli vektorizacijo franciscejskega katastra na obravnavanem območju izbranega naselja. Vektorizacijo smo naredili v programu ArcMap. Interpretirali smo visokoločljivostne skenograme franciscejskega katastra, georeferencirane v Arc Mapu. V prvem koraku smo z orodjem Rectangle vektorizirali stavbe. Poti smo vektorizirali tako, da smo naredili več poligonov, ki smo jih nato združili v enega. Nato smo se lotili reke in potoka, njiv, travnikov, sadovnjakov in na koncu še ostalih rab (slika 5). Vsakemu poligonu smo v podatkovni tabeli določili njegovo rabo določeno na podlagi legende franciscejskega katastra (Arhiv RS, 2013b). Za barve rab smo določili enake odtenke kot smo jih uporabili na kartah dejanske rabe prostora po podatkih MKO in ZK. Na sliki 23 je prikazan vektoriziran franciscejski kataster območja naselja Predoslje.

Slika 5: Vektorizacija v programu ArcMap (lasten prikaz)

Po vektorizaciji smo izvedli še odpravo morebitnih topoloških napak. Pri tem smo nastavili dve pravili: »Must Not Overlap« in »Must Not Have Gaps«. Pravilo »Must Not Overlap« pomeni, da se dva sosednja poligona ne smeta prekrivati. V primeru prekrivanja javi program »Area error« oz. površinsko napako. Na sliki 6 se vidi, da je prišlo do prekrivanja poligona reke in otoka. Pravilo »Must Not Have Gaps« pomeni, da med dvema sosednjima poligonoma ne sme biti praznega prostora. V primeru praznega prostora javi program prazen »Line error« oz. linijsko napako. Vse topološke napake

smo odpravili. Obstaja tudi »Point error« oz. točkovna napaka, vendar je v postopku digitalizacije nismo naredili.

Slika 6: Pregled topoloških napak v programu ArcMap (lasten prikaz)

3.1.3 Primerjalna preglednica rab med podatki franciscejskega katastra, veljavnega katastra ter dejansko rabo prostora

Primerjava dejanske rabe prostora med različnimi podatki je možna ob uskladitvi kategorij rabe v različnih časovnih obdobjih. Primerjali smo rabe po franciscejskem katastru, katastrske rabe iz zemljiškega katastra (2010) ter dejansko rabo MKO (2013). Legenda franciscejskega katastra na listih S200A08, S200A07 (Arhiv RS, 2013b) ima skupaj kar 95 različnih opisov. Pregled opisov pokaže, da je večina opisov in grafičnih znakov topografske narave (npr. opisi objektov: cerkev, most, vodnjak, možen prehod reke, podporni zid,) ter da je opisov rabe precej manj.

Z primerjavo različnih rab iz katastra v različnih časovnih presekih (1827, 1896, 1953, 1979, 1999) se je ukvarjal tudi Petek (2005) za namen preučevanja spreminjanja rab v alpskem prostoru. Vse katastrske kategorije je za lažje delo združil v pet kategorij (njive, travniki, pašniki, gozd, ostalo) (2005, str. 26). Za primerjava katastrskih kategorij z dejansko rabo po podatkih MKO, za katastrsko občino Koštabona (Petek in Urbanc, 2007), pa je rabe razvrstil v sedem kategorij (njive, vinogradi, sadovnjaki, travinja, gozd, pozidano/poti, drugo). S spremljanjem spreminjanja rab v KO Rajndol se je v svoji diplomski nalogi ukvarjal tudi Verderber (2013). Rabe po FK je združil v 11 kategorij (cesta, njiva, pašnik, travnik, gozd, vinograd, zidana stavba, lesena stavba, dvorišče, vrt, vodne površine), primerjavo s stanjem MKO pa izvedel na podlagi spremembe rabe vsake posamezne parcele (skupine parcel pod določeno rabo) z novejšim stanjem, kar pomeni, da ni izdelal neposredne primerjave rab.

Za namen naše naloge smo izdelali preglednico primerjave rab prostora franciscejskega katastra, zemljiškega katastra ter dejanske rabe prostora MKO (preglednica 1; priloga K). Najtežja razvrstitev je bila pri kategorijah kmetijskih rab iz časa franciscejskega katastra, saj so se rabe preimenovala, pogosto se uporabljajo mešane rabe (travnik s sadnim drevjem, njiva z vinogradom, gozd z oljkami, itd) ali pa so nekatere kategorije opuščene (npr. njiva z žafranom, njiva s tobakom, riževa polja, kostanjev gozd, ipd). Vrt, kategorija iz Pravilnika o vodenju vrst rabe zemljišč v zemljiškem katastru (Pravilnik, 1982) kakor tudi vrtovi po FK (zelenjavni vrt, vrt s sadnim drevjem) nima kategorije v dejanski rabi prostora MKO. Vrtove smo uvrstili v kategorije ekstenzivnih sadovnjakov, saj, tako kot ugotavlja tudi Petek (2007, str. 25) »so tako leta 1900 kot leta 1953 med vrtove šteti tudi sadovnjaki in ne le zelenjavni vrtovi.« Hkrati smo mnenja, da gre praviloma za tako imenovane ohišnice, torej površine v bližini objektov, in je uvrstitev vrtov v razred ekstenzivnih sadovnjakov bolj smiselna, kot uvrstitev med njive.

Primerjava kategorij rab prostora iz treh različnih virov nas je pripeljala do razvrstitve v 11 kategorij (njiva, intenzivni sadovnjak, ekstenzivni sadovnjak, vinograd, hmeljišče, travnik, gozd, pozidana in sorodna zemljišča, voda, močvirja in barja, drugo). Nadaljnje združevanje kategorij bi preveč posplošilo rabe in osiromašilo primerjavo iz treh različnih virov.

Preglednica 1: Primerjava rab med podatki zemljiškega katastra (Pravilnik, 1982), podatki franciscejskega katastra (Arhiv RS, 2013) in dejansko rabo prostora (MKO, 2013)

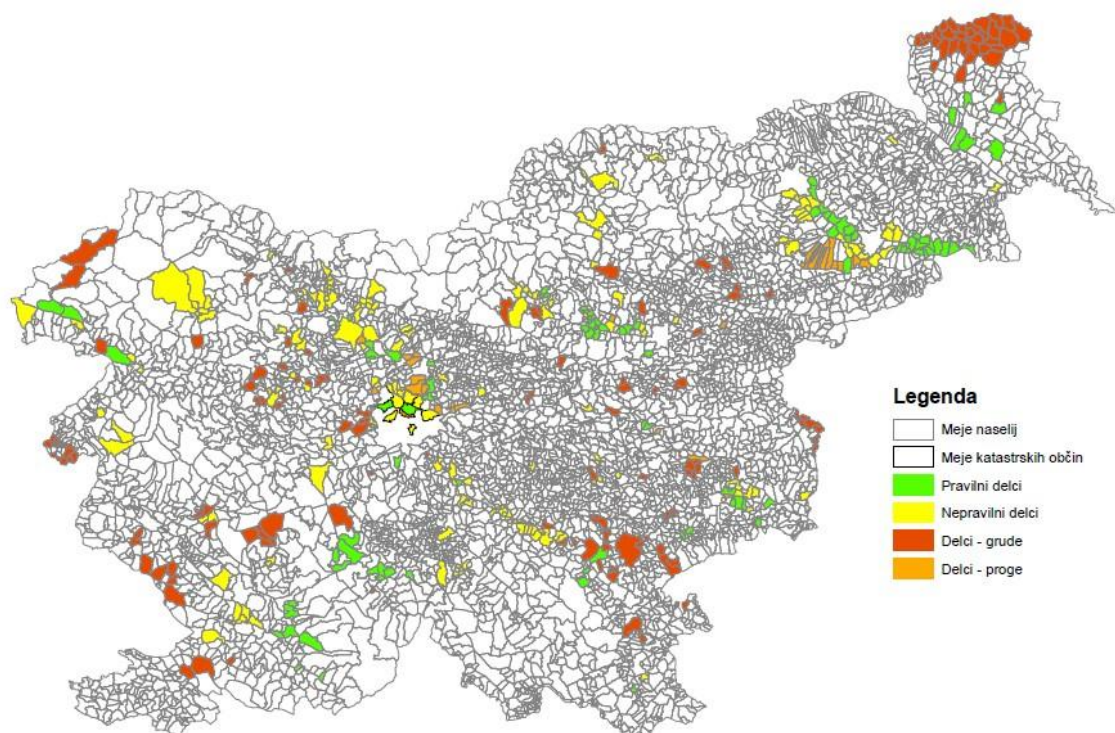
	Rabe v zemljiškem katastru (Pravilnik, 1982)	Dejanska raba raba (MKO, 2013)	Franciscejski kataster, S200A08, S200A07 (Arhiv RS, 2013)
NJIVA	101 njiva	1100 njiva	25 njiva 26 žafran 27, 28 tobak, broč, brošč
INTENZIVNI SADOVNJAK	103 plantažni sadovnjak	1221 intenzivni sadovnjak 1230 oljčnik 1240 ostali trajni nasadi	oljčnik, kostanjev nasad
EKSTENZIVNI SADOVNJAK	102 vrt 104 ekstenzivni sadovnjak	1222 ekstenzivni sadovnjak	50, 51 zelenjavni vrt 52 sadni vrt (sadovnjak) 53 idelana sestav-razvrstitev
VINOGRAD	105 vinograd	1212 matičnjak 1211 vinograd	30 vinograd 31 njiva z vinsko trto 32 njiva z drevjem, posajena z vinsko trto
HMELJIŠČE	106 hmeljišče	1160 hmeljišče	
TRAVNIK	107 travnik 109 pašnik 108 barjanski travnik	1300 trajni travnik kmetijsko zemljišče poraslo z 1800 goznim drevjem 1320 barjanski travnik	70 suhi travnik 71, 71 (GW) pašnik, skupni pašnik 68, 69 šotišče, mokri travnik
GOZD	111 gozdna plantaža 112 gozd	1420 plantaža gozdnega drevja 2000 gozd 1410 kmetijska zemljišča v zaraščanju 1500 drevesa in grmičevje	23 nasad (mlado drevje) 20, 21, 22, 24 listnat, iglast, mešan gozd, gozdna poseka
POZIDANA IN SORODNA ZEMLIŠČA	201 stanovanjska stavba 202 poslovna stavba 203 gospodarsko poslopje 204 garaža 205 funkcionalni objekt 206 spomenik 207 porušen objekt 208 cesta 209 pot 210 železnica 211 dvorišče 212 prodajni trg 213 parkirišče 214 odprto skladišče 215 odlagališče odpadkov 216 odprti kop 217 stavbišče 220 zemljišče pod stavbo 301 zelenica 302 pokopališče 303 park 304 igrišče	3000 pozidana in sorodna zemljišča	37, 38, zidana poslopja cerkev ali samostan, velika poslopja (grad, 41, 42 gosposka hiša) 39, 40 lesena poslopja 46, 47, vodomet, vodnjak, lesen vodnjak, poljski 48, 49 vodnjak 45 pogorelo ali porušeno poslopje vozna vzdrževana, zgrajena, kamnita, trgovska 12-15 ali deželna cesta 8, 9, 10, pešpot ali steza, pot za ježo, skrivna pot gozdna 11 ali poljska pot 92-95 glinokop, peskokop, kamnolom, peščena polja 43, 44 krščansko pokopališče, druga pokopališča 89,90 francoski park, angleški park
VODA	402 vodotok 403 jezero 404 ribnik	7000 voda	20-63 vodotoki, jezera, ribniki, mrtvi rokavi, itd...
MOČVIRJA IN BARJA	405 močvirje 110 trstičje	4100 barje 4220 ostala zamočvirjena zemljišča 4210 trstičje	65 barje z jarki za odvodnjanje 64 močvirja
DRUGO	401 neplodno	5000 suho, odprto zemljišče s posebnim rastlinskimpokrovom odprto zemljišče z nepomembnim 6000 rastlinskimpokrovom 1600 neobdelana kmetijska zemljišča	

3.2 Prostorska razporeditev obravnavanega parcelnega vzorca »na delce« v Sloveniji

Ilešič v svoji knjigi navaja veliko naselij s pripadajočo poljsko razdelitvijo, v katerih se nahaja določen parcelni vzorec. Za ponazoritev prostorske razporeditve parcelnega vzorca »na delce«, smo izpisali vsa naselja s pripadajočimi polji z določenim tipom poljske razdelitve »na delce«. Naselja s pripadajočim poljem smo razdelili v štiri kategorije v odvisnosti od poljske razdelitve, in sicer (glej Priloga A):

- naselja s polji na pravilne delce,
- naselja s polji nepravilnih delcev,
- naselja s poljem v prehodni obliki med grudami in delci ter
- naselja s poljem, kjer se pojavlja kombinacija sklenjenih prog in pravilnih delcev.

V program ArcMap smo uvozili grafični sloj meje naselij iz registra prostorskih enot(RPE). V podatkovni tabeli smo naseljem pripisali tip parcelnega vzorca. Kar 40 naselij iz Ilešičeve razdelitve parcelnih vzorcev v RPE naselij nismo našli, bodisi imajo spremenjena imena, so se razdelila na dva dela ali pa se združila s sosednjimi naselji (npr. Ilešič navaja Hotič, ki je zdaj razdeljen na Spodnji Hotič in Zgornji Hotič). Trem naseljem (Dobrovce, Rošnja, Voklo) je Ilešič pripisal dva tipa parcelnih vzorcev. Na podlagi interpretacije DOFa in zemljiškokatastrskega prikaza smo se odločili, h kateremu parcelnemu vzorcu sodijo. V knjigi navaja tudi različne dele Ljubljane (Tomačevo, Stožice, Šentvid, Koseze, Črnuče, itd.), ki imajo različne tipe parcelnih vzorcev. Na območju Ljubljane smo se za prikaz različnih tipov parcelnih vzorcev raje posluževali prikaza na katastrske občine, saj je območje naselja Ljubljane iz RPE pregrob podatek. Ilešič je v svoji knjigi omenil tudi nekaj naselij na Koroškem (npr. Rož in Podjuna), ki pa se nahajajo na Avstrijskem Koroškem, zato jih na karti nismo prikazali. Razporeditev vseh štirih tipov parcelnih vzorcev »na delce« je prikazana na sliki 7 ter v Prilogi B, v preglednici 2 pa smo prikazali število naselij, v katerih se pojavljajo parcelni vzorci »na delce«.

Slika 7: Prostorska razporeditev parcelnega vzorca »na delce« v Sloveniji (povzeto po Ilešiču, lasten prikaz)

Preglednica 2: Število naselij s pripadajočim poljem v Sloveniji s parcelnim vzorcem »na delce«

Tip parcelnega vzorca »na delce«	Število naselij v Sloveniji	Število katastrskih občin na območju Ljubljane
Pravilni delci	102	2
Nepravilni delci	178	7
Prehodne oblike med grudami in delci	162	0
Kombinacija sklenjenih prog in pravilnih delcev	36	2
Skupaj	478	11

3.3 Izbor območij iz prostorske razporeditve parcelnega vzorca

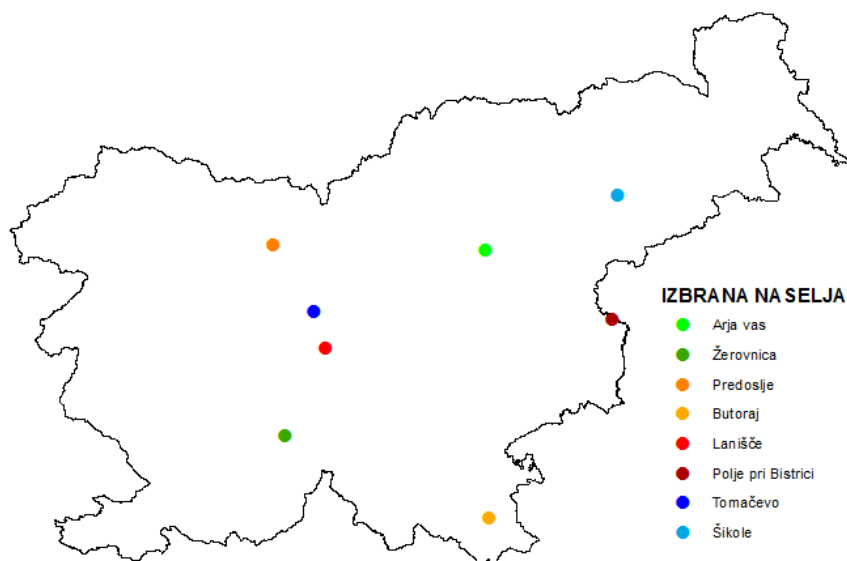
Ker je v Sloveniji veliko naselij s parcelnim vzorcem »na delce«, smo si iz vsakega tipa parcelnega vzorca »na delce« izbrali dva primera. Kriteriji izbora so bili sledeči:

- naselje je opisno in grafično predstavljeno tudi v Ilešičevi knjigi,
- na območju naselja smo opazili spremembe (razvoj poselitve, umeščanje infrastrukture, preurejanje polj, itd.),
- prostorska razporeditev naselij v različnih delih Slovenije,
- dostopnost podatkov franciscejskega katastra.

Preglednica 3: Izbrana obravnavana naselja

Tip parcelnega vzorca »na delce«	Obravnavano naselje
Pravilni delci	Arja vas, Žerovnica
Neppravilni delci	Predoslje, Butoraj
Prehodne oblike med grudami in delci	Lanišče, Polje pri Bistrici
Kombinacija sklenjenih prog in pravilnih delcev	Tomačevo, Šikole

Preglednica 3 prikazuje izbrana obravnavana naselja za štiri tipe parcelnih vzorcev »na delce«, na sliki 8 pa je predstavljena njihova lega v Sloveniji. Pri pravilnih delcih smo si prvotno izbrali Tišino, vendar za to območje žal ne obstaja franciscejski kataster, zato smo izbrali Žerovnico. Prav tako nismo našli listov franciscejskega katastra naselij Hlebce in Zapuže za primer prehodnih oblik med grudami in delci, zato smo ju nadomestili z naseljem Polje pri Bistrici.

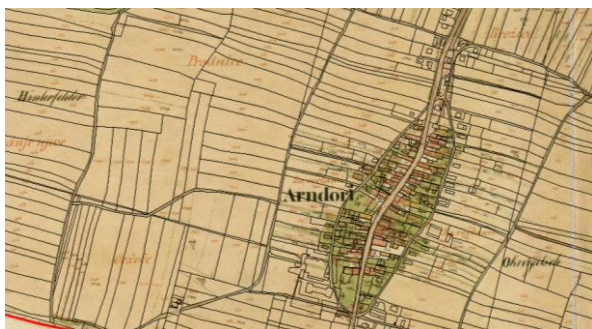
Slika 8: Lega izbranih naselij v Sloveniji (lasten prikaz)

Za vsako obravnavanem naselju smo določili območje obravnave parcelnega vzorca, saj je meja naselja iz RPE preveliko območje, ter vključuje tudi gozdna zemljišča, ki nas v preučevanju parcelnega vzorca polj ne zanimajo. Iz obravnave smo izključili tudi večje travnike in gmajne, ki praviloma ležijo med poljskim in gozdnim območjem ter imajo prav tako specifično poljsko razdelitev. V območje obravnave smo vključili tudi območje naselja (pozidan del) saj so nekateri tipi parcelnih vzorcev »na delce« odvisni od lege kmetij v naselju. Če je parcelni vzorec »na delce« pri franciscejskem katastru segal preko meje naselja RPE, smo območje obravnave razširili tudi na sosednje naselje, saj ne bi bilo smiselno določiti mejo tam, kjer se naselje konča, temveč tam, kjer se prostorsko zaključijo polje.

3.4 Ugotavljanje sprememb parcelnega vzorca in dejanske rabe v času franciscejskega katastra in danes na izbranih območjih

Izbrana obravnavana območja smo primerjali glede na spremembe od franciscejskega katastra do danes. Vektorizacija franciscejskega katastra za vsa izbrana naselja s pripadajočim poljem ni bila časovno izvedljiva, zato smo primerjavo naredili na podlagi vizualne interpretacije iz dveh časovnih obdobj. Določili smo si kriterije za lažjo primerjavo:

- vas: sprememba obsega vasi, števila objektov, razporeditev objektov, ...
- infrastruktura: ceste, poti, železnica, ...
- dejanska raba: obseg kmetijskih površin, travnikov, sadovnjakov, ...
- parcelni vzorec: število parcel, oblika parcel, prostorska razporeditev, ...
- vodotok: regulacija, ...

Slika 9: Izsek obravnavanega območja Arje vasi s prikazom franciscejskega katastra in zemljiško-katastrskim prikazom (v merilu 1:5000 v prilogi C.2)

Slika 10: Izsek obravnavanega območja Žerovnice s prikazom franciscejskega katastra in zemljiško-katastrskim prikazom (v merilu 1:5000 v prilogi D.2)

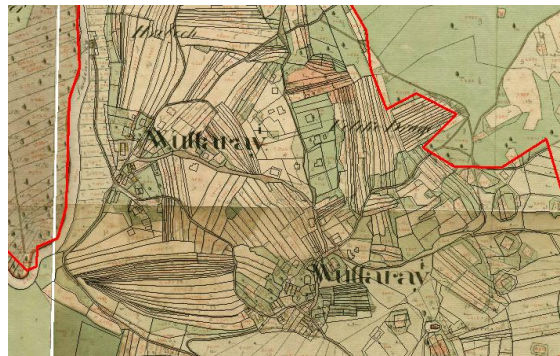
Če primerjamo franciscejski kataster iz leta 1825 in ZKP območja Arje vasi (slika 9 oz. priloga C.2), lahko opazimo, da skoraj ni sprememb. Na območju je bilo ob cesti zgrajenih le 15 novih objektov, vendar vas ohranja sklenjeno obliko. Iz slike 9 lahko vidimo, da se parcelni vzorec njiv ni spremenil. Na DOFu opazimo, da je bilo polje komasirano, vendar novo stanje še ni ažurirano v zemljiškem katastru. Tudi pri primerjavi rab prostora franciscejskega katastra (priloga C.1) in dejanske rabe prostora (priloga C.3) območja Arje vasi vidimo, da se rabe prostora niso veliko spremenile. Še vedno večino obravnavanega območja pokrivajo kmetijska zemljišča (njive in hmeljišča). Skozi območje teče potok, katerega so regulirali. Lokacija cest in poti se ni spremenila.

Če primerjamo franciscejski kataster leta 1823 in ZKP območja Žerovnice (slika 10 oz. priloga D.2), lahko opazimo, da praktično ni sprememb. V vasi je bilo zgrajenih manj kot 10 novih hiš. Lokacije poti, ceste in potoka se niso spremenile, nova je le cesta, ki vodi od naselja Žerovnica proti jugu do

sosealnega naselja. Parcelni vzorci njiv so še vedno takšni kot pred 200 leti, zelo ozki pravilni delci. Na franciscejskem katastru (priloga D.1) vidimo, da so večino obravnavanega območja pokrivala njive, medtem ko danes pri dejanski rabi prostora (priloga D.3) opazimo, da večino območja pokrivajo trajni travniki. Ostalo je manj kot 20 % njiv.

Slika 11: Izsek obravnavanega območja Predoselj s prikazom franciscejskega katastra in zemljiško-katastrskim prikazom (v merilu 1:5000 v prilogi E.2)

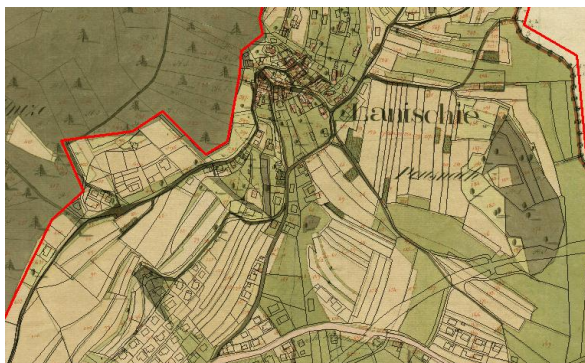

Slika 12: Izsek obravnavanega območja Butoraj s prikazom franciscejskega katastra in zemljiško-katastrskim prikazom (v merilu 1:5000 v prilogi F.2)

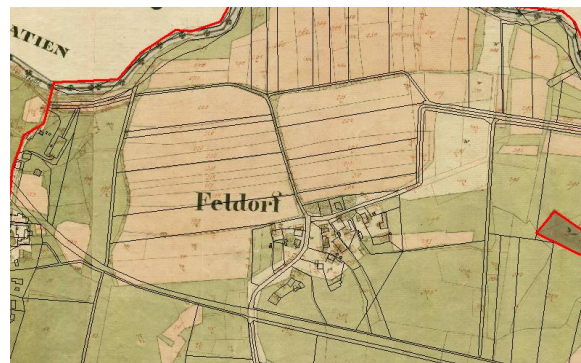
Leta 1950 je območje Predoselj imelo skoraj enak videz kot leta 1826, kasneje pa se je vas razširila proti zahodu in jugozahodu, na območje njivskih površin. Iz primerjave franciscejskega katastra in ZKP (slika 11 oz. priloga E.2) je razvidno, da se je spremenil parcelni vzorec kmetijskih površin. Polja so komasirana, zato oblike niso več takšne kot pri franciscejskem katastru, vendar so po komasaciji vseeno ohranili tip nepravilnih delcev. Iz priloge E.1 in E.3 lahko vidimo, da so včasih večino obravnavanega območja pokrivala njive, zdaj pa je približno enak delež površin njiv in travnikov. Na obravnavanem območju naselja Predoselja je več kot 70 novih hiš. Stavbe so gradili ob obstoječih cestah, na robu njivskih površin pa so nastali manjši suburbanizirani predeli Predoselj. Lokacija cest izven naselja je enaka kot leta 1826, se je pa cestna mreža zaradi razvoja poselitve zgostila. Reka in potok ostajata neregulirana.

Med leti 1824 in 1950 ni opaziti sprememb na območju naselja Butoraj, kasneje pa je bilo zgrajenih približno 10 novih hiš. Na sliki 12 oz. prilogi F.2 opazimo, da se je parcelni vzorec travnikov in njiv zelo malo spremenil, orientacija poteka njiv ostaja enaka. Če primerjamo dejansko rabo prostora (priloga F.3) in rabo prostora franciscejskega katastra (priloga F.1) vidimo, da se je veliko njiv spremenilo v trajne travnike ali se jih je pozidalo. Ceste, poti in reka so ohranjene v istih oblikah kot leta 1824.

Leta 1950 se pri območju naselja Lanišče bolj opazi tip parcelnega vzorca prehoda med grudami in delci kot pa leta 1823, saj menimo da je takrat območje bolj prekrival tip nepravilnih delcev. Na sliki 13 oz. prilogi G.2 lahko vidimo, da je na obravnavanem območju Lanišč bilo zgrajenih od 40 do 70 novih hiš, zaradi česar se je zmanjšalo število njiv. Parcelni vzorec se je spremenil le na območju zgrajenih objektov, drugje pa parcelni vzorec njiv in travnikov v ZKP ostaja enak franciscejskemu katastru. Glede na primerjavo rabe prostora franciscejskega katastra (priloga G.1) in dejanske rabe prostora (priloga G.3) lahko opazimo, da se je veliko njiv spremenilo v trajne travnike ali pa se njive še vedno zaraščajo. Iz priloge G.2 opazimo, da so na obravnavanem območju zgradili novo cesto ter železniško prog, ki na spremembo parcelnega vzorca nista vplivali. Obstoječi potok so regulirali.

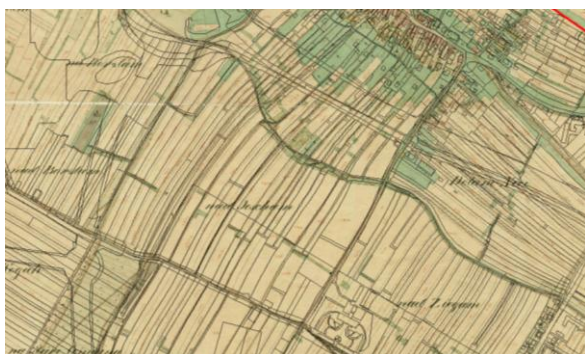

Slika 13: Izsek obravnavanega območja Lanišča s prikazom franciscejskega katastra in zemljiško-katastrskim prikazom (v merilu 1:5000 v prilogi G.2)

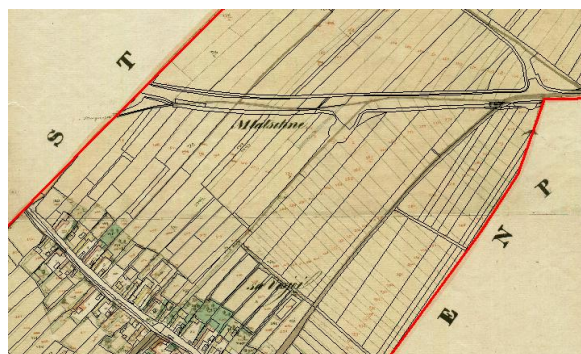

Slika 14: Izsek obravnavanega območja Polja pri Bistrici s prikazom franciscejskega katastra in zemljiško-katastrskim prikazom (v merilu 1:5000 v prilogi H.2)

Vas Polje pri Bistrici se od leta 1825 do danes ni spremenila, manj kot 15 novih hiš se je zgradilo na zahodnem robu obravnavanega območja, kar se vidi na sliki 14 oz. prilogi H.2. Južno od naselja so zgradili novo cesto, ki je v FK še ni bilo evidentirane. Reko so regulirali. Čeprav je bilo območje komasirano, osnovna oblika parcel ter smeri njiv in travnikov ostaja nespremenjena. Iz primerjave rab prostora FK (priloga H.1) in dejanske rabe prostora (priloga H.3) vidimo, da se je na območju naselja Polje pri Bistrici nekaj travnikov spremenilo v njive ter nekaj njiv v travnike.

Slika 15: Izsek obravnavanega območja Tomačevo s prikazom franciscejskega katastra in zemljiško-katastrskim prikazom (v merilu 1:5000 v prilogi I.2)

Slika 16: Izsek obravnavanega območja Šikol s prikazom franciscejskega katastra in zemljiško-katastrskim prikazom (v merilu 1:5000 v prilogi J.2)

Oblike parcel na območju Tomačevega so leta 1950 enake kot pa leta 1826. Iz karte franciscejskega katastra (priloga I.1) je razvidno, da večino obravnavanega območja pokrivajo njive. Kasneje se je vas močno suburbanizirala zaradi bližine Ljubljane, številni novi objekti, nove prometnice ter nove dejavnosti (pokopališče Žale) so zmanjšali območje poljskih površin. Preostanek polj je ohranil prvotni parcelni vzorec (slika 15 oz. priloga I.2). Na karti dejanske rabe prostora (priloga I.3) vidimo, da se je raba na obravnavanem območju močno spremenila, saj je danes vsaj polovica obravnavanega območja Tomačevega pozidanega. Zanimivo je, da v ZKP prečno na obvoznico še vedno potekajo njive, čeprav je obvoznica že vrisana v ZK in vidna v ZKP. Podobno je tudi na delu območja pokopališča ter na delu blokavskega naselja.

Območje Šikol je bilo leta 1950 popolnoma enako kot leta 1825. Vas se tudi do danes ni razširila. Na sliki 16 oz. prilogi J.2 se vidi, da je bilo območje komasirano, saj se opazijo spremembe pri obliki in smeri njiv. Danes skoraj vse njive potekajo v smeri JZ-SV. Njive sekata avtocesta in železnica, vendar

ne vplivata na smeri njiv oziroma spremenjeno podobo parcelnega vzorca. Tudi raba prostora se ni spremenila, saj še vedno prevladujejo njive na skoraj celotnem obravnavanem območju Šikol, kar smo ugotovili s primerjavo rab prostora v dveh časovnih obdobjih (priloga J.1 in J.3). Potok na severu obravnavanega območja ni spremenil svojega toka, potok v južnem delu obravnavanega območja je bil reguliran.

V preglednici 4 je povzetek sprememb na obravnavanih območjih. Spremembe smo označili s štiristopenjsko lestvico: ni spremembe (-), mala sprememba (●), srednja sprememba (●●), velika sprememba (●●●). Glede na primerjave opazimo, da je največ sprememb pri dejanski rabi prostora, saj se je pri večini del njiv spremenil v travnike ali pa so jih pozidali. Pri parcelnih vzorcih je največ sprememb prišlo pri naseljih, ki ležijo na ravninskih predelih ter blizu večjih mest Ljubljane, Celja, Kranja in Murske Sobote.

Preglednica 4: Povzetek sprememb na obravnavanih območjih

Obravnavano območje	Vas	Infrastruktura	Dejanska raba	Parcelni vzorec	Vodotok
Arja vas	●	-	●	●●	●
Žerovnica	-	●	●●●	-	-
Predoslje	●●●	●	●●	●●●	-
Butoraj	●	-	●●	●	-
Lanišče	●●	●●	●●●	●	●
Polje ob Bistrici	-	●	●	●	●●
Tomačevo	●●●	●●●	●●●	●●●	-
Šikole	-	●	-	●●	●

Za vsa obravnavanemu naselja s pripadajočim poljem smo izračunali površino in izpisali število parcel zemljiškega katastra. Obravnavano območje smo razdelili na območje polj in območje naselja ter nato vsakemu območju izračunali povprečno površino parcele. Vse vrednosti smo zapisali v preglednico 5. Povprečne površine parcel na območju polj se gibljejo od 571 m² do 9620 m². Razlike med njimi so velike zaradi drugačnega reliefa in parcelnega vzorca. Povprečne površine parcel na območju naselja se gibljejo od 269 m² do 631 m².

Preglednica 5: Osnovni podatki obravnavanih območij

Obravnavano območje	Površina območja [ha]	Število parcel v zemljiškem katastru	Povprečna površina parcele na območju polj [m ²]	Povprečna površina parcele na območju naselja [m ²]
Arja vas	192,7	1542	1970	563
Žerovnica	171,7	2068	1147	323
Predoslje	179,7	1349	4726	631
Butoraj	72,7	903	571	278
Lanišče	112,8	1369	2517	282
Polje ob Bistrici	87,0	210	9620	343
Tomačevo	299,6	5942	1567	365
Šikole	277,8	1105	8706	269

Na podlagi opravljene primerjave na primeru šestih naselij s pripadajočim poljem (preglednica 4) opazimo, da je največ sprememb pri naseljih Predoslje, Lanišče ter Tomačevo. Za podrobnejšo analizo smo izbrali naselje Predoslje, ki spada v parcelni vzorec nepravilnih delcev, medtem ko Tomačevo in Lanišče spadata v prehodne oblike ali kombiniran parcelni vzorec (glej preglednico 3).

4 ANALIZA OBMOČJA NASELJA PREDOSLJE

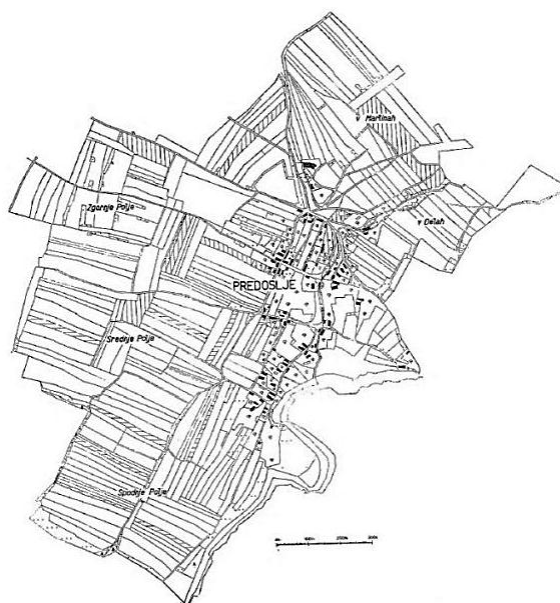
4.1 Analiza oblike in velikosti parcel v času franciscejskega katastra in danes

Ilešič je ugotovil, da se na območju naselja Predoslje pojavlja razdelitev na nepravilne delce, za katere je značilno menjavanje njiv zelo različnih širin. V Predosljah tako najdemo primere ekstremno širokih njiv s stranicama 120 x 240 m ter zelo ozkih njiv 10 x 240 m, v povprečju pa so delci široki od 20 do 30 m ter dolgi od 250 do 300 m. Predoslje so tipičen primer širokih nepravilnih delcev, pri katerih prevladujejo široke njive, ki so največ 5 krat do 10 krat daljše kot so pa široke (Ilešič, 1950).

Ilešič podaja le grafično karto zemljiških parcel leta 1950, brez podatkov o njihovih površinah in vrstah rab. Če primerjamo franciscejski kataster in kataster leta 1950 istega območja (glej sliki 17 in 18), opazimo, da se območje skorajda ni spremenilo, zato lahko rečemo, da je imelo obravnavano območje v času franciscejskega katastra prav tako razdelitev na široke nepravilne delce. V nadaljevanju nas zanima, ali se podoben vzorec na istem območju pojavlja tudi danes.

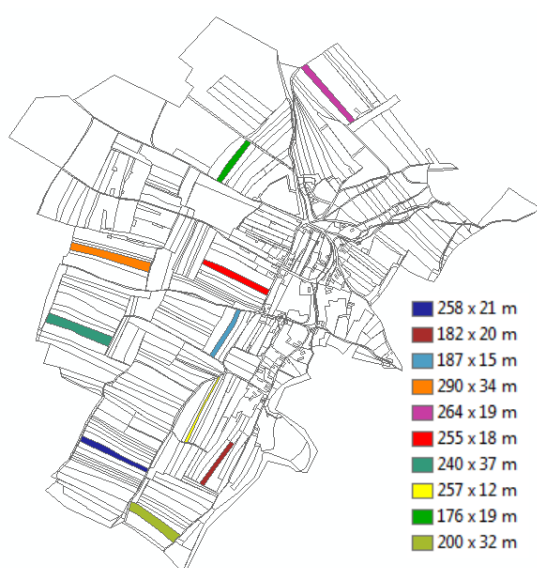

Slika 17: Parcele v času franciscejskega katastra na podlagi izvedene vektorizacije (lasten prikaz)

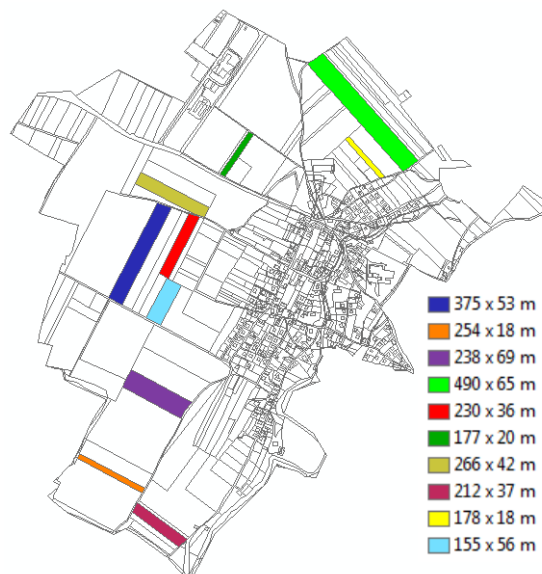

Slika 18: Parcele leta 1950 (Ilešič, 1950)

Trditve Ilešiča glede oblike parcel ter razmerja stranic smo preverili, saj razpolagamo z vektorskimi podatki franciscejskega katastra. Desetim izbranim njivam na celotnem obravnavanem območju polja smo izmerili dolžine stranic. Na podlagi izmerjenih desetih njiv, prikazanih na sliki 19, smo ugotovili, da so izbrane njive dolge od 176 do 290 m, široke pa od 12 do 37 m, kar ustreza Ilešičevemu opisu. Že vizualna primerjava parcelnega vzorca jasno kaže, da je današnja oblika parcel spremenjena, saj je bilo območje polja komasirano. Njive imajo spremenjeno obliko, pojavlja se več neenakomernih oblik na celotnem območju, če so bile prvotno vse njive pravokotne, se sedaj pojavljajo tudi kvadratne (slika 20). Tudi iz trenutnega parcelnega vzorca smo izbrali deset njiv. Izbrane njive so dolge od 177 do 490 m ter široke od 18 do 69 m.

Slika 19: Izmerjene stranice desetih izbranih njiv pri franciscejskem katastru (lasten prikaz)

Slika 20: Izmerjene stranice desetih izbranih njiv pri zemljiškem katastru (lasten prikaz)

Obravnavano območje smo razdelili na območje polja, ter na območje naselja, saj se pojavljajo spremembe tako na območju naselja kakor tudi na območju polja. Enovito obravnavanje območja bi zelo popačilo sliko na področju velikosti parcel, saj so te na območju naselja manjše, kot na območju polja. Mejo obravnave polja ter naselja smo določili na podlagi današnjega stanja v prostoru.

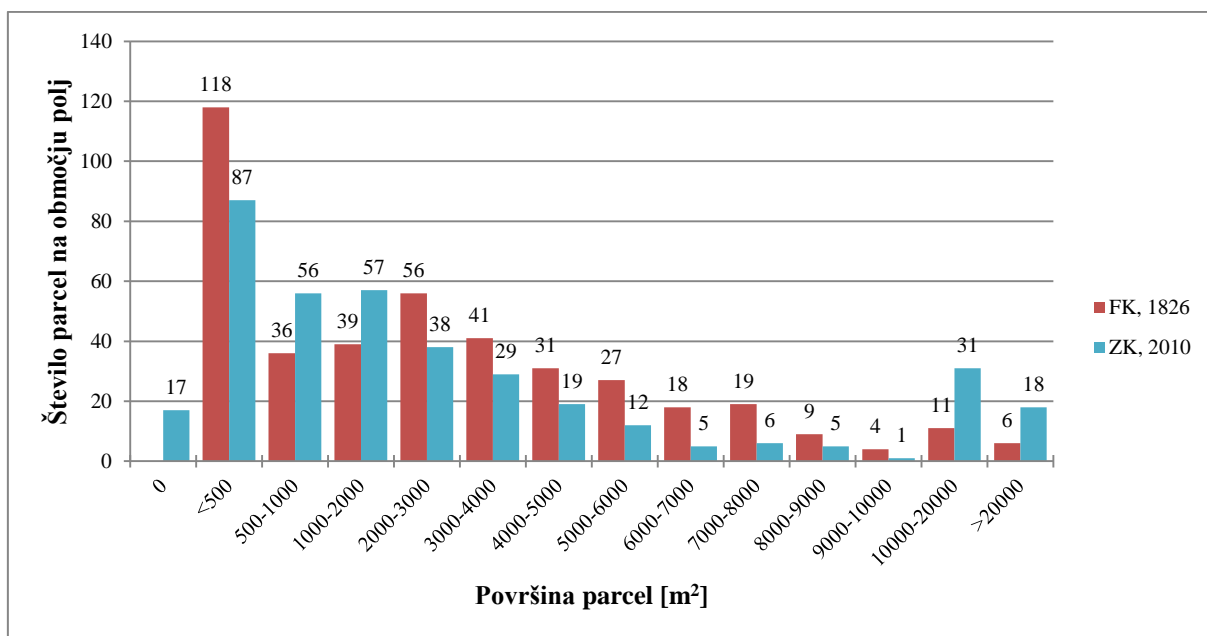
Preglednica 6: Statistika površine parcel na obravnavanem območju Predoselj v času franciscejskega katastra in danes

	Površina parcel na območju polja pri franciscejskem katastru [m ²]	Površina parcel na območju naselja pri franciscejskem katastru [m ²]	Površina parcel na območju polja pri zemljiškem katastru [m ²]	Površina parcel na območju naselja pri zemljiškem katastru [m ²]
Najmanjša vrednost	30	23	10	3
Največja vrednost	45.756	9962	69.005	11.109
Povprečna vrednost	3307	835	4726	631

Iz preglednice 6 vidimo, da je povprečna vrednost površine parcele na območju polja v času FK 3307 m². Kar 263 parcel na območju polja (63% vseh parcel na območju polj pri FK) ima manjšo površino od povprečne vrednosti, medtem ko je 152 parcel (37%) večjih od povprečne vrednosti. Podoben delež je pri primerjavi parcel na območju naselja v času FK: 247 parcel (69%) je manjših od povprečne vrednosti, 109 parcel (31%) pa večjih od povprečne vrednosti površine parcele na območju naselja.

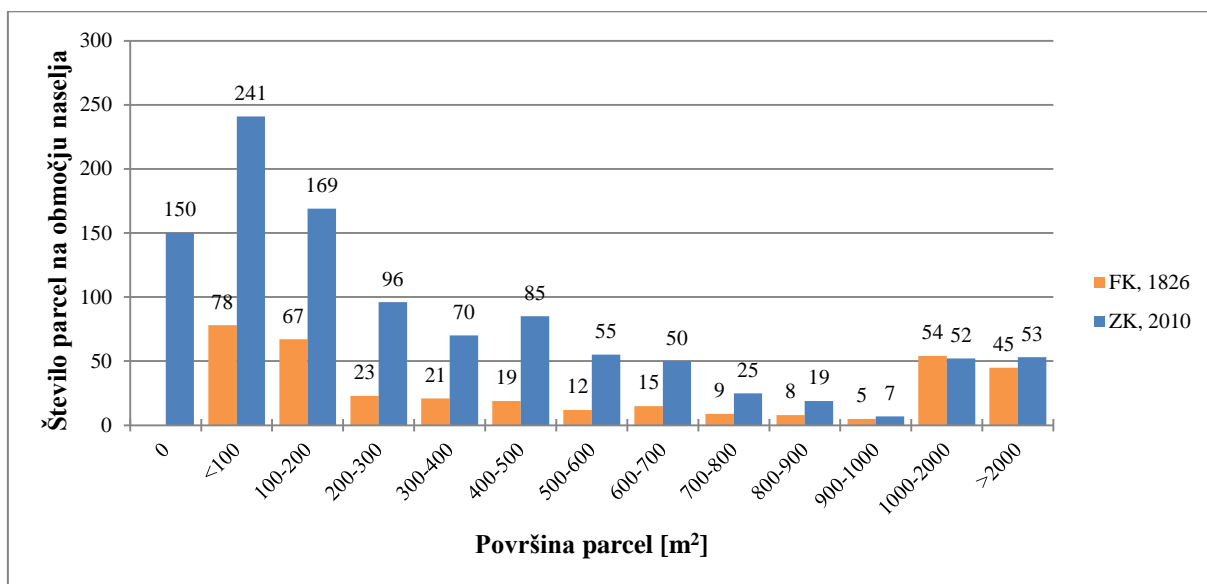
Povprečna vrednost površine današnje parcele na območju polj je 4726 m². Kar 282 parcel na območju polj (77 % vseh parcel na območju polj) ima manjšo površino od povprečne vrednosti, medtem ko je 82 parcel (23 %) večjih od povprečne vrednosti. 17 parcel na območju polj nima podatka o površini v ZK, zato smo jih izključili iz izračuna. Podoben delež je pri primerjavi današnjih parcel na območju naselja: 738 parcel (80 %) je manjših od povprečne vrednosti, 184 parcel (20 %) pa večjih. Kar 150 parcel na območju naselja nima podatka o površini, zato jih nismo vključili v izračun.

Pripravili smo dva grafa (sliki 21 in slika 22), ki prikazujeta število parcel na območju polj in naselja glede na različne vrednosti površin v dveh časovnih obdobjih. Vrednosti površin parcel smo razdelili v različne velikostne razrede ter pogledali, koliko parcel pade v posamezni velikostni razred.

Slika 21: Število parcel na območju polj glede na različne vrednosti površin

Povprečna velikost parcele na območju polja pri franciscejskem katastru meri 3307 m², pri zemljiškem katastru pa 4726 m². 63% parcel na območju polj v času FK je manjših od povprečne vrednosti, pri ZK pa je delež malo večji, 77 %. Največ parcel na območju polj ima površino do vrednosti 500 m². Pri FK je takšnih 118 parcel, pri ZK pa 87 parcel.

Slika 22: Število parcel na območju naselja glede na različne vrednosti površin

Povprečna velikost parcele na območju naselja pri franciscejskem katastru meri 835 m², pri zemljiškem katastru pa 631 m². Na območju naselja v času FK je 63 % parcel manjših od povprečne vrednosti, pri ZK pa kar 80%. Tudi tu opazimo, da ima največ parcel na območju naselja površino do 100 m²: pri FK 78 parcel, pri ZK pa kar 241 parcel.

Na obravnavanem območju Predoselj je bilo v času franciscejskega katastra 707 parcel. Število parcel se je do danes podvojilo, saj je v zemljiškem katastru vpisanih 1377 parcel. Največ novih parcel je

nastalo na pozidanih zemljiščih (432 novih parcel) ter sadovnjakih (158 novih parcel). Število njivskih parcel se je zmanjšalo za 75, travniških pa za 40 parcel.

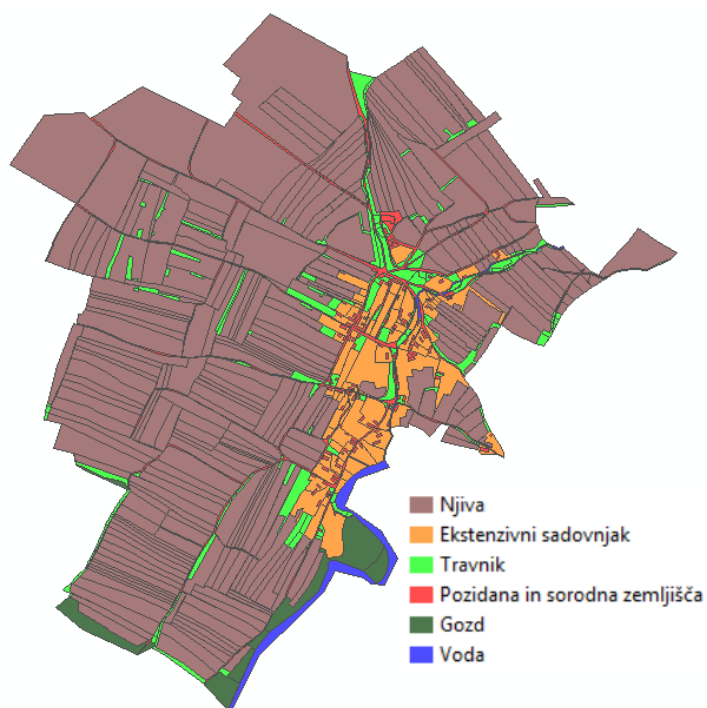
4.2 Analiza dejanske rabe prostora v času franciscejskega katastra in danes

Pri analizi rab prostora v dveh časovnih obdobjih se bomo osredotočili na kategorije rab prostora, ki smo jih predhodno uskladili in poenotili v preglednici 1. Na obravnavanem območju naselja Predoslje se pojavlja sedem kategorij rab: njiva, ekstenzivni sadovnjak, travnik, gozd, pozidana in sorodna zemljišča, voda in drugo. Kategorije intenzivni sadovnjak, vinograd, hmeljišče ter močvirja in barja se ne pojavljajo na obravnavanem območju. Dodali smo še kategorijo brez podatka, saj nekatere parcele v ZK nimajo podatka o vrsti rabe.

Preglednica 7: Analiza franciscejskega katastra, zemljiškega katastra in dejanske rabe na obravnavanem območju naselja Predoslje

Kategorije rab	Franciscejski kataster (1826)			Zemljiški kataster (2010)			Dejanska raba (2013)	
	Št. parcel	Površina [ha]	Delež	Št. parcel	Površina [ha]	Delež	Površina [ha]	Delež
Njiva	309	144,7	80,6 %	234	119,4	66,5 %	57,8	32,2 %
Ekstenzivni sadovnjak	74	12,8	7,1 %	232	13,8	7,7 %	1,9	1,0 %
Travnik	184	9,0	5,0 %	144	15,9	8,8 %	64,7	36,0 %
Gozd	9	4,4	2,4 %	38	5,2	2,9 %	7,1	4,0 %
Pozidana in sorodna zemljišča	127	6,5	3,6 %	559	21,5	11,9 %	46,8	26,0 %
Voda	4	2,3	1,3 %	16	2,5	1,4 %	1,1	0,6 %
Drugo	0	-	-	0	-	-	0,3	0,2 %
Brez podatka	0	-	-	154	1,4	0,8 %	-	-
Skupaj	707	179,7	100,0 %	1377	179,7	100,0 %	179,7	100,0 %

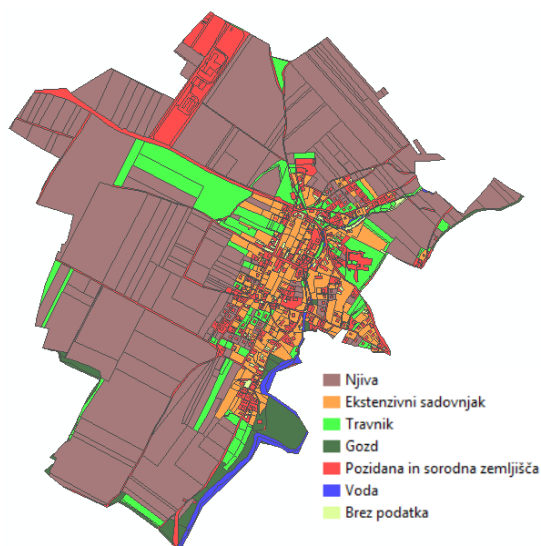
Največ površine obravnavanega območja naselja Predoslje v času franciscejskega katastra zavzemajo njive, kar je razvidno tudi iz priloge E.4 oz. slike 23. Njive se nahajajo na 309 parcelah in zavzemajo kar 80,6 % površine celotnega obravnavanega območja. Sadovnjaki so na 74 parcelah oz. na 7,1 % vse površine, travniki pa na 184 parcelah oz. na 5,0 % vse površine. Pozidanega je le 3,6 % celotne površine. Na obravnavanem območju je 83 zidanih stavb in 32 lesenih stavb.

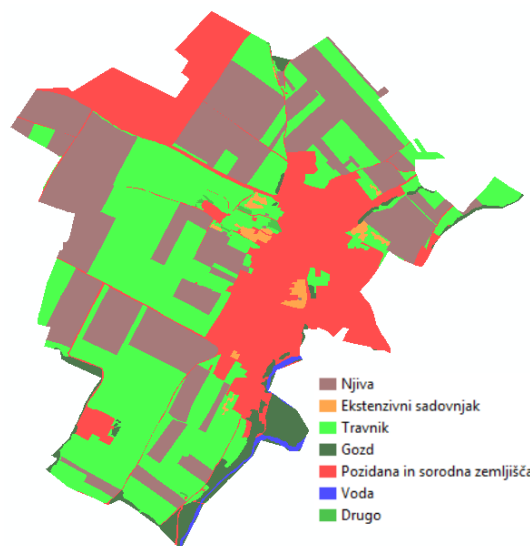
Slika 23: Rabe v času franciscejskega katastra (lasten prikaz)

Dve tretjini celotnega obravnavanega območja po podatkih zemljiška katastra obsegajo njive. V ZK je na obravnavanem območju evidentiranih 114 stanovanjskih stavb, 30 gospodarskih poslopij, 9 poslovnih stavb, 2 funkcionalna objekta in 7 garaž. Evidentiranih je tudi 18 zemljišč pod stavb in 111 stavbišč. Pri poligonih, kjer ni podatka o vrsti rabe, je še več kot 50 stavb, ostali poligoni pa predstavljajo dvorišče, most ali cesto. V katastru stavb je za obravnavno območje vpisanih 491 stavb, med katere spadajo vsi tipi stavb, od najmanjših lesenih ut do osnovne šole in objektov, ki so del gradu Brdo.

Zanimalo nas je tudi, kolikšen delež površin celotnega obravnavanega območja zavzemajo različne vrste dejanske rabe prostora. Dejanska raba MKO se ne ujema z mejami zemljiškega katastra, zato ima lahko ena zemljiška parcela več vrst dejanskih rab, eno območje rabe pa se lahko nahaja na več zemljiških parcelah. Analize števila parcel s posamezno vrsto rabe v tem delu ne moremo narediti, temveč lahko primerjamo le deleže posamezne vrste rabe na obravnavanem območju. Iz slike 25 oz. priloge E.3 vidimo, da se obravnavano območje približno enakomerno deli na tri rabe prostora (njive, travniki ter pozidana in sorodna zemljišča), medtem ko se ostale štiri rabe prostora pojavljajo le na majhnih površinah glede na celotno območje.

Slika 24: Vrste rab iz podatkov zemljiškega katastra (ZKP, 2010)

Slika 25: Dejanska raba (MKO, 2013)

Primerjava deležev površin vrst rab zemljiškega katastra in dejanske rabe oz. primerjava slik 24 in 25 pokaže odstopanja rab prostora. Njive pri zemljiškem katastru obsegajo 66,47 % celotnega območja, pri dejanski rabi prostora pa le 32,2 %. Pri dejanski rabi prostora je prikazanih več travnikov in več pozidanega kot v podatkih zemljiškega katastra. Na sliki 25, rdeče območje na severu obravnavanega območja predstavlja park Brdo, ki so ga na MKO klasificirali kot pozidano območje, v ZK pa so na tem območju evidentirane njive, park, zelenice in stavbe.

Zanimiv je razkorak rabe prostora med podatki ZK in podatki MKO. Obe evidenci bi morali odražati dejansko stanje v prostoru. Odstopanje med evidencama je posledica različnega načina določanja rab prostora, saj se dejanske rabe prostora določijo na podlagi fotointerpretacije državnega ortofota, vrste katastrske rabe pa ob izvajanju zemljiškokatastrske izmere in ob vzdrževanju zemljiškega katastra neposredno na zemljišču ter posredno na podlagi podatkov aerosnemanja. Dejstvo je, da se podatki vrste rabe v zemljiškem katastru že dlje časa ne vzdržujejo oz. obnavljajo, ter njihovo vodenje v

prihodnje ni več predvideno. Zaradi nezanesljivosti podatkov rabe prostora v ZK bomo izvedli primerjavo rab prostora med franciscejskim katastrom ter dejansko rabo prostora po podatkih MKO.

Deleža površin gozdov in vode se nista skoraj nič spremenila, največ za 1,6 %. Delež površin njiv na obravnavanem območju Predoselj se je zmanjšal za 48,4 %, delež ekstenzivnih sadovnjakov za 6,1 %, medtem ko sta se povečala deleža travnikov za 31,0 % ter pozidanih površin za 22,4 %. Število njiv se je torej zmanjšalo zaradi zaraščanja njiv v travnike oz. zaradi širitve naselja na kmetijska zemljišča.

5 SKLEPNE UGOTOVITVE IN ZAKLJUČEK

Cilj diplomske naloge je bilo ugotoviti, ali se je parcelni vzorec »na delce« na izbranih območjih v Sloveniji kaj spremenil, ali še vedno ostaja takšen, kot ga je opisal Ilešič (1950) v svoji knjigi. Ugotovili smo, da se parcelni vzorec »na delce« deli na štiri tipe: pravilni delci, nepravilni delci, prehodne oblike med grudami in delci ter kombinacija sklenjenih prog in pravilnih delcev. Kateri tip se pojavlja v posameznem naselju, je odvisno predvsem od reliefa in oblike vasi. Na večjih ravninah bolj prevladujejo pravilni delci ter kombinacija sklenjenih prog in pravilnih delcev, na prehodu med ravninami in hribovji pa najdemo nepravilne delce in prehodne oblike med grudami in delci. Iz Ilešičeve knjige Sistemi poljske razdelitve na Slovenskem smo izpisali 489 naselij, kjer se pojavljajo štirje tipi parcelnega vzorca »na delce«, za nadaljnjo primerjavo pa smo si izbrali le osem naselij na različnih delih Slovenije.

Za osem izbranih naselij smo določili območje obravnave ter pridobili podatke zemljiškega katastra, dejanske rabe prostora ter visokoločljivostne načrte franciscejskega katastra. Franciscejske katastrske načrte smo s pomočjo identičnih točk z afino transformacijo georeferenciali v Gauss-Kruegerjev koordinatni sistem, nato pa naredili primerjavo z današnjim stanjem ZK in dejanske rabe prostora za vsako obravnavano območje posebej. Največ sprememb je bilo pri rabi prostora, saj so v času izdelave franciscejskega katastra na vseh obravnavanih območjih prevladoval njive, sedaj pa delež njiv upada, narašča pa delež travnikov ter pozidanega območja. Parcelni vzorec na delce se najbolj preoblikuje pri naseljih, ki ležijo na večjih ravninah in blizu večjih mest. Nekatera polja so bila komasirana (npr. Arja vas, Predoslje, Polje pri Bistrici, Šikole) ali pa so se nekdanje njive spremenile v stavbne parcele, saj so ravninska območja blizu večjih mest podvržena pritiskom urbanizacije (npr. Predoslje, Tomačevo). Ne moremo trditi, da se parcelni vzorec spreminja ob spreminjanju rabe prostora. Pri Žerovnici se je raba prostora precej spremenila, vendar pri tem ni prišlo do spremembe parcelnega vzorca. Za Šikole velja obratno, saj se raba prostora ni spremenila ob spremembi parcelnega vzorca. Če ob primerjavi rabe prostora ter parcelnih vzorcev pogledamo še spremembe oblike in velikosti vasi ugotovimo, da so največje spremembe pri Arji vasi, Predosljah, Lanišču in Tomačevem, prav tako na ravninskih območjih v bližini večjih mestih (Ljubljana, Celje in Kranj). Trditev ne velja za vsa naselja v Sloveniji, saj smo za vzorec vzeli le osem naselij, kar je premajhen vzorec. Parcelni vzorci se torej spreminjajo zaradi širitve naselij (npr. Tomačevo) ali zaradi komasacij kmetijskih zemljišč (npr. Arja vas, Predoslje).

Za podrobnejšo obravnavo smo si izbrali območje naselja Predoslje, ki se nahaja na Gorenjski ravnini blizu Kranja. Franciscejski katastrski načrt Predoselj smo vektorizirali v programu ArcMap, ter tako pridobili ustrezen podatkovni sloj za nadaljnje analize. Število parcel na obravnavanem območju se je od časa franciscejskega katastra do danes podvojilo, saj je bilo pred 200 leti na območju le 707 parcel, danes jih je pa kar 1377. Parcele so močno spremenile svojo obliko, tako na območju polja kot tudi na območju naselja. Na območju polja so se parcele povečale, delci so postali širši, mnogi kvadratni (prej praviloma pravokotni). Na območju naselja se je povečalo število stavbnih parcel. Nekoč razčlenjena, redko poseljena vas je postala strnjeno naselje.

Za primerjanje spremembe rabe prostora na območju Predoselj smo uporabili podatke dejanske rabe prostora (MKO), rabo iz podatkov zemljiškega katastra (OGU Kranj, 2013) ter rabo franciscejskega katastra. Rabo prostora franciscejskega katastra smo interpretirali s pomočjo legende (S200A07 in S200A08, Arhiv RS, 2013b) ter kategorije rabe pripisali vektoriziranim parcelam. Različne kategorije rab v vseh treh podatkovnih slojih smo poenotili in razvrstili v 11 kategorij: njiva, intenzivni sadovnjak, ekstenzivni sadovnjak, vinograd, hmeljišče, travnik, gozd, pozidana in sorodna zemljišča,

voda, močvirja in barja ter drugo. Med podatki smo opazili velika odstopanja. Za primerjavo spremembe rabe prostora smo uporabili podatke franciscejskega katastra ter dejanske rabe prostora (MKO), saj so podatki ZK neažurni. Ugotovili smo, da so v času franciscejskega katastra kar 80,6 % obravnavanega območja naselja Predoslje pokrivalo njive, 7,1 % ekstenzivni sadovnjaki, 5,0 % travniki, pozidanega pa je bilo le 3,6 % območja. Stanje je danes precej drugačno, saj njive pokrivajo le še 32,2 % obravnavanega območja, travniki se nahajajo na 36,0 % območja, ekstenzivni sadovnjaki na 1,0 % območja, pozidanega pa je 26,0 % območja. Delež gozdov in vode se ni skoraj nič spremenil.

Zaradi premajhnega vzorca obravnavanih naselij s pripadajočim poljem, ne moremo podati splošne ocene sprememb parcelnega vzorca. Med spremembo parcelnega vzorca in spremembo rabe prostora na izbranih primerih prav tako nismo mogli postaviti korelacijske zveze. Največje spremembe parcelnega vzorca so odvisne predvsem od geografske lege naselja, saj se naselja bližje večjim mestom, hitreje razvijajo in zato posledično spreminjajo parcelne vzorce zaradi novih gradenj. Naselja, ki se nahajajo na bolj samotnih lokacijah, oddaljenih od urbanega okolja ohranjajo prvotno obliko polja ter prvotni parcelni vzorec.

Zaključimo lahko z ugotovitvijo, da so parcelni vzorci, ki jih je opredelil Ilešič, še vedno razpoznavni v prostoru, vendar pri vse več naseljih prihaja do sprememb oblik parcelnih vzorcev, bodisi zaradi komasacij kmetijskih zemljišč ali zaradi širjenja stavbnih zemljišč na kmetijska zemljišča.

VIRI IN LITERATURA

Literatura

Ilešič, S. 1950. Sistemi poljske razdelitve na Slovenskem. Ljubljana, Triglavsko tiskarna: 119 str.

Lisec, A. 2012. Evidence in katastri nepremičnin 2012/2013, prosojnice s predavanj. Ljubljana, Univerza v Ljubljani. Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo.

Petek, F. 2005. Spremembe rabe tal v slovenskem alpskem svetu. Ljubljana, Založba ZRC: 216 str.

Petek, F. 2007. Spreminjanje rabe tal v severnih Goriških brdih. Geografski vestnik. 79, 1: 9-23.

Petek, F. in Fridl, J. 2004. Pretvarjanje listov zemljiško-katastrskega načrta v Gauss-Kruegerjev koordinatni sistem. Geografski vestnik. 76, 2: 75-87.

Petek, F. in Urbanc, M. 2004. Franciscejski kataster kot ključ za razumevanje kulturne pokrajine v Sloveniji v 19. stoletju. Acta geographica Slovenica. 44, 1: 89-113.

Pravilnik. 1982. Pravilnik o vodenju vrst rabe zemljišč v zemljiškem katastru.

http://www.gu.gov.si/fileadmin/gu.gov.si/pageuploads/Veljavnipredpisi/zzkat_ztgi/41_1982.pdf
(Pridobljeno 20. 8. 2013)

Verderber, D. 2013. Študija možnosti uporabe arhivskih gradiv franciscejskega katastra za analizo sprememb v prostoru. Diplomsko naloga. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo (samozaložba D. Verderber): 86 str.

Viri

Arhiv RS. 2013a. Zemljiški kataster (Franciscejski kataster za Kranjsko, Štajersko).
<http://arsq.gov.si/Query/detail.aspx?ID=9512> (Pridobljeno 20. 4. 2013).

Arhiv RS. 2013b. SI AS 176 Franciscejski kataster za Kranjsko (1823 - 1869), Legenda in pregledne karte, lista S200A07, S200A08

Arhiv RS. SI AS 176 Franciscejski kataster za Kranjsko (1823 - 1869), Ljubljanska kresija, k.o. Predoslje (L215)

Arhiv RS. SI AS 176 Franciscejski kataster za Kranjsko (1823 - 1869), Ljubljanska kresija, k.o. Stožice (L276)

Arhiv RS. SI AS 176 Franciscejski kataster za Kranjsko (1823 - 1869), Novomeška kresija, k.o. Butoraj (N358)

Arhiv RS. SI AS 176 Franciscejski kataster za Kranjsko (1823 - 1869), Novomeška kresija, k.o. Lanišče (N135)

- Arhiv RS. SI AS 176 Franciscejski kataster za Kranjsko (1823 - 1869), Postojnska kresija, k.o. Žirovnica (A162)
- Arhiv RS. SI AS 177 Franciscejski kataster za Štajersko (1823 - 1869), Celjska kresija, k.o. Levec (C188)
- Arhiv RS. SI AS 177 Franciscejski kataster za Štajersko (1823 - 1869), Celjska kresija, k.o. Kunšperk (C152)
- Arhiv RS. SI AS 177 Franciscejski kataster za Štajersko (1823 - 1869), Mariborska kresija, k.o. Šikole (M575)
- GURS. 2010. Dostop do podatkov (KS, RPE, ZK). <http://www.e-prostor.gov.si/8/> (Pridobljeno 14. 3. 2013).
- MKO. 2009. Šifrant in opis vrst dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč. http://www.uradni-list.si/files/RS_-2008-122-05471-OB~P001-0000.PDF (Pridobljeno 27. 6. 2013).
- MKO. 2013a. Grafični podatki RABA za celo Slovenijo. http://rkg.gov.si/GERK/documents/RABA_2013_04_11.RAR (Pridobljeno 27. 6. 2013).
- MKO. 2013b. Šifrant rab. http://rkg.gov.si/GERK/documents/RABA_SIF.jpg (Pridobljeno 27. 6. 2013).
- OGU Kranj. 2013. Podatki zemljiškega katastra (datoteke VK1, VK5, VK6, VGEO) za k.o. Britof, Kokrica, Primskovo, Predoslje, Suha.

PRILOGE

Priloga A: Spisek naselij, omenjenih v knjigi, kjer se pojavlja parcelni vzorec "na delce"

Priloga B: Prostorska razporeditev parcelnega vzorca "na delce" v Sloveniji

Priloga C: Karte območja naselja Arja vas

Priloga C.1: Franciscejski kataster območja naselja Arja vas

Priloga C.2: Franciscejski kataster območja naselja Arja vas z zemljiškim katastrom

Priloga C.3: Dejanska raba območja naselja Arja vas

Priloga D: Karte območja naselja Žerovnica

Priloga D.1: Franciscejski kataster območja naselja Žerovnica

Priloga D.2: Franciscejski kataster območja naselja Žerovnica z zemljiškim katastrom

Priloga D.3: Dejanska raba območja naselja Žerovnica

Priloga E: Karte območja naselja Predoslje

Priloga E.1: Franciscejski kataster območja naselja Predoslje

Priloga E.2: Franciscejski kataster območja naselja Predoslje z zemljiškim katastrom

Priloga E.3: Dejanska raba prostora naselja Predoslje po podatkih Ministrstva za kmetijstvo in okolje

Priloga E.4: Dejanska raba prostora naselja Predoslje po podatkih franciscejskega katastra

Priloga E.5: Dejanska raba prostora naselja Predoslje po podatkih zemljiškega katastra

Priloga F: Karte območja naselja Butoraj

Priloga F.1: Franciscejski kataster območja naselja Butoraj

Priloga F.2: Franciscejski kataster območja naselja Butoraj z zemljiškim katastrom

Priloga F.3: Dejanska raba območja naselja Butoraj

Priloga G: Karte območja naselja Lanišče

Priloga G.1: Franciscejski kataster območja naselja Lanišče

Priloga G.2: Franciscejski kataster območja naselja Lanišče z zemljiškim katastrom

Priloga G.3: Dejanska raba območja naselja Lanišče

Priloga H: Karte območja naselja Polje pri Bistrici

Priloga H.1: Franciscejski kataster območja naselja Polje pri Bistrici

Priloga H.2: Franciscejski kataster območja naselja Polje pri Bistrici z zemljiškim katastrom

Priloga H.3: Dejanska raba območja naselja Polje pri Bistrici

Priloga I: Karte območja naselja Tomačevo

Priloga I.1: Franciscejski kataster območja naselja Tomačevo

Priloga I.2: Franciscejski kataster območja naselja Tomačevo z zemljiškim katastrom

Priloga I.3: Dejanska raba območja naselja Tomačevo

Priloga J: Karte območja naselja Šikole

Priloga J.1: Franciscejski kataster območja naselja Šikole

Priloga J.2: Franciscejski kataster območja naselja Šikole z zemljiškim katastrom

Priloga J.3: Dejanska raba območja naselja Šikole

Priloga K: Primerjava rab med podatki zemljiškega katastra (Pravilnik, 1982), podatki franciscejskega katastra (Arhiv RS, 2013) in dejansko rabo (MKO, 2013)

Vse navedene priloge so v digitalni obliki na priloženi zgoščenci.

PRILOGA A

SPISEK NASELIJ, OMENJENIH V KNJIGI, KJER SE POJAVLJA PARCELNI VZOREC "NA DELCE"

Vir: Ilešič, S. 1950. Sistemi poljske razdelitve na Slovenskem. Ljubljana, Triglavsko tiskarna: 119 str.

LEGENDA

OBMOČJE VEČ KRAJEV

KRAJA NE NAJDEM NA ZEMLJEVIDU

DEL LJUBLJANE

POGLAVJE: POLJA V (PRAVIH ALI PRAVILNIH) DELCIH

NASELJE	REGIJA	TIP PARCELNEGA VZORCA "NA DELCE"
Apače	Podravje	pravi delci
Bakovci	Pomurje	delci mešane širine
Begunje	Notranjska	ozki jermeni
Beltinci	Pomurje	pravi delci
Bloke	Notranjska	ozki jermeni
Bloščice	Notranjska	ozki jermeni
Bloška polica	Notranjska	ozki jermeni
Bukovska vas	Koroška	nepravilni delci
Cerklje	Dolenjska	nepravilni delci
Cerknica	Notranjska	ozki jermeni
Dobropolje	Dolenjska	jermeni
Dobrovce	Podravje	pravi delci
Dogoše	Podravje	pravi delci
Dol. Jezero	Notranjska	ozki jermeni
Domžale	Osrednja Slovenija	pravilni široki delci
Dragomelj	Osrednja Slovenija	pravilni široki delci
Gerečja vas	Podravje	pravi delci
Gorenja vas	Dolenjska	nepravilni delci
Gorica	Dolenjska	zelo ozki jermeni
Hajdoše	Podravje	pravi delci
Homec	Osrednja Slovenija	pravilni široki delci
Hrastje	Dolenjska	enosmerni delci, jermeni
Jelše	Dolenjska	zelo ozki jermeni
Knežak	Notranjska	ozki jermeni
Kokrica	Gorenjska	pravilni široki delci
Krog	Pomurje	pravi delci
Krška vas	Dolenjska	zelo ozki jermeni
Kupšinci	Pomurje	pravi delci
Leskovec	Dolenjska	nepravilni delci
Levec	Savinjska	nepravilni delci
Loka	Podravje	pravi delci
Loka	Savinjska	pravilni delci
Matena	Osrednja Slovenija	pravi delci
Meniška vas	Dolenjska	pravi ozki jermeni
Moše	Gorenjska	pravilni široki delci
Narin	Notranjska	strogo pravilni delci
Obrh	Dolenjska	pravi ozki jermeni
Okroglo	Gorenjska	pravilni široki delci
ostali kraji v Sp. Savinjski	Savinjska	pravilni delci
Peteline	Notranjska	ozki jermeni
Pivka	Notranjska	ozki jermeni
Podturn	Dolenjska	pravi ozki jermeni
Poštena vas	Dolenjska	pravilni delci mešane širine
Prepolje	Podravje	pravi delci
Puconci	Pomurje	delci mešane širine
Račica pod Zidanim mostom	Savinjska	pravilni delci
Ribnica	Dolenjska	ozki jermeni
Rošnja	Podravje	pravi delci
Slovenja vas	Podravje	pravi delci
Sostro	Osrednja Slovenija	pravi delci
Spodnja Brezovica	Dolenjska	široki nepravilni delci
Spodnje Gorče	Savinjska	nepravilni delci
Srpenica	Goriška	ozke pravilne njive
Starošince	Podravje	pravi delci
Starše	Podravje	pravi delci

Stojanski vrh	Dolenjska	pravilni delci mešane širine
Stožice	Osrednja Slovenija	pravi delci
Straža	Dolenjska	pravi ozki jermeni
Sv. Marjeta	Podravje	pravi delci
Šempeter	Savinjska	nepravilni delci
Šentjernej	Dolenjska	pravilni delci mešane širine
Šentvid	Osrednja Slovenija	pravi delci
Šmarje	?	široki nepravilni delci
Tešanovci	Pomurje	delci mešane širine
Topol	Notranjska	ozki jermeni
Topovlje	Savinjska	delci + široki bloki
Trboje	Gorenjska	pravilni široki delci
Tremerje pod Celjem	Savinjska	pravilni delci
Trnovo ob Soči	Goriška	ozke pravilne njive
Velika vas	Dolenjska	široki in dolgi
Velike Lašče	Dolenjska	jermeni
Veliko Mlačevo pri Grosupljem	Osrednja Slovenija	široki delci
Vihre	Dolenjska	nepravilni delci
Vodice	Osrednja Slovenija	pravilni široki delci
Voklo	Gorenjska	pravilni široki delci
Volče pri Tolminu	Goriška	enosmerni ozki jermeni
Vrbica	Notranjska	ozki jermeni
Vuhred	Koroška	nepravilni delci
Zelše	Notranjska	ozki jermeni
Zgornja Brezovica	Dolenjska	široki nepravilni delci
Zlatoličje	Podravje	pravi delci
Zrkovci	Podravje	pravi delci

POGLAVJE: POLJA V NEPRAVILNIH ALI GRUDASTIH DELCIH

NASELJE	REGIJA	TIP PARCELNEGA VZORCA "NA DELCE"
Bate	Goriška	grudasti delci
Bistrica	Koroška	pravilnejše progaste parcele
Bočna	Savinjska	široki delci
Bohovo	Podravje	nepravilni delci
Breg	Gorenjska	nepravilni delci
Breginj	Goriška	grudasti delci
Brezovica pri Herpeljah		odprto polje v nepravilnih delcih
Buje	Notranjska	odprto polje v nepravilnih delcih
Bukovska vas	Koroška	nepravilni, grudasti delci
Butoraj	Dolenjska	ozki nepravilni delci
Butoraj	Bela krajina	ozki in močno razdrobljeni nepravilni delci
Češnjice	Osrednja Slovenija	dokaj pravilni delci
Črnuče	Osrednja Slovenija	široki nepravilni delci
Delnice	Gorenjska	grudasti delci
Dob pri Domžalah	Osrednja Slovenija	tipični nepravilni delci
Dob v Podjuni	Koroška	pravilnejše progaste parcele
Dobrava	Gorenjska	nepravilni delci
Dobro polje	Gorenjska	nepravilni delci
Dobrovce	Podravje	nepravilni delci
Dolenja vas	Gorenjska	grudasti delci
Dolenja vas pri Senožecah		odprto polje v nepravilnih delcih
Dolenje Brdo	Gorenjska	grudasti delci
Dornava	Podravje	nepravilni delci
Draga pri Šentrupertu	Dolenjska	nepravilni delci
Dragatuš	Bela krajina	vtis pravilnih delcev
Draženci	Podravje	nepravilni delci
Drežniški kot	Goriška	grudasti delci
Drnovo	Posavje	manj regularna razporeditev delcev
Družmirje	Savinjska	široki grudasti delci
Duplje	Goriška	nepravilni delci
Duplje	Gorenjska	njive pravokotnih oblik
Gabrje pod Gorjanci	Dolenjska	večja podobnost grudam kakor delcem
Gameljne	Osrednja Slovenija	široki nepravilni delci
Glinje	Savinjska	nečisti pravilni delci
Gorenja vas	Gorenjska	široki nepravilni delci
Gorenja vas	Posavje	manj regularna razporeditev delcev

Gorenji Lazi	Dolenjska	nepravilni delci
Goriče	Notranjska	kratki grudasti delci
Gornje Ležeče		odprto polje v nepravilnih delcih
Grešča vas	Posavje	široki nepravilni delci
Grgar	Goriška	grudasti delci
Grosuplje	Dolenjska	grudasti delci
Hajdina	Podravje	nepravilni delci
Hlavče njive	Gorenjska	grudasti delci
Horjul	Osrednja Slovenija	grudasti delci
Hotinja vas	Podravje	nepravilni delci
Hrenovice	Notranjska	kratki grudasti delci
Incelna vas	Koroška	progaste grude
Ježica	Osrednja Slovenija	široki nepravilni delci
Klanče	Koroška	progaste grude
Kobarid	Goriška	grudasti delci
Kočuha	Koroška	nečisti pravilni delci
Koseze	Osrednja Slovenija	široki nepravilni delci
Kozarje	Osrednja Slovenija	široki nepravilni delci
Kranjska ravnina	Gorenjska	tipični široki delci
Krška vas ob zgornji Krki	Dolenjska	nepravilni delci
Lahovče	Gorenjska	kratke in nepravilne njive
Leskovec	Posavje	manj regularna razporeditev delcev
Libuče	Koroška	nepravilni delci
Ljubgojna	Osrednja Slovenija	grudasti delci
Ljubno	Gorenjska	nepravilni delci
Ljubno ob Savinji	Savinjska	nepravilni delci
Log	Gorenjska	grudasti delci
Lom	Gorenjska	grudasti delci
Mače	Gorenjska	široki podolgovati bloki
Mali Podlog	Posavje	nepravilni delci s sklenjenimi krčevinskimi progami
Malo Mlačevo	Dolenjska	grudasti delci
Martinja vas pri Mokronogu	Dolenjska	ozki in pravilni jermeni
Medborovnice	Koroška	nečisti pravilni delci
Mirna peč	Dolenjska	večja podobnost grudam kakor delcem
Modrej	Goriška	grudasti delci
Morsko	Goriška	mešani nepravilni delci
Moškanjci	Podravje	nepravilni delci
Mrtvice	Posavje	manj regularna razporeditev delcev
Nadgorica	Osrednja Slovenija	široki nepravilni delci
Njiverce	Podravje	nepravilni delci
Novo mesto	Dolenjska	prehod med čistimi grudami v dolge njive
ob Tržiški Bistrici in Kokri	Gorenjska	nepravilni delci
od Ptuja do Ormoža	Podravje	pravilni delci
Orehova vas	Podravje	nepravilni delci
Pacinje	Podravje	nepravilni, kratki in široki delci, pomeđani z grudami
Pameče	Koroška	nepravilni, grudasti delci
Pirniče	Osrednja Slovenija	široki nepravilni delci
Pobrežje	Podravje	nepravilni delci
Podbrezje	Gorenjska	razgibano, brez reda
Podgora pod Gorjanci	Dolenjska	prehod med čistimi grudami v dolge njive
Podgorica	Osrednja Slovenija	široki nepravilni delci
Podgorje	Koroška	nečisti pravilni delci
Podsinja vas	Koroška	nečisti pravilni delci
Podvinci	Podravje	nepravilni delci
Polškava	Podravje	nepravilni delci
Ponikva	Štajerska	pravilnejše progaste parcele
Prebačevo	Gorenjska	nepravilni delci
Preddvor	Gorenjska	široki podolgovati bloki
Predoslje	Gorenjska	široki nepravilni delci
Pristava	Posavje	široki nepravilni delci
Račna	Dolenjska	grudasti delci
Radvanje	Podravje	nepravilni delci
Ravne	Goriška	grudasti delci
Rečica ob Savinji	Savinjska	pravilni delci
Rodik		odprto polje v nepravilnih delcih
Rogoza	Podravje	nepravilni delci
Rož	avstrija	nečisti pravilni delci

Rudno	Gorenjska	grudasti delci
Sadinja vas	Dolenjska	nepravilni delci
Sap	Dolenjska	grudasti delci
Savlje	Osrednja Slovenija	široki nepravilni delci
Sekožen	Podravje	nepravilni, grudasti delci
Sela	Dolenjska	grudasti delci
Selca	Gorenjska	grudasti delci
Skoke	Podravje	nepravilni delci
Slivnica	Podravje	nepravilni delci
Sodražica	Dolenjska	nepravilni delci
Stara vas	Savinjska	široki grudasti delci
Stara vas	Koroška	progaste grude
Stara vas pri Vidmu		kratki in široki nepravilni delci
Stranska vas	Gorenjska	grudasti delci
Stražišče	Gorenjska	nepravilni delci
Suha krajina	Dolenjska	prehod med čistimi grudami v dolge njive
Sušje	Dolenjska	nepravilni delci
Sv. Kungota	Podravje	nepravilni delci
Sv. Miklavž	Podravje	nepravilni delci
Sveče	Koroška	nečisti pravilni delci
Svetna vas	Koroška	nečisti pravilni delci
Šenčur	Gorenjska	nepravilni delci
Šentjanž	Koroška	nečisti pravilni delci
Škrljevo	Dolenjska	ozki in pravilni jermeni
Šmarje	Dolenjska	grudasti delci
Šmartno	Gorenjska	nepravilni delci
Šmartno ob Paki	Savinjska	podolgovati nepravilni delci
Šmartno pod Šmarno goro	Osrednja Slovenija	široki nepravilni delci
Štepanja vas	Osrednja Slovenija	široki nepravilni delci
Temenica	Dolenjska	prehod med čistimi grudami v dolge njive
Tibovci	Podravje	nepravilni delci
Tolmin	Goriška	grudasti delci
Trebča vas pri Dvoru	Dolenjska	lepi delci
Ubeljsko	Notranjska	kratki grudasti delci
Večna vas	Koroška	majhni, močno pravilni delci
Velike Kopolje pri Muljavi	Dolenjska	nepravilni delci
Velike Lašče	Dolenjska	nepravilni delci
Veliki Obrež		kratki in široki nepravilni delci
Vihre	Posavje	manj regularna razporeditev delcev
Vinica	Bela krajina	vzporedni jermeni
Vinice	Dolenjska	nepravilni delci
Voklo	Podravje	
Volčje njive	Dolenjska	široki delci
Vreme		odprto polje v nepravilnih delcih
Vremski Britof		odprto polje v nepravilnih delcih
Vrhnika	Osrednja Slovenija	široki nepravilni delci
Vrhopolje	Goriška	nepravilni delci
Vršna sela	Dolenjska	večja podobnost grudam kakor delcem
Vuhred	Podravje	nepravilni, grudasti delci
Zabrdje pri Mirni	Dolenjska	široki delci
Zadobrova	Osrednja Slovenija	široki nepravilni delci
Zagradec	Dolenjska	grudasti delci
Zg Bohinjska dolina	Gorenjska	drobna in ozka jermenasta parcelacija
zgornja dolina Krke	Dolenjska	prehod med čistimi grudami v dolge njive
Zgornja in Spodnja Bela	Gorenjska	nepravilni delci
Zgornje Razvanje	Podravje	nepravilni delci
Zgornji Globodol	Dolenjska	široki delci
Žalna	Dolenjska	grudasti delci
Želeče	Koroška	majhni, močno pravilni delci
Žlebič	Dolenjska	nepravilni delci

POGLAVJE: DRUGE PREHODNE OBLIKE MED DELCI IN GRUDAMI

NASELJE	REGIJA	TIP PARCELNEGA VZORCA "NA DELCE"
Bilčovs, Galicija, Podjuno, Stara vas, Goriče, Klanče,		
Incelna vas	Koroška	iz nepravilnih delcev v čiste grude
Biška vas, Ivanja vas	Dolenjska	nepravilni delci

Bodovlje, Zminec, Gaberk, Preserje, Trbija, Pogara, Podvrh, Srednje Brdo, Kopačnica, Lajše, Leskovic	Gorenjska	progasta zaselška razdelitev
Bohinjska Beča	Gorenjska	pravokotne grude
Bojanja vas, Suhor, Semič	Bela krajina	delci-grude
Bovška kotlina, Kobarid, Tolmin	Goriška	delci-grude
Brdce in Turje med Hrastnikom in Rimskimi toplicami, Trojno, Olešče, Velika Breza, Trata, Grahovše, Lazišče	Zasavje	prevladuje razdelitev po progah
Budanje	Goriška	drobne grude
Bukovica, Češnjica, Smoleva, Studeno	Gorenjska	proge in bloke
Bukovje nad Litijo	Zasavje	tipični primer
Čimerno nad Radečami	Zasavje	delci-grude
Dobro polje, Ljubno	Gorenjska	nepravilni delci
Dobrova, Gabrje, Šujca, Dvor, Dolenja vas	Osrednja Slovenija	delci-grude
Dolga poljana pri Ajdovščini	Primorska	tipični primer
Gabrje, Brusnice, Smolenja vas, Dolenja vas ob Krki, Vavta vas, Jablan, Mirna peč	Dolenjska	ozki nepravilni jermeni, prave grude
Gorenja Dobra	Gorenjska	pravokotne grude
Goričko	Pomurje	grude z lepimi progastimi delci
Goriška Brda	Goriška	male razdrobljene grude z ozkimi in dolgimi delci
Hlebce, Zapuže	Gorenjska	pravokotne grude
Hotič	Zasavje	vas grude, okolica delci
Jesenovo	Zasavje	lepi dolgi zapognjeni delci
Jugorje pri Novem mestu	Dolenjska	dolge njive brez reda
Kamno	Goriška	čiste grude okrog vasi
Košana, Bujovje, Gorenje nad Postojno, Dobec pri Cerknici	Notranjska	delci-grude
Križevci	Štajerska	sistematična razporeditev kratkih delcev
Lanišče pri Grosupljem	Osrednja Slovenija	tipični primer
Log pod Mangartom	Goriška	delci-grude
Motovilec blizu Gornje Lendave	Prekmurje	polje v širokih pravih podolgovatih grudah
ob Sotli	Savinjska	delci-grude
od Sežane do Komna	Goriška	delci-grude
Pečarovec	Pomurje	nepravilne parcele + dolgi in ozki delci
Podgorje, Mala vas, Žabja vas, Lepa vas, Trebuška vas	Koroška	pravokotne grude
Poljčane	Štajerska	velike grudaste njive in ozki jermeni
Predjama	Notranjska	progasto kosanje prvotnih blokov
Stara vas, Pesje	Savinjska	pravokotne grude
Stržišče	Goriška	pravokotne grude
Suhi breg nad Tešanovci	Prekmurje	grude + skrajno ozki vinogradni in njivski jermeni
Šebaščan v Pečarovcih	Prekmurje	tipični primer
Široko set	Zasavje	tipični primer
Tomažja vas, Ruhtnja vas	Dolenjska	širše grude pomešane s kompleksi delcev
Trška gora, Gabrška gora pod Gorjanci, Vinji vrh, Bela cerkev, Malkovec pri Mokronogu, Ljuben pri Vršnih selih, Boršt pri Lipovcu v Suhi krajini, Reber nad Stražo pri Novem mestu	Dolenjska	delci-grude
vasi v Liških hribih	Goriška	grude z delci
Vinski vrh pri Trebelnem	Dolenjska	delci-grude
Vipava	Goriška	male razdrobljene grude z ozkimi in dolgimi delci
Vrata pri Dravogradu	Podravje	grude z dolgimi njivami
Zavratac, Rovišče, Ponikve, Studenec, Brezje		vzporedne in ozke njive
Zg. Savinjska dolina, ob Dreti	Savinjska	dvom nepravilni delci ali grude z delci
Zreče, Oplotnica, Markočica, Žiče, Dražja vas	Podravje	pravokotne grude

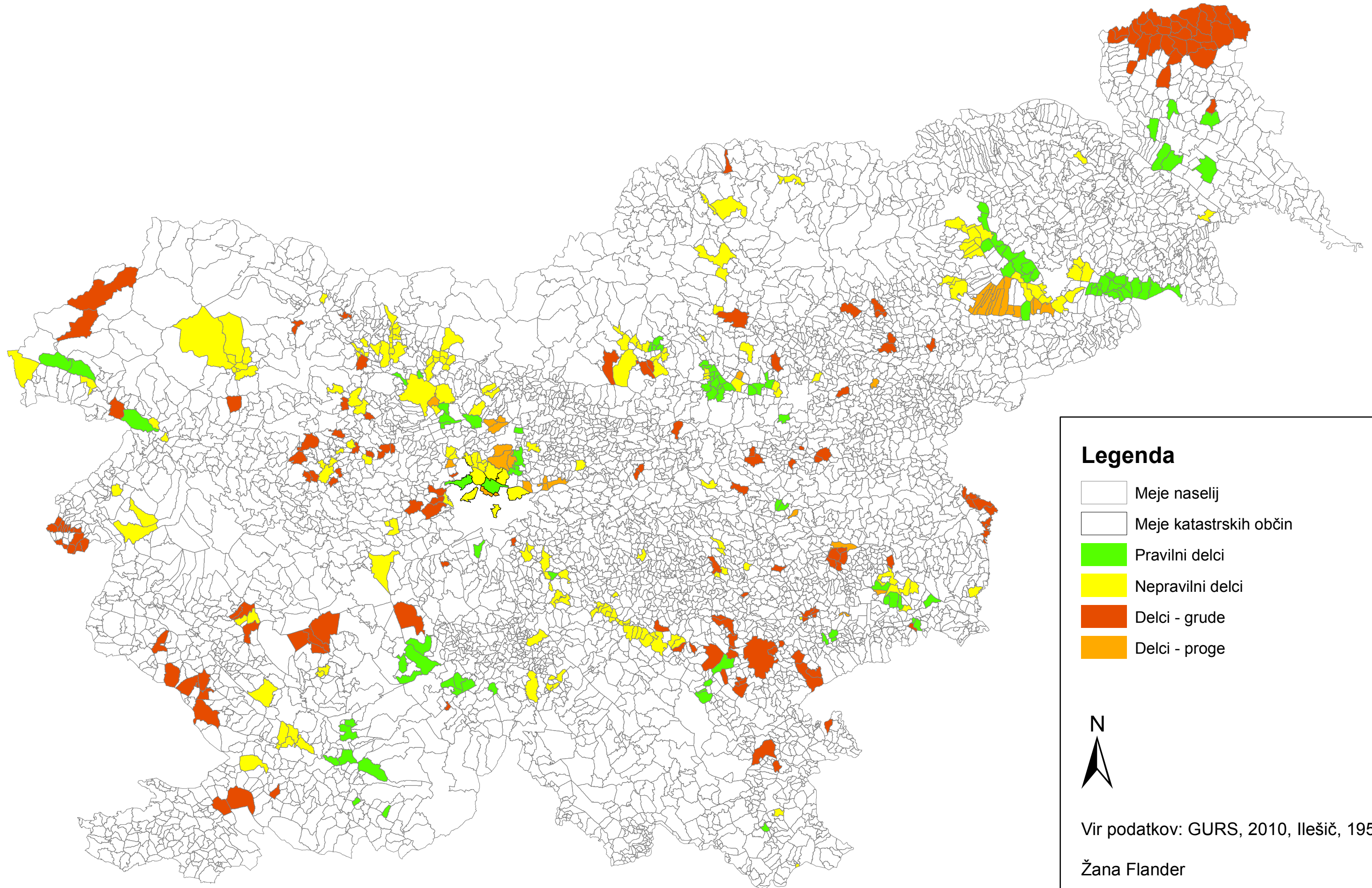
POGLAVJE: POLJA V KOMBINACIJI SKLENJENIH PROG IN PRAVILNIH DELCEV

NASELJE	REGIJA	TIP PARCELNEGA VZORCA "NA DELCE"
Arto	Dolenjska	sklenjene proge z raznosmernimi delci
Cirkovci, Šikole, Pongraci, Jablane, Dragonja vas, Mihovci, Pleterje, Župečja vas, Sv. Lovrenc, Trnovec, Sela, Lancova vas	Podravje	sklenjene proge z raznosmernimi delci
Čisti breg, Mršeča vas	Dolenjska	sklenjene proge z raznosmernimi delci
Dobrovce	Podravje	sklenjene proge z raznosmernimi delci
Dol, Podgora, Kleče, Dolsko	Osrednja Slovenija	enosmerni jermeni
Jarše	Osrednja Slovenija	sklenjene proge z raznosmernimi delci

Kleče pri Dolskem	Osrednja Slovenija	enosmerni jermeni
Loka, Trzin, Depalja vas	Osrednja Slovenija	pretrgane proge
Medno, Hrastje, Šmartno ob Savi, Obrje, Beričevo,		
Zadvor, Zgornji Kašelj, Zalog	Osrednja Slovenija	enosmerni jermeni
Moste, Žeje, Suhadole	Osrednja Slovenija	enosmerni jermeni
Rošnje	Podravje	sklenjene proge z raznosmernimi delci
Spodnje Grušovlje	Savinjska	sklenjene proge z raznosmernimi delci
Šikole	Podravje	pretrgane proge
Šmarčna	Dolenjska	enosmerni jermeni
Tomačevo	Osrednja Slovenija	sklenjene proge z raznosmernimi delci
Trnovec pri Ptujju	Podravje	sklenjene proge z raznosmernimi delci
Voklo	Gorenjska	sklenjene proge z raznosmernimi delci

PRILOGA B

PROSTORSKA RAZPOREDITEV PARCELNEGA VZORCA "NA DELCE" V SLOVENIJI

PRILOGA C.1

FRANCISCEJSKI KATASTER
OBMOČJA NASELJA
ARJA VAS

Legenda

 Meja obravnavanega območja

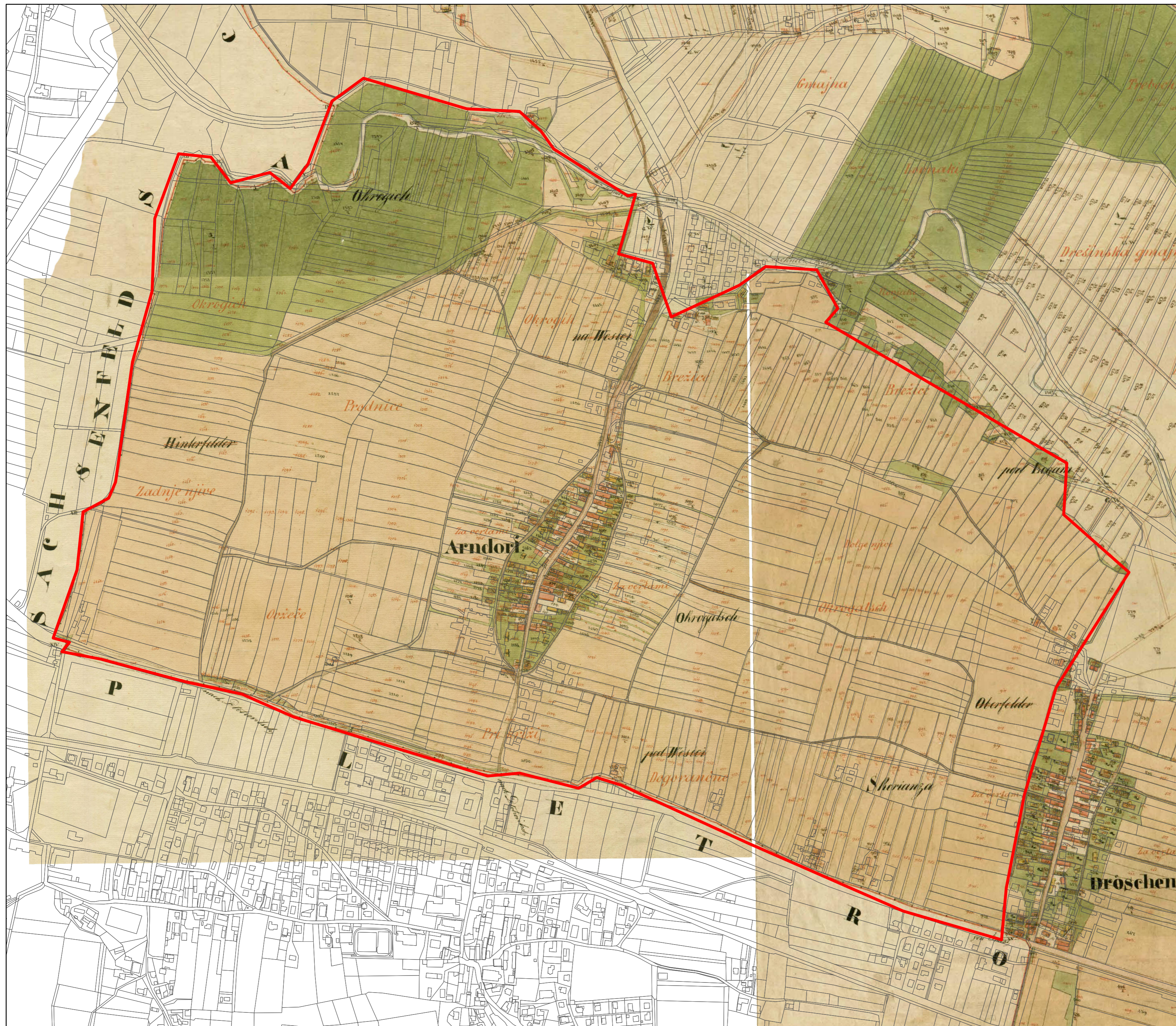
Merilo: 1:5000

Vir podatkov: Arhiv RS

Žana Flander

PRILOGA C.2

FRANCISCEJSKI KATASTER OBMOČJA NASELJA ARJA VAS Z ZEMLJIŠKIM KATASTROM

Legenda

- Meja obravnavanega območja
- ZKP, 2010

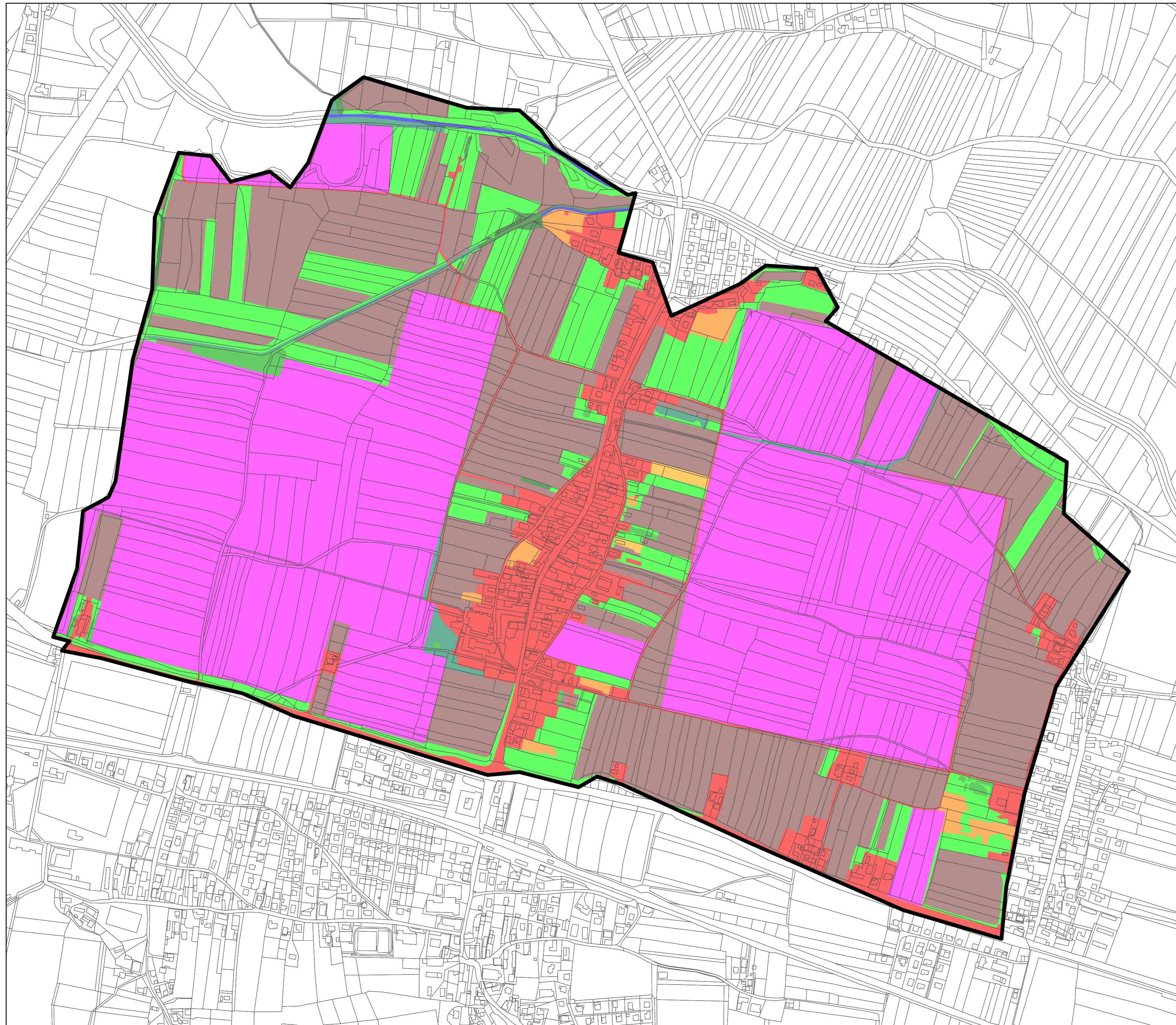
Merilo: 1:5000

Vir podatkov: Arhiv RS, GURS, 2010

Žana Flander

PRILOGA C.3

DEJANSKA RABA OBMOČJA NASELJA ARJA VAS

Legenda

- Meja obravnavanega območja
- ZKP, 2010
- Njiva
- Hmeljišče
- Intenzivni sadovnjak
- Ekstenzivni sadovnjak
- Trajni travnik
- Kmetijsko zemljišče v zaraščanju
- Drevesa in grmičevje
- Neobdelano kmetijsko zemljišče
- Pozidano in sorodno zemljišče
- Voda

Merilo: 1:5000

Vir podatkov: GURS, 2010, MKO, 2013

Žana Flander

PRIOLOGA D.1

FRANCISCEJSKI KATASTER
OBMOČJA NASELJA
ŽEROVNICA

Legenda

 Meja obravnavanega območja

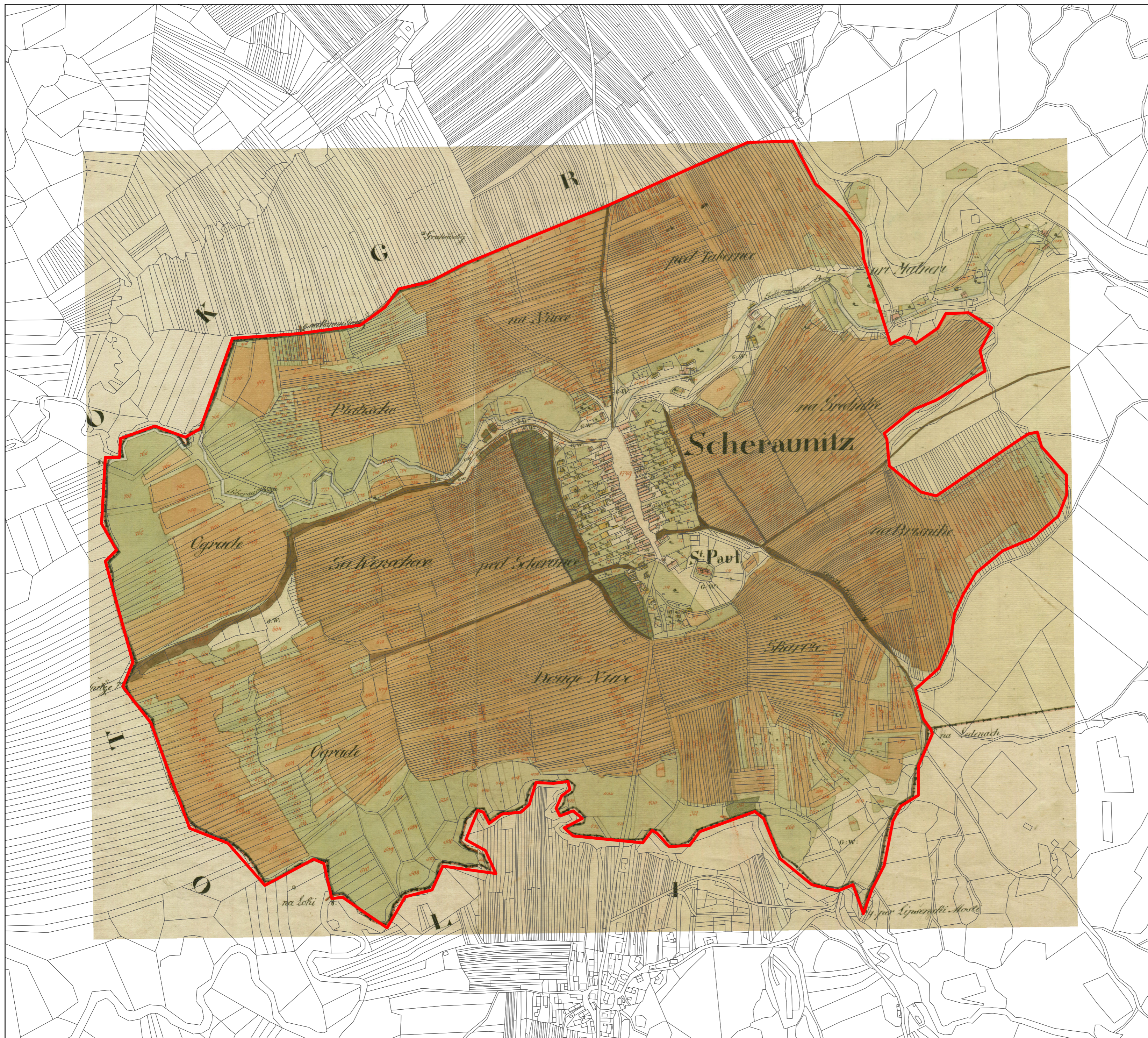
Merilo: 1:5000

Vir podatkov: Arhiv RS

Žana Flander

PRILOGA D.2

**FRANCISCEJSKI KATASTER
OBMOČJA NASELJA
ŽEROVNICA
Z ZEMLJIŠKIM KATASTROM**

Legenda

- Meja obravnavanega območja
- ZKP, 2010

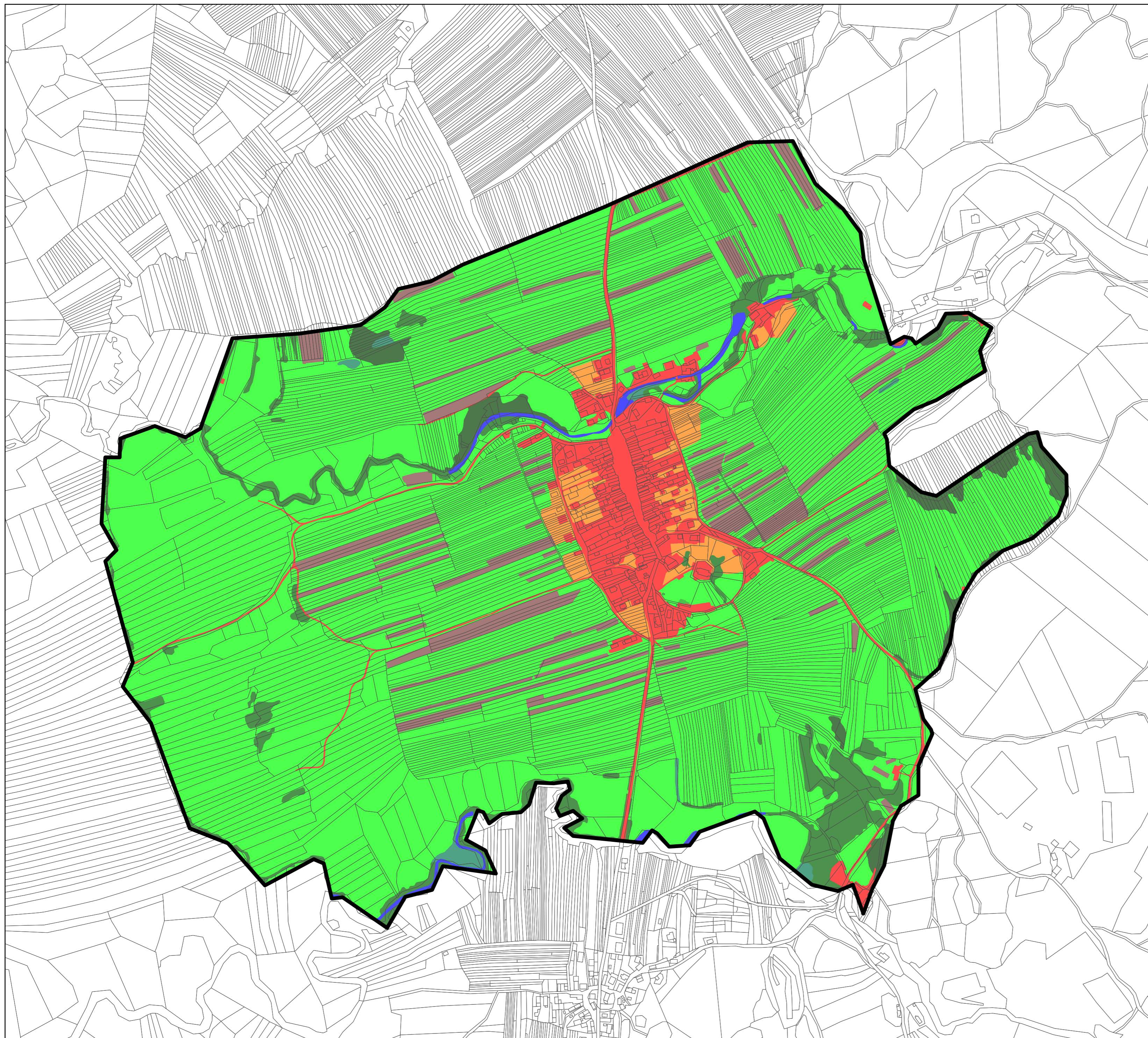
Merilo: 1:5000

Vir podatkov: Arhiv RS, GURS, 2010

Žana Flander

PRILOGA D.3

DEJANSKA RABA OBMOČJA NASELJA ŽEROVNICA

Legenda

- Meja obravnavanega območja
- ZKP, 2010
- Njiva
- Ekstenzivni sadovnjak
- Trajni travnik
- Kmetijsko zemljišče v zaraščanju
- Drevesa in grmičevje
- Neobdelano kmetijsko zemljišče
- Gozd
- Pozidano in sorodno zemljišče
- Voda

Merilo: 1:5000

Vir podatkov: GURS, 2010, MKO, 2013

Žana Flander

PRILOGA E.1

FRANCISCEJSKI KATASTER
OBMOČJA NASELJA
PREDOSLJE

Legenda

 Meja obravnavanega območja

Merilo: 1:5000

Vir podatkov: Arhiv RS

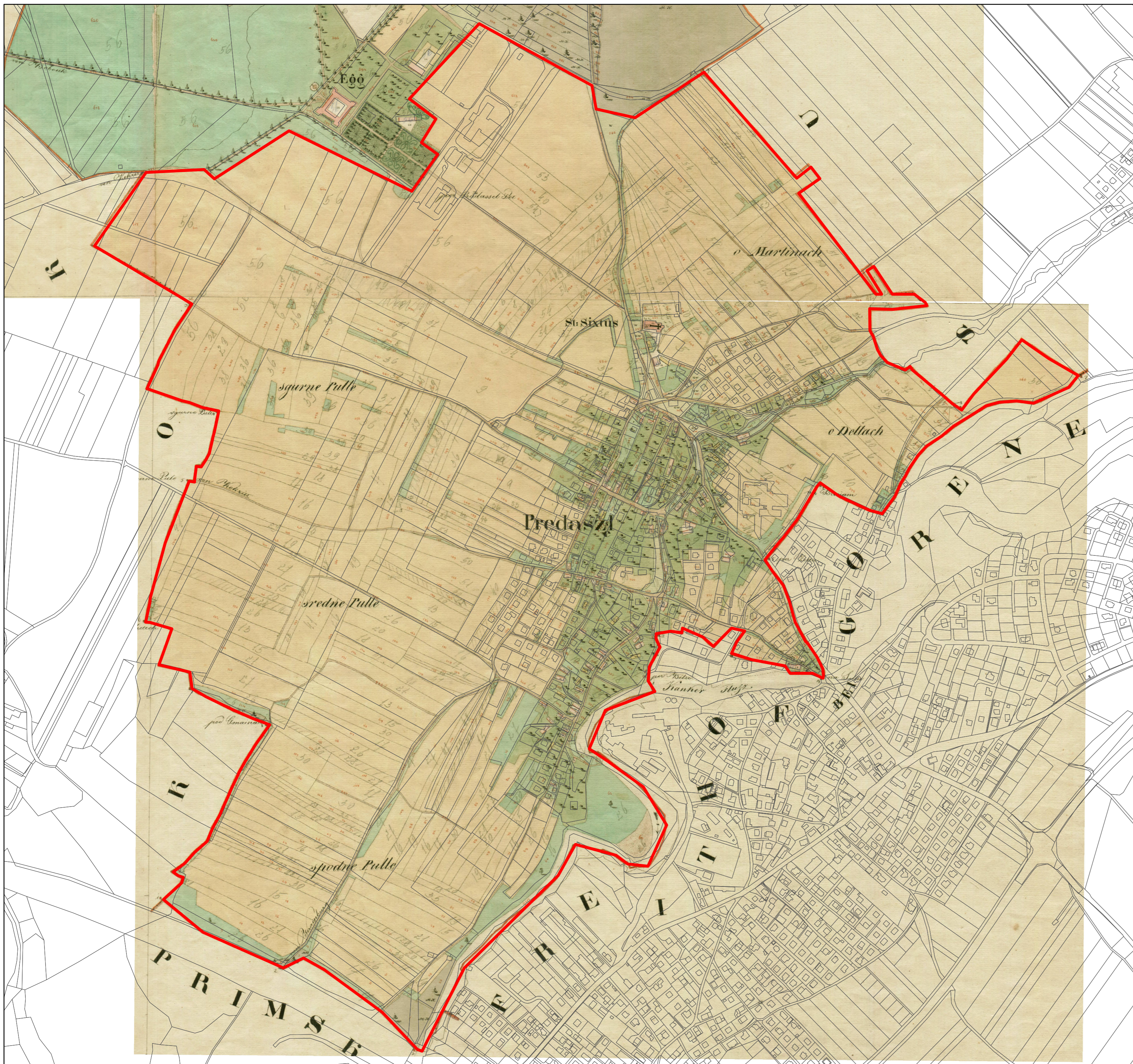
Žana Flander

PRILOGA E.2

FRANCISCEJSKI KATASTER OBMOČJA NASELJA PREDOSLJE Z ZEMLJIŠKIM KATASTROM

Legenda

- Meja obravnavanega območja
- ZKP, 2010

Merilo: 1:5000

Vir podatkov: Arhiv RS, GURS, 2010

Žana Flander

PRILOGA E.3

DEJANSKA RABA PROSTORA NASELJA PREDOSLJE PO PODATKIH MINISTRSTVA ZA KMETIJSTVO IN OKOLJE

Legenda

- Meja obravnavanega območja
- ZKP, 2010
- Njiva
- Ekstenzivni sadovnjak
- Travnik
- Gozd
- Pozidana in sorodna zemljišča
- Voda
- Drugo

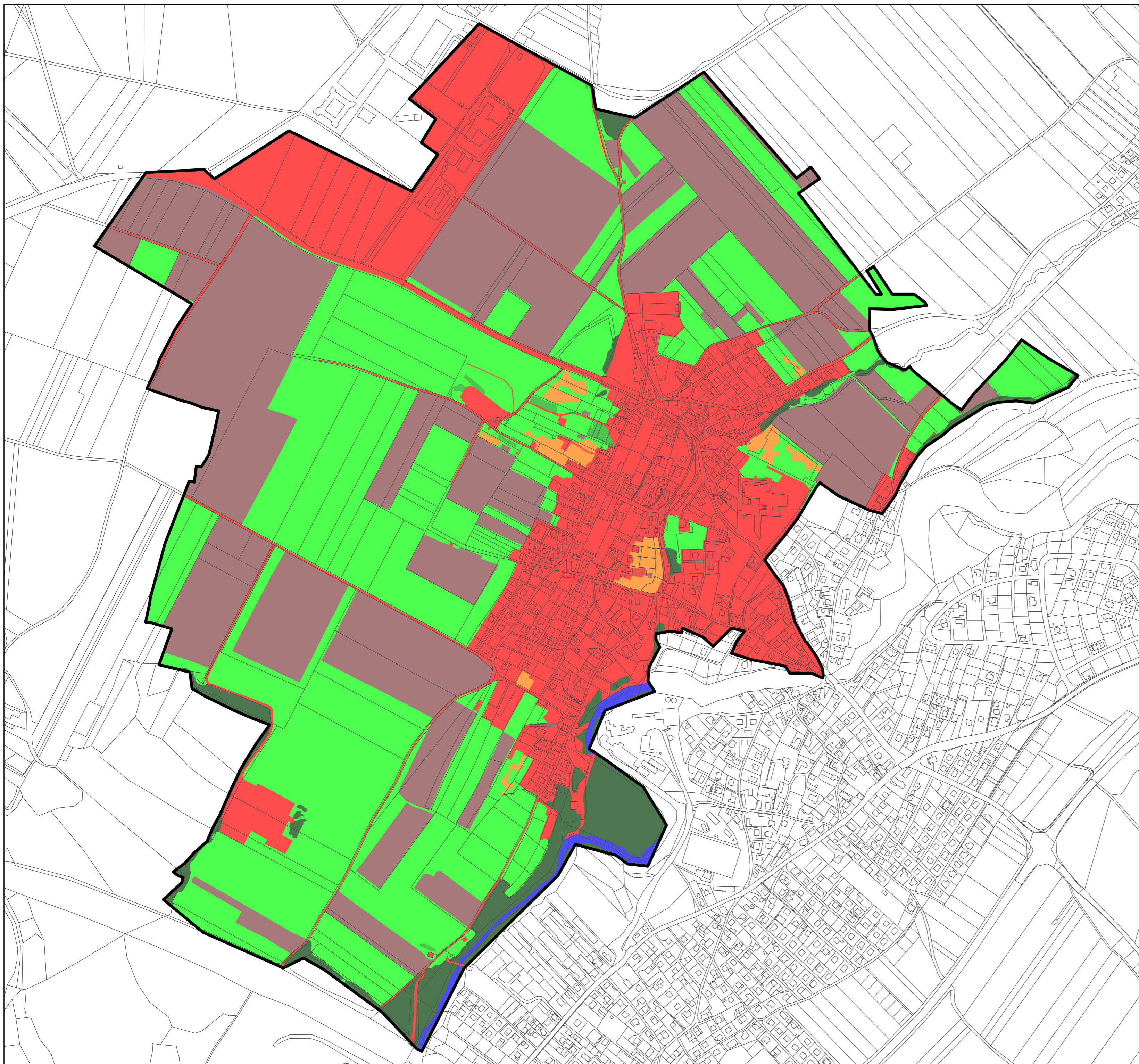
Kategorije rab prostora so prikazane na podlagi usklajevanja kategorij prikazanih v prilogi K.

Merilo: 1:5000

Vir podatkov: GURS, 2010, MKO, 2013

Žana Flander

PRILOGA E.4

DEJANSKA RABA PROSTORA NASELJA PREDOSLJE PO PODATKIH FRANCISCEJSKEGA KATASTRA

Legenda

- Meja obravnavanega območja
- Njiva
- Ekstenzivni sadovnjak
- Travnik
- Pozidana in sorodna zemljišča
- Gozd
- Voda

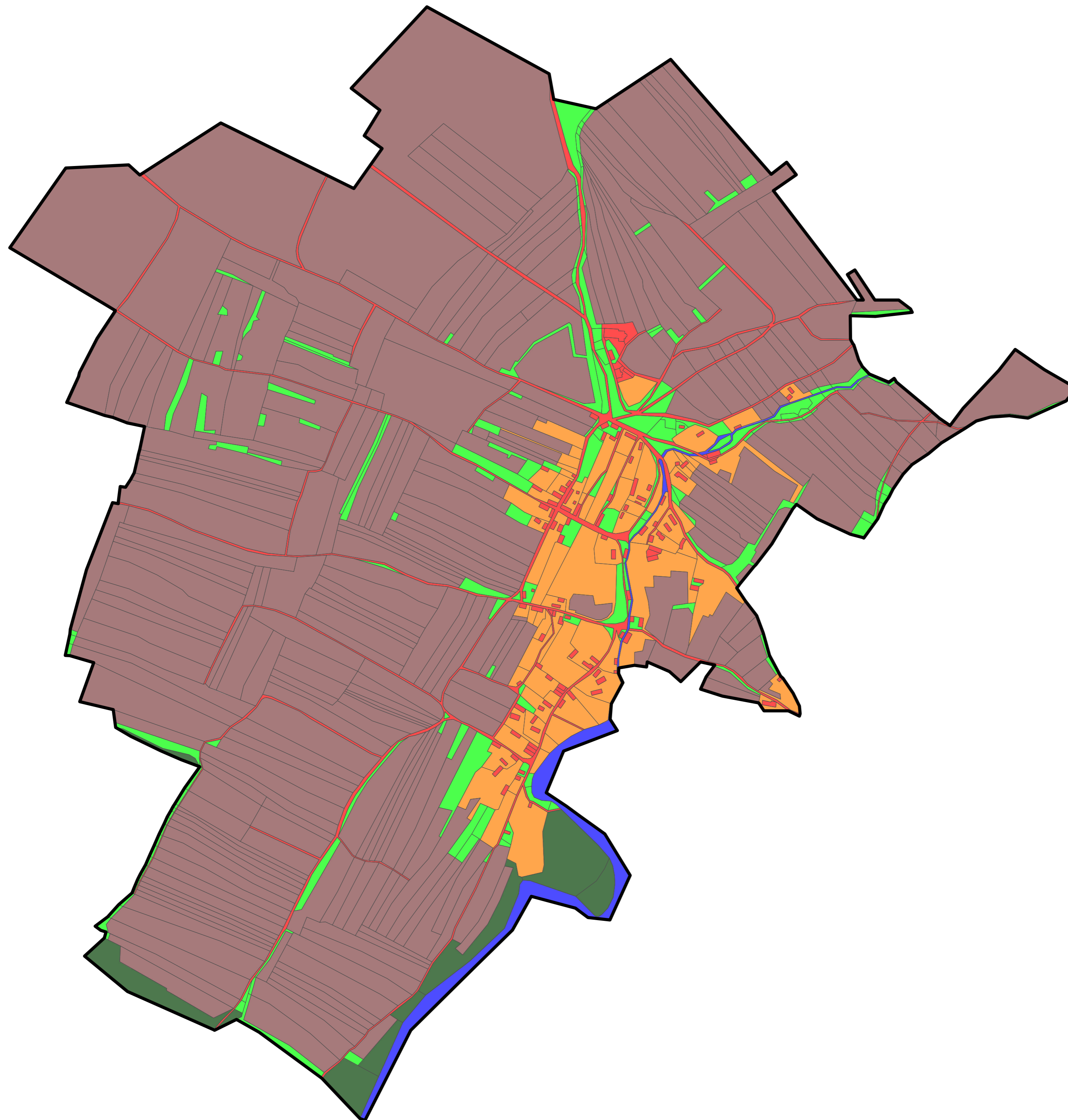
Kategorije rab prostora so prikazane na podlagi usklajevanja kategorij prikazanih v prilogi K.

Merilo: 1:5000

Vir podatkov: Arhiv RS

Žana Flander

PRILOGA E.5

DEJANSKA RABA PROSTORA NASELJA PREDOSLJE PO PODATKIH ZEMLJIŠKEGA KATASTRA

Legenda

- Meja obravnavanega območja
- ZKP, 2010
- Njiva
- Ekstenzivni sadovnjak
- Travnik
- Gozd
- Pozidana in sorodna zemljišča
- Voda
- Brez podatka

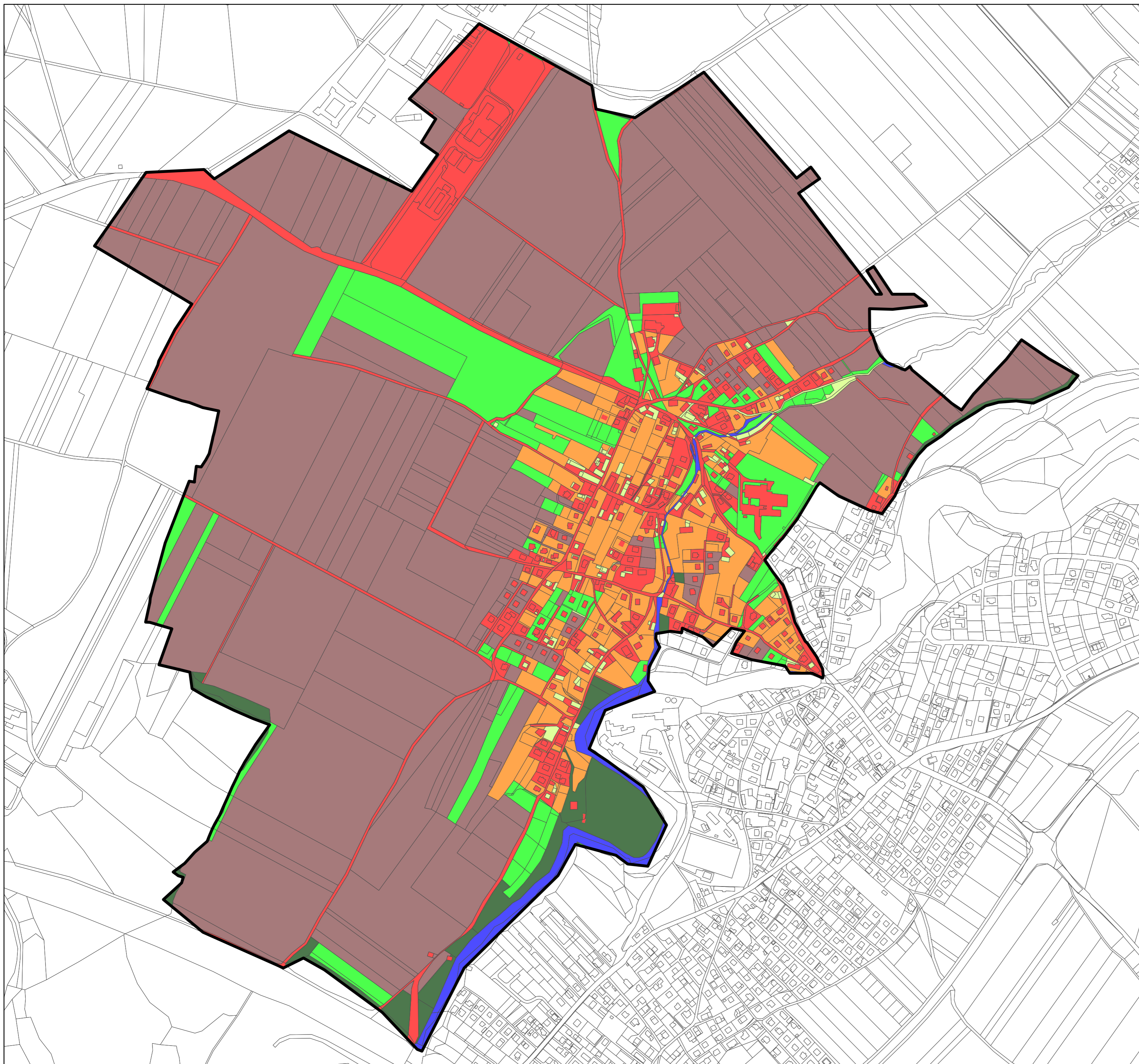
Kategorije rab prostora so prikazane na podlagi usklajevanja kategorij prikazanih v prilogi K.

Merilo: 1:5000

Vir podatkov: GURS, 2010

Žana Flander

PRILOGA F.1

FRANCISCEJSKI KATASTER OBMOČJA NASELJA BUTORAJ

Legenda

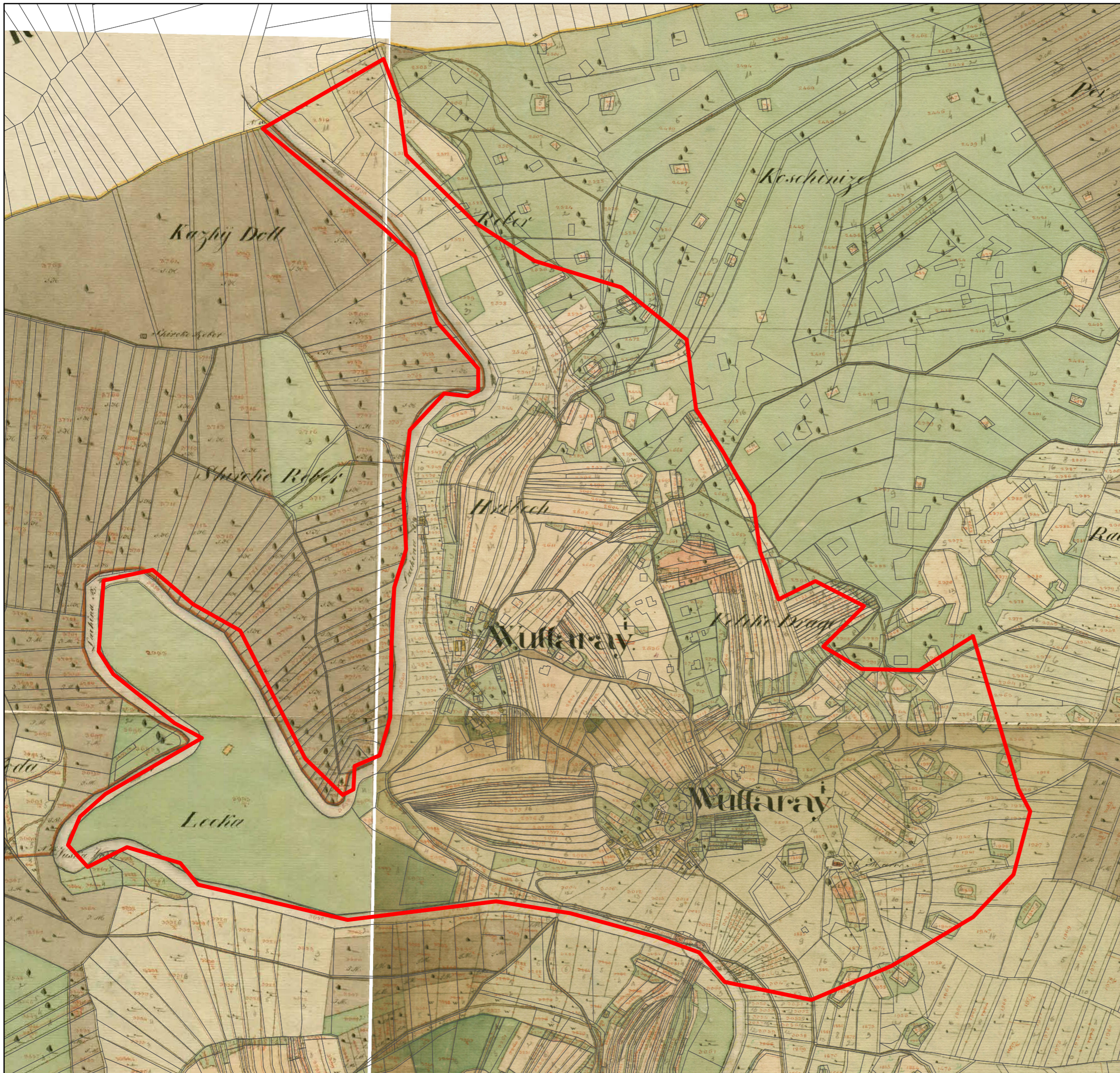
 Meja obravnavanega območja

Merilo: 1:5000

Vir podatkov: Arhiv RS

Žana Flander

PRILOGA F.2

FRANCISCEJSKI KATASTER OBMOČJA NASELJA BUTORAJ Z ZEMLJIŠKIM KATASTROM

Legenda

- Meja obravnavanega območja
- ZKP, 2010

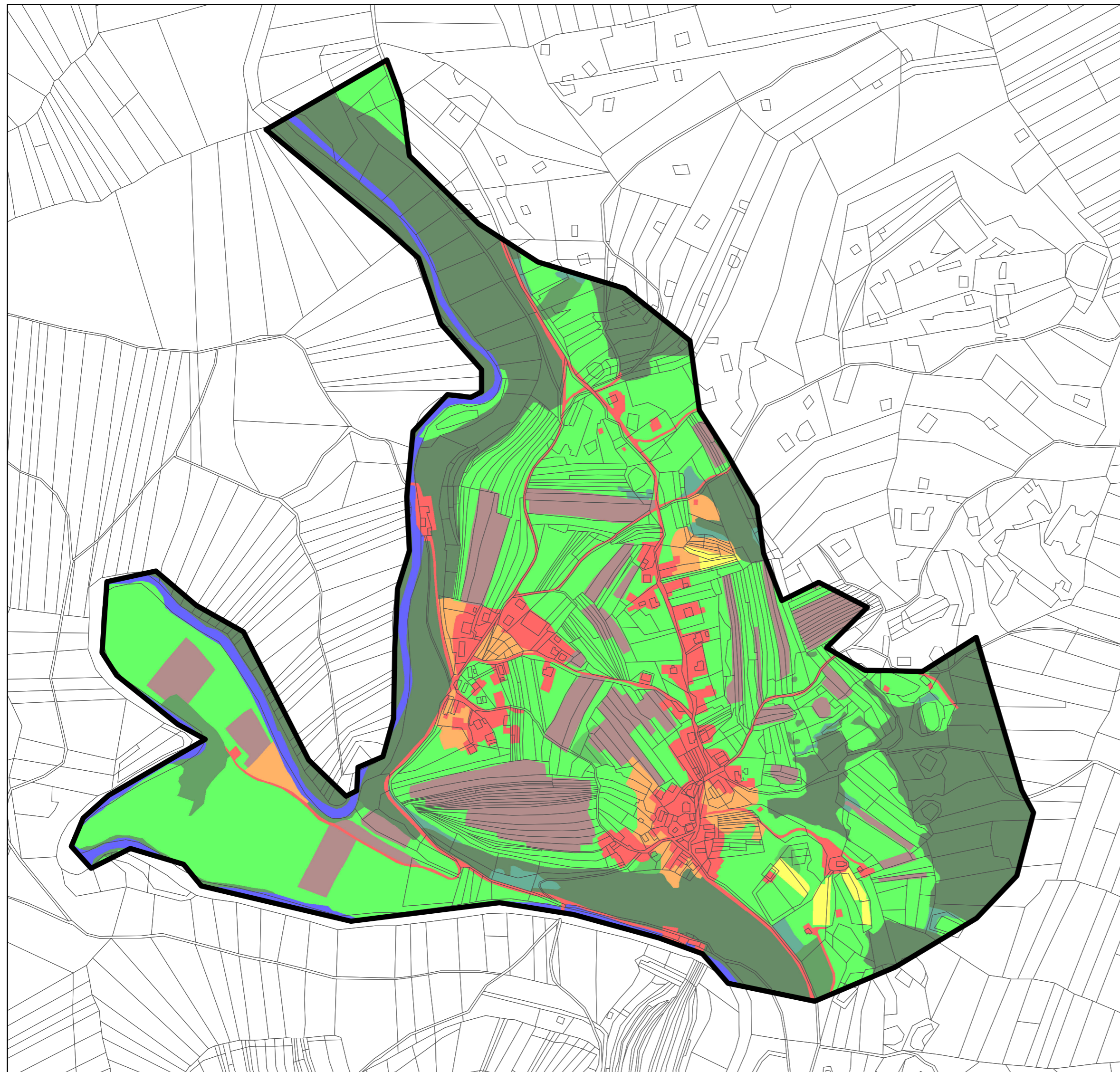
Merilo: 1:5000

Vir podatkov: Arhiv RS, GURS, 2010

Žana Flander

PRILOGA F.3

DEJANSKA RABA OBMOČJA NASELJA BUTORAJ

Legenda

- Meja obravnavanega območja
- ZKP, 2010
- Njiva
- Vinograd
- Ekstenzivni sadovnjak
- Trajni travnik
- Kmetijsko zemljišče v zaraščanju
- Drevesa in grmičevje
- Neobdelano kmetijsko zemljišče
- Gozd
- Pozidano in sorodno zemljišče
- Voda

Merilo: 1:5000

Vir podatkov: GURS, 2010, MKO, 2013

Žana Flander

PRILOGA G.1

FRANCISCEJSKI KATASTER OBMOČJA NASELJA LANIŠČE

Legenda

 Meja obravnavanega območja

Merilo: 1:5000

Vir podatkov: Arhiv RS

Žana Flander

PRILOGA G.2

FRANCISCEJSKI KATASTER OBMOČJA NASELJA LANIŠČE Z ZEMLJIŠKIM KATASTROM

Legenda

- Meja obravnavanega območja
- ZKP, 2010

Merilo: 1:5000

Vir podatkov: Arhiv RS, GURS, 2010

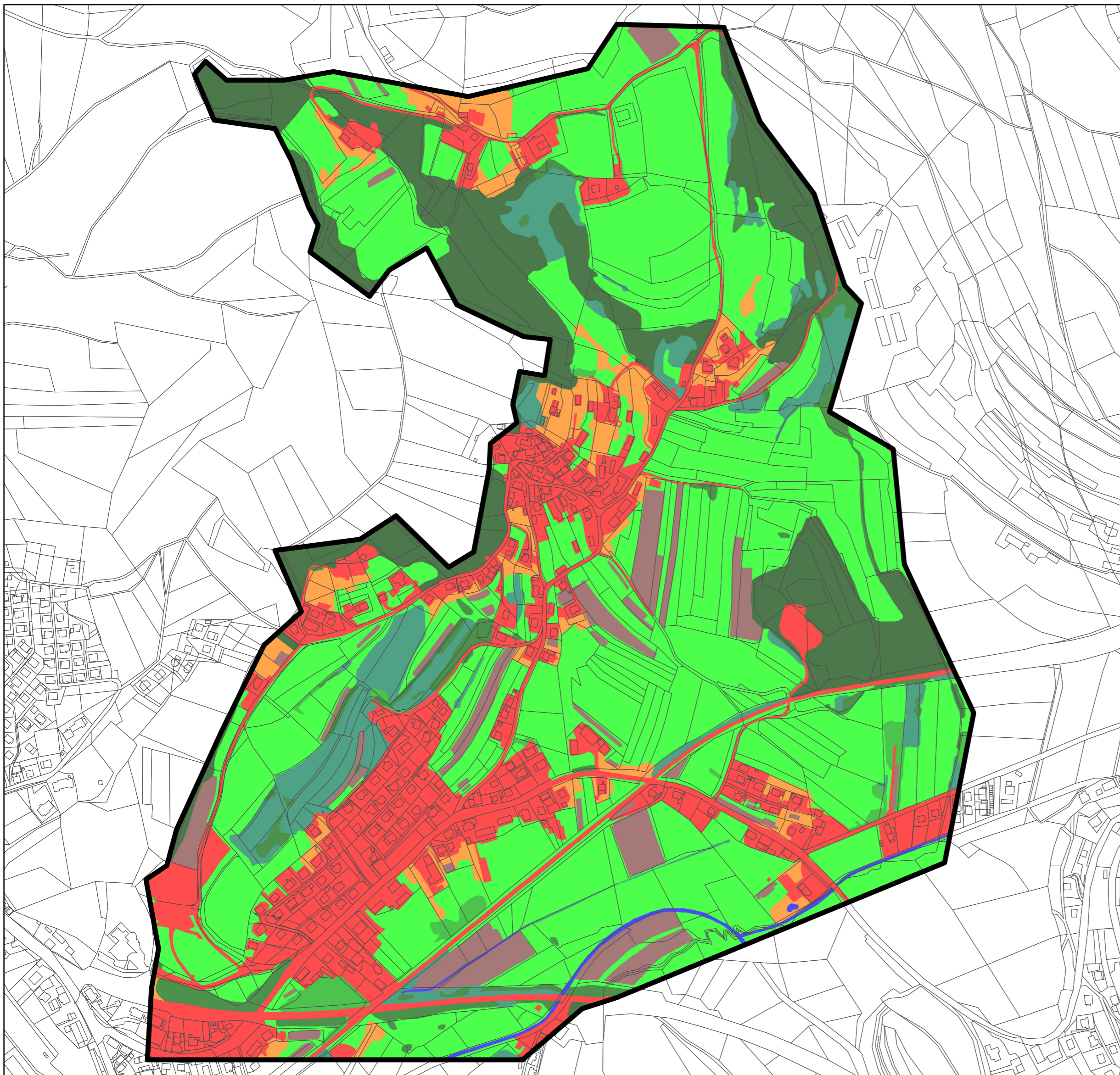
Žana Flander

PRILOGA G.3

DEJANSKA RABA OBMOČJA NASELJA LANIŠČE

Legenda

- Meja obravnavanega območja
- ZKP, 2010
- Njiva
- Ekstenzivni sadovnjak
- Trajni travnik
- Kmetijsko zemljišče v zaraščanju
- Drevesa in grmičevje
- Neobdelano kmetijsko zemljišče
- Gozd
- Pozidano in sorodno zemljišče
- Voda

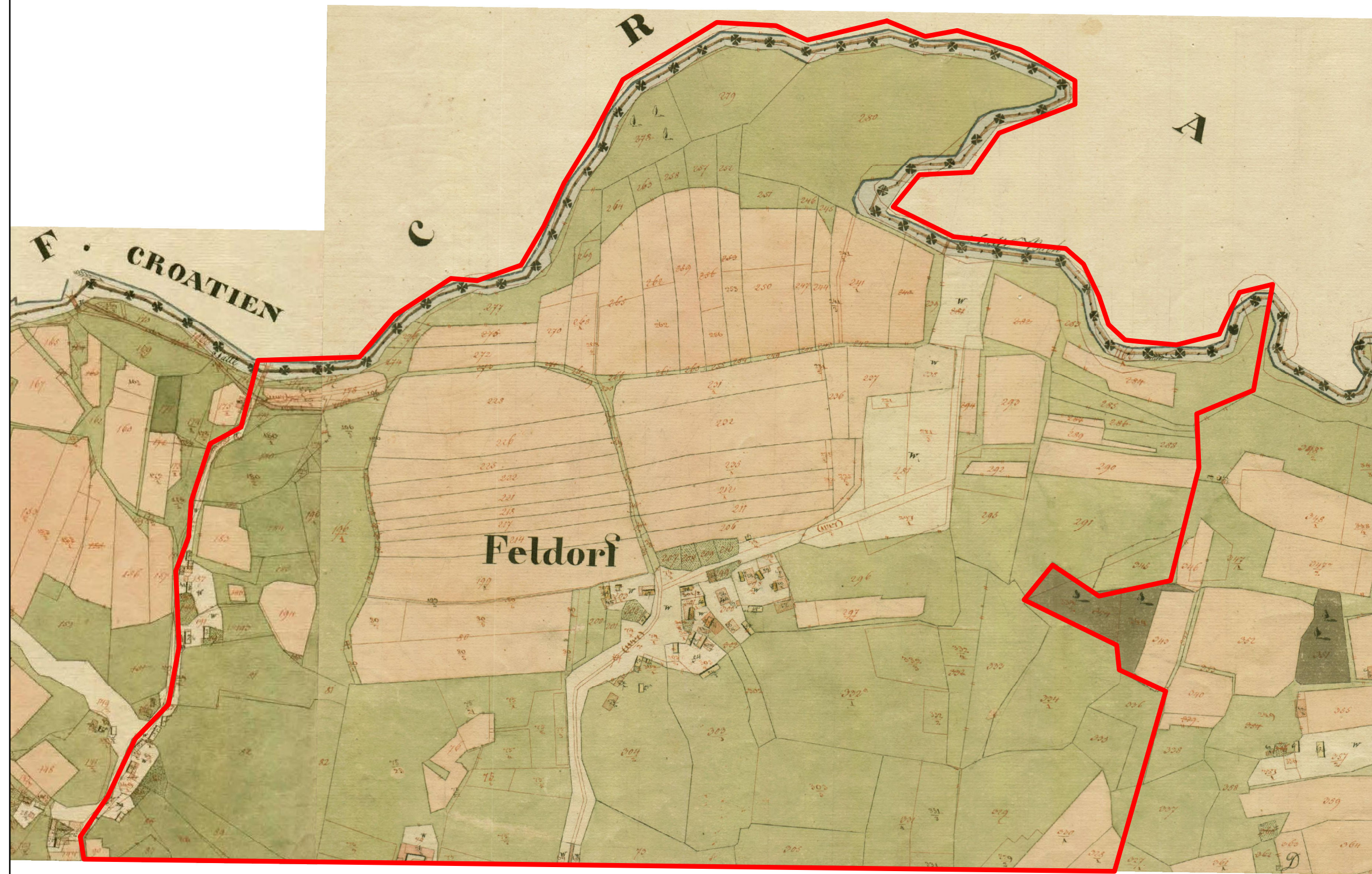
Merilo: 1:5000

Vir podatkov: GURS, 2010, MKO, 2013

Žana Flander

PRILOGA H.1

FRANCISCEJSKI KATASTER OBMOČJA NASELJA POLJE PRI BISTRICI

Legenda

 Meja obravnavanega območja

Merilo: 1:5000

Vir podatkov: Arhiv RS

Žana Flander

PRILOGA H.2

FRANCISCEJSKI KATASTER OBMOČJA NASELJA POLJE PRI BISTRICI Z ZEMLJIŠKIM KATASTROM

Legenda

- Meja obravnavanega območja
- ZKP, 2010

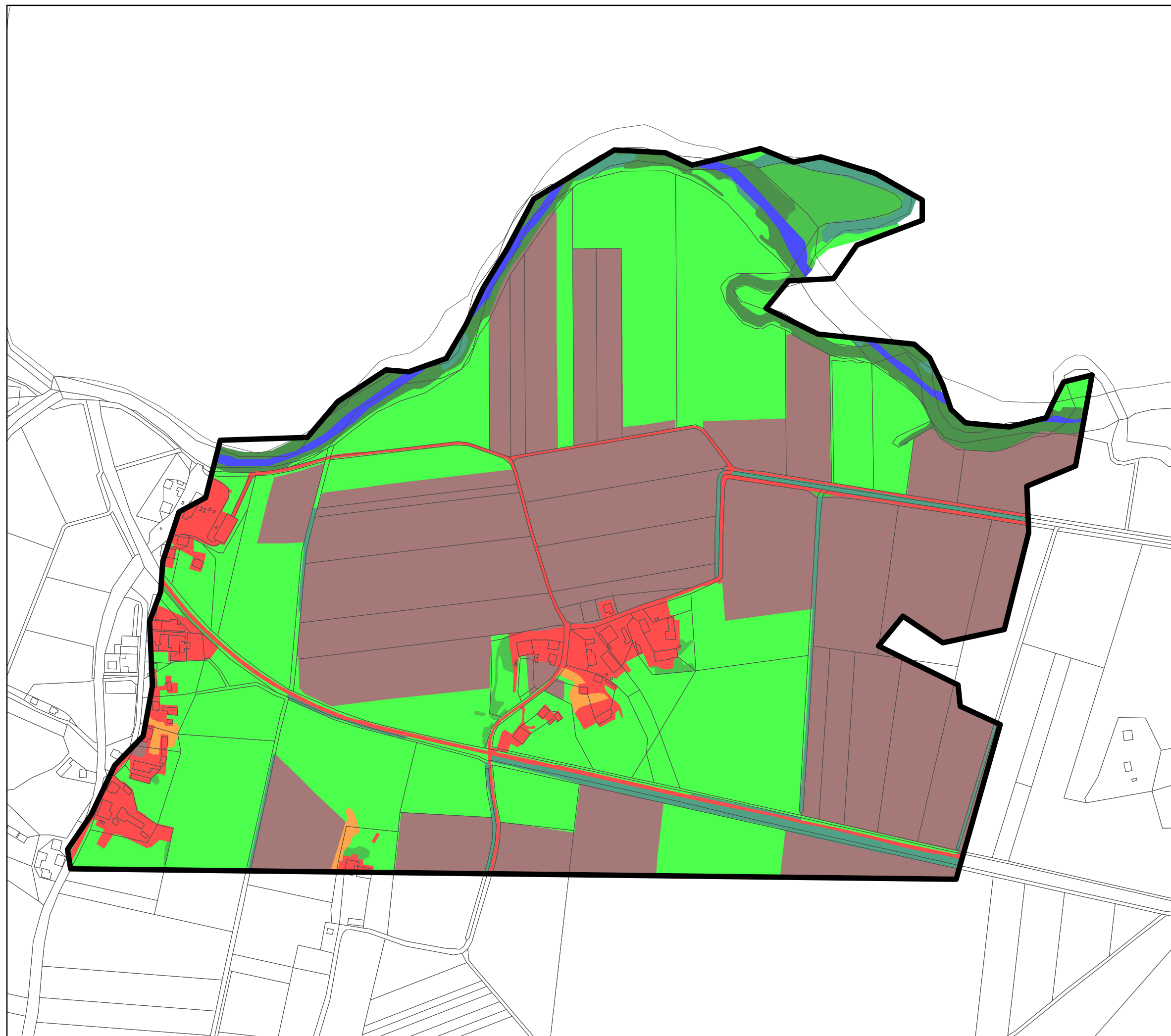
Merilo: 1:5000

Vir podatkov: Arhiv RS, GURS, 2010

Žana Flander

PRILOGA H.3

DEJANSKA RABA OBMOČJA NASELJA POLJE PRI BISTRICI

Legenda

- Meja obravnavanega območja
- ZKP, 2010
- Njiva
- Ekstenzivni sadovnjak
- Trajni travnik
- Kmetijsko zemljišče v zaraščanju
- Drevesa in grmičevje
- Neobdelano kmetijsko zemljišče
- Pozidano in sorodno zemljišče
- Voda

Merilo: 1:5000

Vir podatkov: GURS, 2010, MKO, 2013

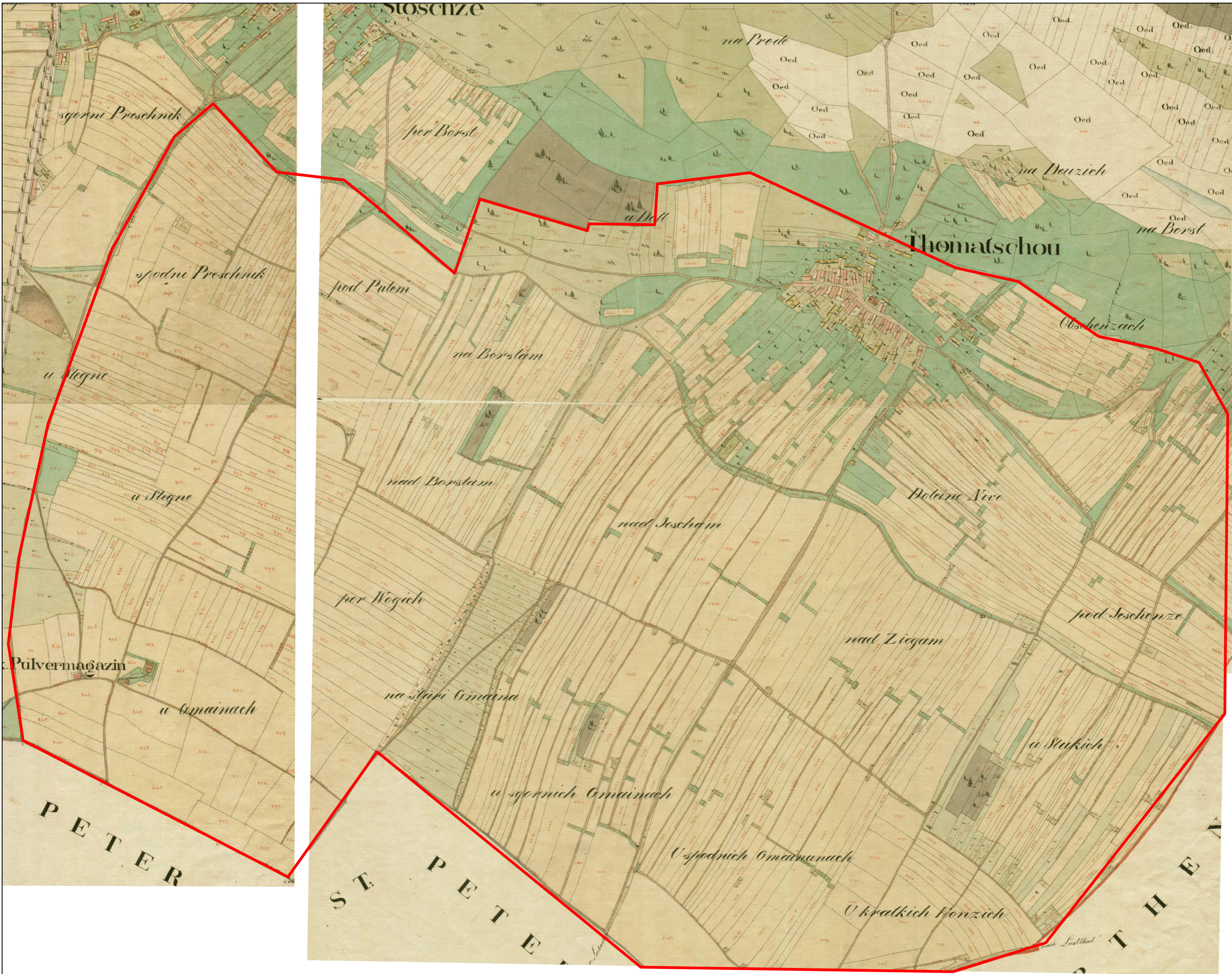
Žana Flander

PRILOGA I.1

FRANCISCEJSKI
KATASTER OBMOČJA
NASELJA TOMAČEVO

Legenda

Meja obravnavanega območja

Merilo: 1:5000

Vir podatkov: Arhiv RS

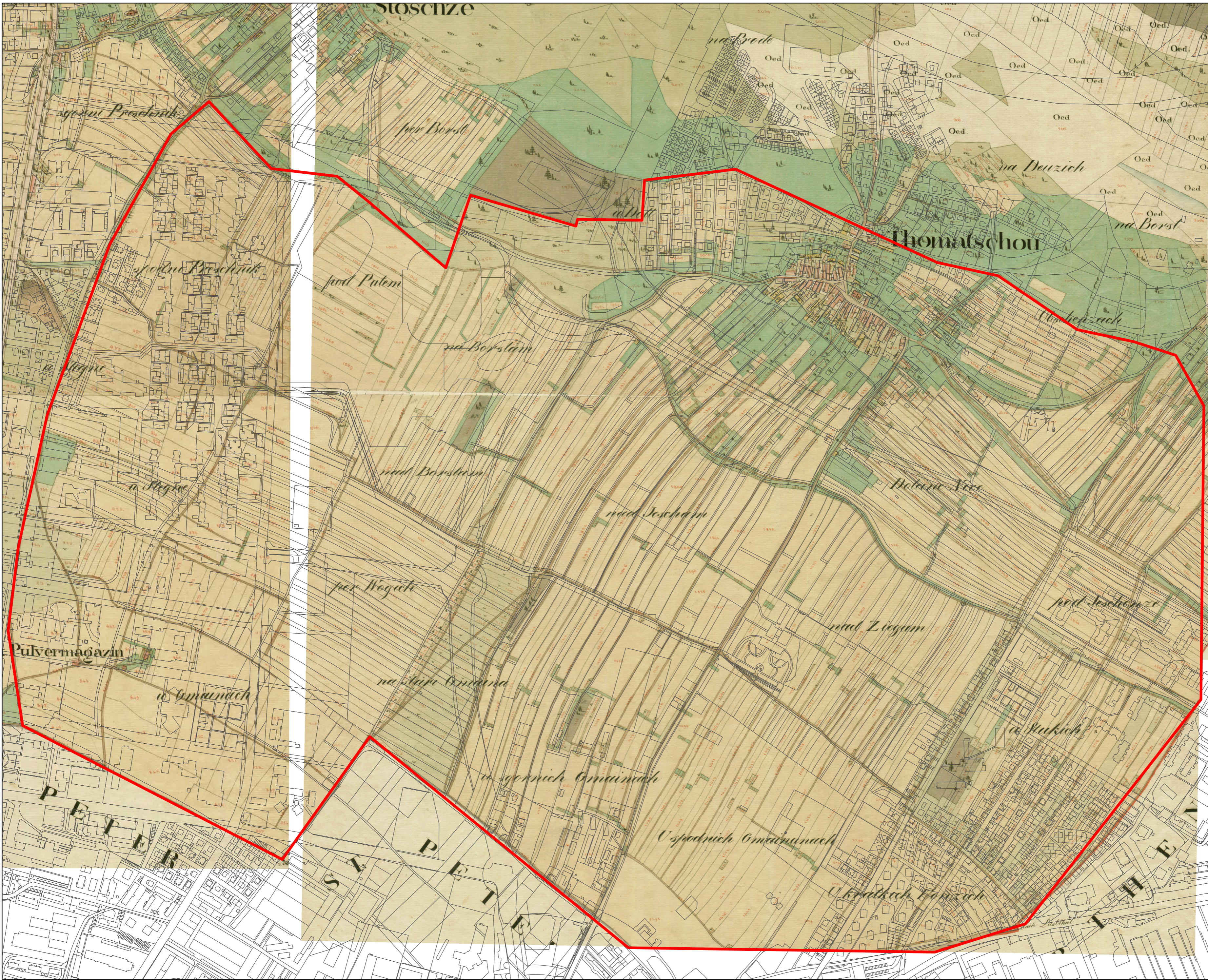
Žana Flander

PRILOGA I.2

FRANCISCEJSKI
KATASTER OBMOČJA
NASELJA TOMAČEVO
Z ZEMLJIŠKIM
KATASTROM

Legenda

- Meja obravnavanega območja
- ZKP, 2010

Merilo: 1:5000

Vir podatkov: Arhiv RS, GURS, 2010

Žana Flander

PRILOGA I.3

DEJANSKA RABA OBMOČJA NASELJA TOMAČEVO

Legenda

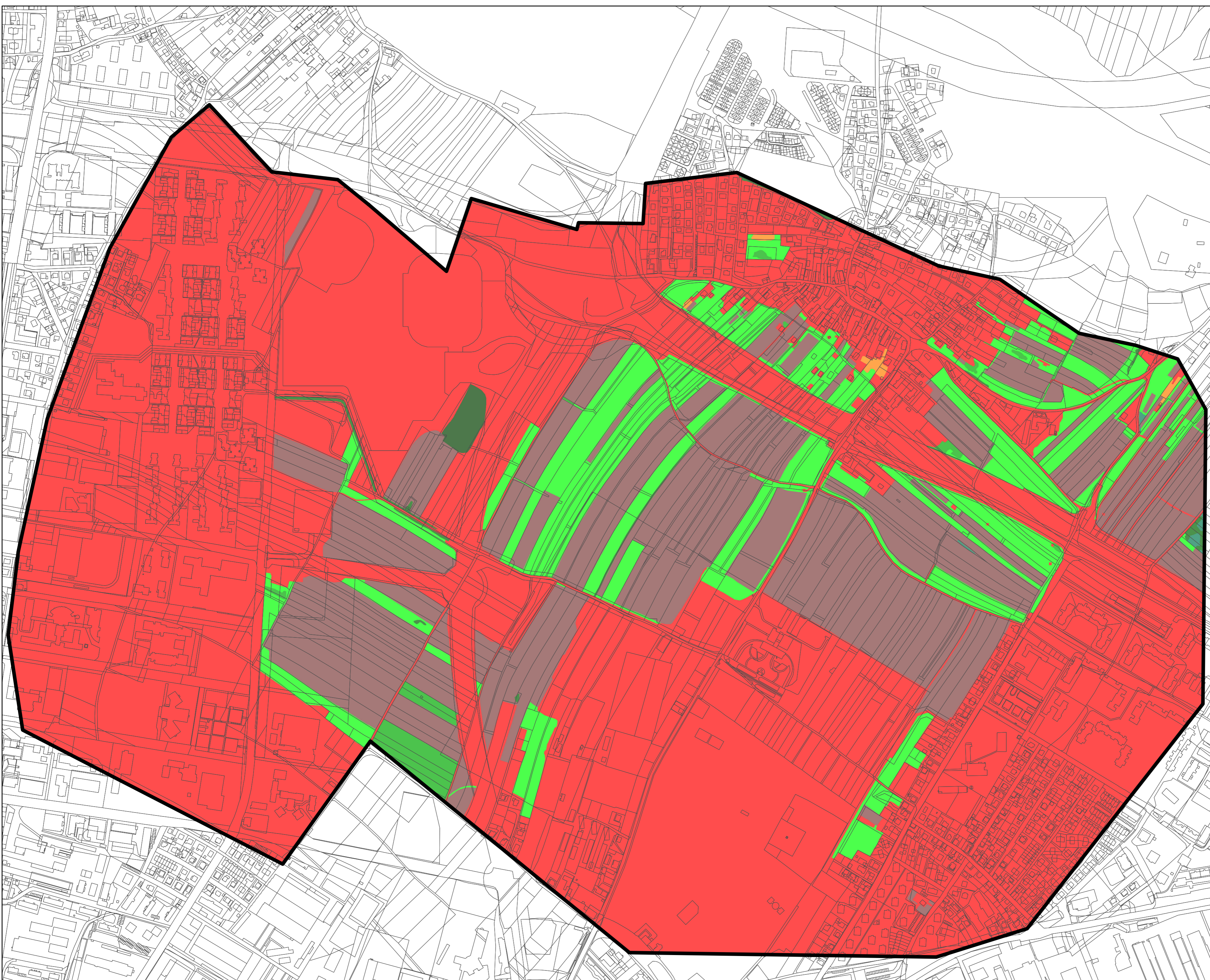
- Meja obravnavanega območja
- ZKP, 2010
- Njiva
- Ekstenzivni sadovnjak
- Trajni travnik
- Kmetijsko zemljišče v zaraščanju
- Drevesa in grmičevje
- Neobdelano kmetijsko zemljišče
- Gozd
- Pozidano in sorodno zemljišče

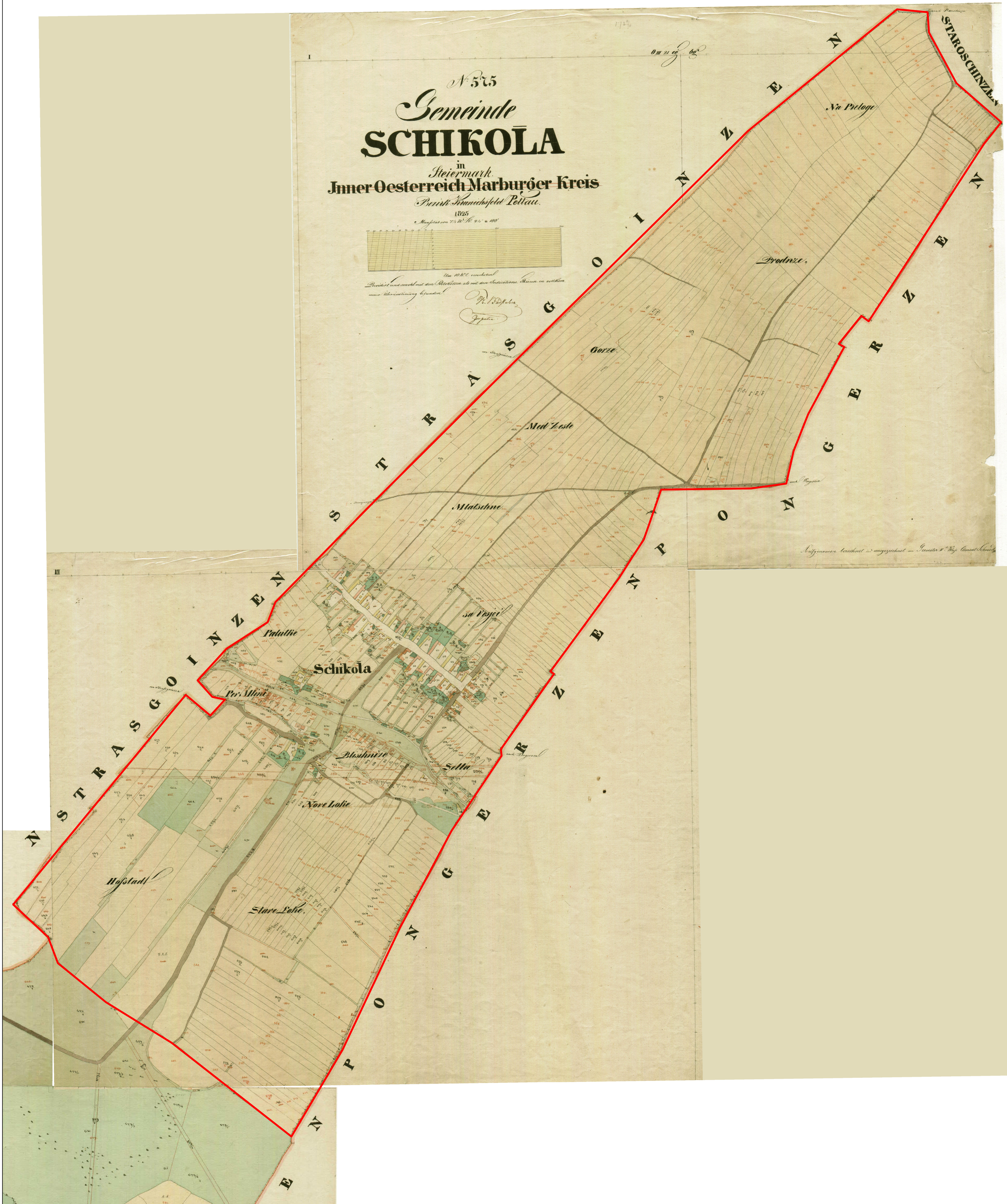

Merilo: 1:5000

Vir podatkov: GURS, 2010, MKO, 2013

Žana Flander

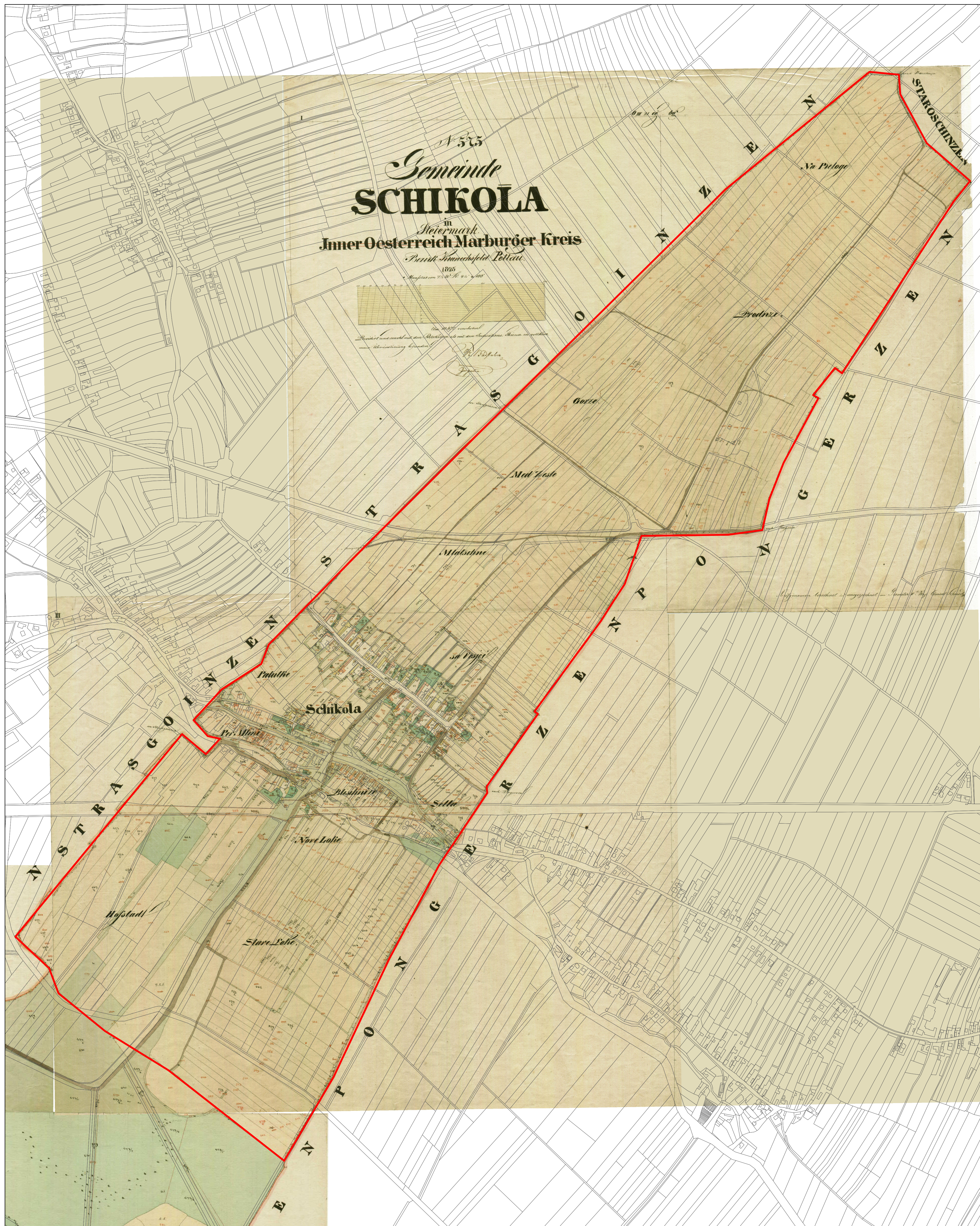
Legenda
Meja obravnavanega območja

Merilo: 1:5000

Vir podatkov: Arhiv RS

Žana Flander

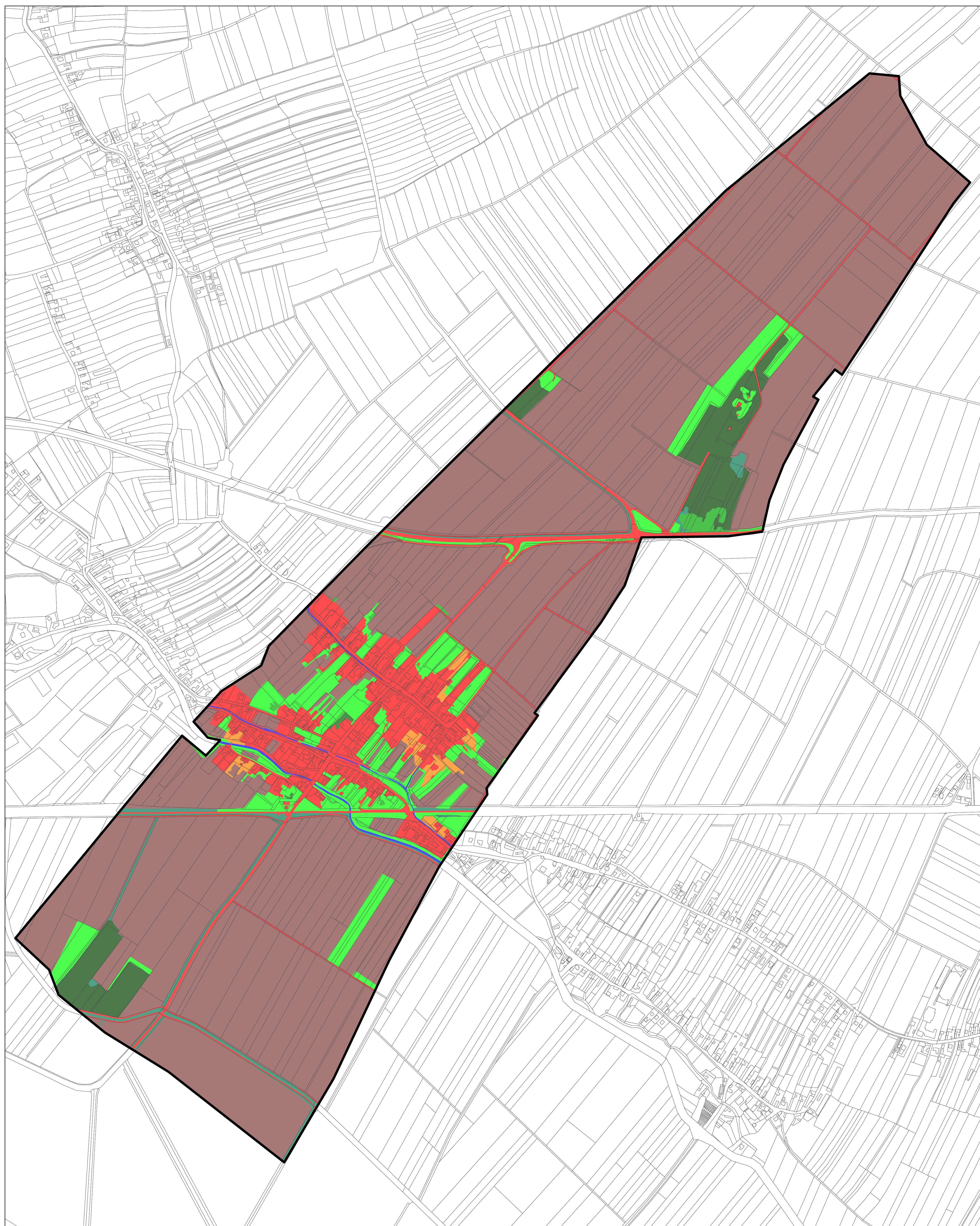

Legenda
Meja obravnavanega območja
ZKP, 2010

PRILOGA J.3

DEJANSKA RABA
OBMOČJA NASELJA
ŠIKOLE

Legenda

- Meja obravnavanega območja
- ZKP, 2010
- Njiva
- Ekstenzivni sadovnjak
- Trajni travnik
- Kmetijsko zemljišče v zaraščanju
- Drevesa in grmičevje
- Neobdelano kmetijsko zemljišče
- Gozd
- Pozidano in sorodno zemljišče
- Voda

Merilo: 1:5000

Vir podatkov: GURS, 2010, MKO, 2013

Žana Flander

PRILOGA K

PRIMERJAVA RAB MED PODATKI ZEMLIŠKEGA KATASTRA (PRAVILNIK, 1982),
PODATKI FRANCISCEJSKEGA KATASTRA (ARHIV RS, 2013) IN DEJANSKO RABO (MKO, 2013)

	Rabe v zemljiškem katastru (Pravilnik, 1982)	Dejanska raba (MKO, 2013)	Franciscejski kataster, S200A08, S200A07 (Arhiv RS, 2013)
NJIVA	101 njiva	1100 njiva	25 njiva 26 zafran 27, 28 tobak, broč, brošč
INTENZIVNI SADOVNJAK	103 plantažni sadovnjak	1221 intenzivni sadovnjak 1230 oljčnik 1240 ostali trajni nasadi	oljčnik, kostanjev nasad
EKSTENZIVNI SADOVNJAK	102 vrt 104 ekstenzivni sadovnjak	1222 ekstenzivni sadovnjak	50, 51 zelenjavni vrt 52 sadni vrt (sadovnjak) 53 delana sestav-razvrstitev
VINOGRAD	105 vinograd	1212 matičnjak 1211 vinograd	30 vinograd 31 njiva z vinsko trto 32 njiva z drevjem, posajena z vinsko trto
HMELJIŠČE	106 hmeljišče	1160 hmeljišče	
TRAVNIK	107 travnik 109 pašnik 108 barjanski travnik	1300 trajni travnik 1800 kmetijsko zemljišče poraslo z goznim drevjem 1320 barjanski travnik	70 suhi travnik 71, 71 (GW) pašnik, skupni pašnik 68, 69 šotišče, mokri travnik
GOZD	111 gozdna plantaža 112 gozd	1420 plantaža gozdnega drevja 2000 gozd 1410 kmetijska zemljišča v zaraščanju 1500 drevesa in grmičevje	23 nasad (mlado drevje) 20, 21, 22, 24 listnat, iglast, mešan gozd, gozdna poseka
POZIDANA IN SORODNA ZEMLIŠČA	201 stanovanjska stavba 202 poslovna stavba 203 gospodarsko poslopje 204 garaža 205 funkcionalni objekt 206 spomenik 207 porušen objekt 208 cesta 209 pot 210 železnica 211 dvorišče 212 prodajni trg 213 parkirišče 214 odprto skladišče 215 odlagališče odpadkov 216 odprti kop 217 stavbišče 220 zemljišče pod stavbo 301 zelenica 302 pokopališče 303 park 304 igrišče	3000 pozidana in sorodna zemljišča	37, 38 zidana poslopja 41, 42 cerkev ali samostan, velika poslopja (grad, gosposka hiša) 39, 40 lesena poslopja 46, 47, 48, 49 vodomet, vodnjak, lesen vodnjak, poljski vodnjak 45 pogorelo ali porušeno poslopje 12-15 vozna vzdrževana, zgrajena, kamnita, trgovska ali deželna cesta 8, 9, 10, pešpot ali steza, pot za ježo, skrivna pot gozdna ali 11 poljska pot 92-95 glinokop, peskokop, kamnolom, peščena polja 43, 44 krščansko pokopališče, druga pokopališča 89, 90 francoski park, angleški park
VODA	402 vodotok 403 jezero 404 ribnik	7000 voda	20-63 vodotoki, jezera, ribniki, mrtvi rokavi, itd...
MOČVIRJA IN BARJA	405 močvirje 110 trstiče	4100 barje 4220 ostala zamočvirjena zemljišča 4210 trstiče	65 barje z jarki za odvodnjanje 64 močvirja
DRUGO	401 neplodno	5000 suho, odprto zemljišče s posebnim rastlinskim pokrovom 6000 odprto zemljišče z nepomembnim rastlinskim pokrovom 1600 neobdelana kmetijska zemljišča	